

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Warszawa, dnia 8 listopada 2016 r.

Poz. 9448

UCHWAŁA NR XX/122/2016 RADY GMINY BORKOWICE

z dnia 26 października 2016 r.

w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Na podstawie art. 18 ust 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn.zm.) oraz art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777), **Rada Gminy Borkowice uchwala, co następuje:**

§ 1.1. Wyznacza się obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji gminy Borkowice w granicach określonych w załączniku nr 1 do niniejszej uchwały. Potwierdzenie spełnienia przez obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji przesłanek ich wyznaczenia określa „Diagnoza do sporządzenia "Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Borkowice na lata 2016-2026"- delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji".

2. "Diagnoza do sporządzenia "Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Borkowice na lata 2016-2026"- delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji" stanowi załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 2. Ustala się na rzecz Gminy Borkowice prawo pierwokupu wszystkich nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Borkowice.

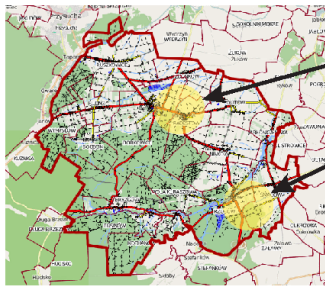
§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodniczący Rady:
Tomasz Zdral

Załącznik nr 1

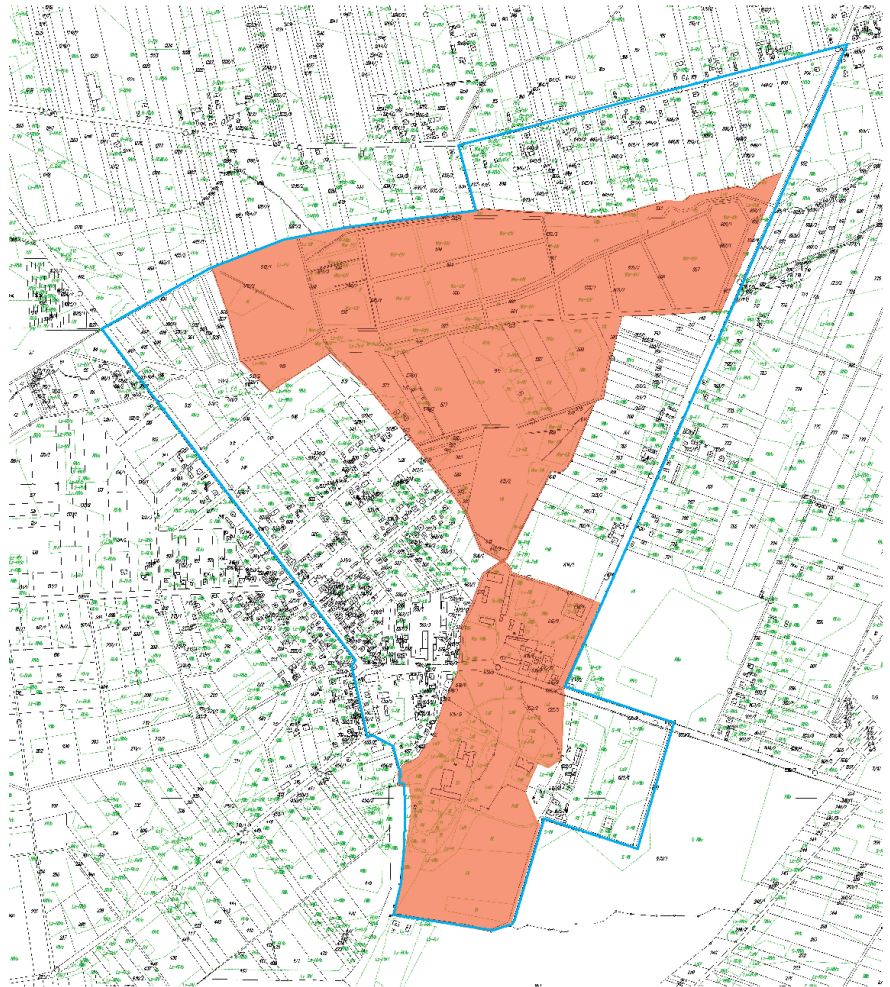
Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji na terenie gminy Borkowice

Lokalizacja obszarów na terenie gminy Borkowice

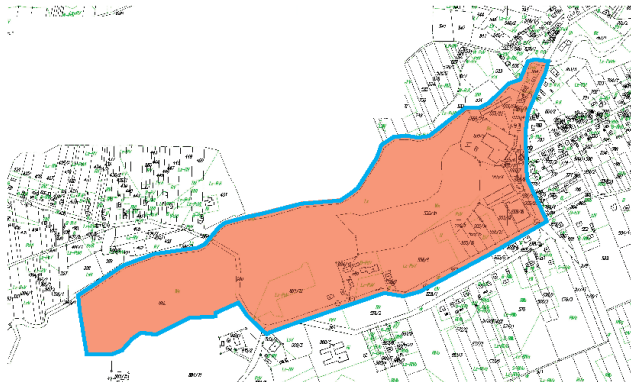

Źródło: System Informacji Przestrzennej Gminy Borkowice

Miejscowość Borkowice

Miejscowość Rzuców

Skala 1:5000

Legenda:

- Obszar zdegradowany
- Obszar rewitalizacji

Załącznik nr 2 do Uchwały Nr XX/122/2016
Rady Gminy Borkowice
z dnia 26 października 2016 r.

***Diagnoza do sporządzenia
"Gminnego Programu Rewitalizacji
Gminy Borkowice
na lata 2016-2026"
- delimitacja obszaru zdegradowanego
i obszaru rewitalizacji***

Spis treści

Wstęp	3
Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji	4
Podstawa opracowania.....	6
CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ NA OBSZARZE GMINY BORKOWICE	7
1.1. Informacje ogólne.....	7
1.2. Sfera społeczna	9
1.2.1. Uwarunkowania demograficzne	9
1.2.2. Poziom życia mieszkańców	11
1.2.3. Mieszkalnictwo	14
1.2.4. Infrastruktura społeczna na terenie gminy Borkowice	15
1.2.5. Struktura organizacji pozarządowych	16
1.2.6. Podsumowanie problemów sfery społecznej	16
1.3. Sfera gospodarcza	27
1.3.1. Struktura gospodarki	27
1.3.2. Podsumowanie problemów sfery gospodarczej	30
1.4. Strefa funkcjonalno-użytkowa	36
1.4.1. Zagospodarowanie przestrzenne.....	36
1.4.2. Infrastruktura techniczna.....	38
1.4.3. Granice stref ochrony konserwatorskiej i obiekty zabytkowe	40
1.4.4. Podsumowanie problemów sfery funkcjonalno-użytkowej	42
1.5. Sfera środowiskowa	46
1.5.1. Cechy środowiska naturalnego	46
1.5.2. Ochrona przyrody	47
1.5.3. Gospodarka odpadami.....	48
1.5.4. Podsumowanie problemów sfery środowiskowej	49
IDENTYFIKACJA ZJAWISK NEGATYWNYCH WYSTĘPUJĄCYCH NA OBSZARACH PROBLEMOWYCH.....	54
2.1. Problemy Gminy Borkowice według opinii społecznej	54
2.2. Analiza SWOT	57
POWIĄZANIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY BORKOWICE Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	61
3.1. Nawiązanie do strategicznych dokumentów krajowych dotyczących rozwoju przestrzennego, społecznego i gospodarczego gminy i regionu	61
3.1. Nawiązanie do strategicznych dokumentów regionu i gminy	63
ZAŁOŻENIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY BORKOWICE	68
4.1. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego - delimitacja terenów	68
4.2. Wyznaczenie terenu rewitalizacji	72
4.2.1. Dane statystyczne dotyczące rewitalizowanego obszaru	74
SPISY	75
Spis tabel.....	75
Spis wykresów.....	76
Spis rysunków	77

Wstęp

Głównym celem realizacji "Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Borkowice na lata 2016-2026" (dalej LPR) jest wyprowadzenie wydzielonego obszaru ze stanu kryzysowego poprzez usunięcie zjawisk, które spowodowały jego degradację oraz stworzenie odpowiednich warunków dla dalszego rozwoju.

Rewitalizacja oznacza w sensie dosłownym „przywrócenie do życia” i jest pojęciem stosowanym najczęściej w odniesieniu do obszaru zurbanizowanego (np. części miasta lub zespołu obiektów budowlanych), który w wyniku przemian gospodarczych, społecznych, ekonomicznych i innych, utracił całkowicie lub częściowo swoją pierwotną funkcję i przeznaczenie. Pojęcie rewitalizacji odnosi się do kompleksowego procesu odnowy wyznaczonego terenu, znalezieniu dla niego nowego zastosowania i doprowadzenie do stanu, w którym zmieni swoją funkcję.

Rewitalizacja zawiera w sobie wiele innych pojęć:

- remont – przywrócenie takiego stanu (np. budynku), jaki istniał na początku poprzedniego cyklu jego eksploatacji,
- modernizacja – to remonty, które zostały uzupełnione o wprowadzanie nowych, lepszych, sprawniejszych, podnoszących komfort elementów wyposażenia,
- przebudowa – dostosowanie, poprzez dokonanie przebudowy obiektu do pełnienia nowych funkcji lub poprawy jego funkcjonalności,
- konserwacja – przeprowadzenie szeregu napraw i zabezpieczeń w obiektach już istniejących, zabezpieczenie ich przed niszczeniem i umożliwienie dalszego funkcjonowania,
- rewaloryzacja – odnosi się do przywrócenia wartości (poprzez remont lub modernizację) obiektów o szczególnej wartości, np. zabytkowych. Działanie to ma na celu dodatkowo wyeksponowanie wartości zabytkowych lub kulturowych architektury, często wymaga dodatkowych prac badawczych,
- rehabilitacja – oznacza „przywrócenie do sprawności”, czyli usunięcie defektów, niepożądanych dysfunkcji na terenach istniejących, nie zmieniając ich pierwotnie wskazanych funkcji (np. zrehabilitowany teren przemysłowy pozostaje nadal terenem przemysłowym).

Dla niniejszego opracowania przyjęto definicję rewitalizacji, która rozumiana jest jako: *harmonijny, wielostronny proces odnowy obejmujący wzajemnie uzupełniające i przenikające się działania z zakresu ożywienia przestrzennego, gospodarczego i społecznego wskazanych terenów.*

Rewitalizacja obejmuje przemiany zdegradowanych terenów w trzech głównych aspektach:

- rozwój społeczny - zapobieganie niekorzystnym zjawiskom społecznym, w tym: ubóstwu, bezrobociu, stagnacji i patologiom (np. przestępczości, marginalizacji, wykluczeniom)
- rozwój przestrzenny - uporządkowanie przestrzeni i przeznaczenia (pełnionych funkcji) danego terenu, podkreślenie unikalności i kolorytu lokalnego, porządkowanie starej tkanki urbanistycznej przez odpowiednie zagospodarowanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem, zachowanie dziedzictwa kulturowego, zwiększanie potencjału kulturalnego i turystycznego oraz poprawę infrastruktury technicznej i środowiska naturalnego,
- rozwój gospodarczy - tworzenie nowych miejsc pracy, rozpowszechnianie aktywności gospodarczej, wzmocnienie atutów lokalizacji biznesu.

Głównymi kryteriami wyznaczania obszarów kryzysowych i obszarów rewitalizacji według Rozporządzenia Komisji Europejskiej nr 1828/2006 (Art. 47) są:

- wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia
- wysoka stopa bezrobocia
- niekorzystne trendy demograficzne
- niski poziom wykształcenia mieszkańców, wyraźny deficyt kwalifikacji i wysoki wskaźnik przerwania skolaryzacji
- wysoki poziom przestępczości i wykroczeń
- szczególnie wysoki stopień degradacji środowiska
- niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej
- wysoka liczba imigrantów, grup etnicznych i mniejszościowych lub uchodźców,
- porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego
- niski poziom wydajności energetycznej budynków.

Wyznaczony w programie teren powinien spełnić przynajmniej trzy z powyższych kryteriów.

Inne pojęcia związane z niniejszym dokumentem to:

- stan kryzysowy - stan, w którym nastąpiła koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, które występują wspólnie z co najmniej jedną ze sfer: gospodarczą, środowiskową przestrzenno-funkcjonalną lub techniczną
- obszar zdegradowany - obszar spełniający co najmniej trzy kryteria określone w art. 47 ust. 1 Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006, a także obszar przemysłowy, powojenny, popegeerowski objęty programem rewitalizacji
- obszar rewitalizacji - obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk. Teren nie powinien obejmować obszarów powyżej 20% powierzchni gminy oraz być zamieszkałym przez więcej niż 30% mieszkańców gminy
- projekt – projekt (wg. art. 2 ust. 18 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju), zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów lub powiązany z treścią i celami programu rewitalizacji.

Kluczowym warunkiem powodzenia w realizacji programu rewitalizacji jest uzyskanie porozumienia przedstawicieli różnych środowisk zaangażowanych w proces jego tworzenia. Wymagana jest ścisła współpraca pomiędzy różnymi działaniami podejmowanymi w Urzędzie Gminy w Borkowicach z jednostkami podległymi, a także z partnerami społeczno-gospodarczymi oraz prywatnymi. Rewitalizacja jest szansą rozwoju i promocji dla wszystkich organizacji partycypujących w programie.

Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji

"Gminny Program Rewitalizacji Gminy Borkowice na lata 2016-2026" opracowany został na podstawie ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777) oraz zgodnie z „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” Ministra Infrastruktury i Rozwoju (3 lipca 2015 r.).

LPR wykazuje zgodność z założeniami Krajowej Polityki Miejskiej (Uchwała Rady Ministrów Nr 198 w dniu 20 października 2015 r. (M.P. z 2015 r., poz. 1235)) w zakresie rewitalizacji. Celem strategicznym Krajowej Polityki Miejskiej jest wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz

poprawy jakości życia mieszkańców. Dla obszaru tematycznego *Rewitalizacja KPM* zakłada następujące kierunki:

- działania rewitalizacyjne miast powinny mieć indywidualnie określoną formułę, charakter i zakres przyczyniający się do zmiany strukturalnej miasta, muszą one optymalnie wykorzystywać lokalne potencjały, inicjatywę społeczną i partnerów gospodarczych,
- kompleksowa rewitalizacja, realizowana na obszarach zdegradowanych, odnosząca się do konkretnego, wyznaczonego w oparciu o obiektywne kryteria, terytorium i łącząca wysiłki różnych podmiotów, których suma ma spowodować trwałe ożywienie społeczne i gospodarcze obszaru, zwiększenie jego atrakcyjności dla mieszkańców i przedsiębiorców oraz poprawę jakości życia. W ten sposób należy wypracować przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i powstające we współpracy z lokalną społecznością.

Diagnoza dla dokumentu LPR została opracowana zgodnie z Ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji (Dz. U. 2015, poz. 1777) oraz Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 opracowanymi przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju (MliR/H 2014-2020/20(01)/07/2015) w lipcu 2015 roku.

Opracowane Diagnozy zjawisk społeczno-ekonomiczno-przestrzennych Gminy Borkowice wraz ze wskazaniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji inicjuje działania związane z rewitalizacją na terenie gminy. Celem diagnozy jest wskazanie, za pomocą zobiektywizowanych metod i wskaźników tej części Gminy Borkowice, która charakteryzuje się szczególnie intensywną koncentracją szeregu niekorzystnych zjawisk.

Analiza zagadnień społecznych, a w drugiej kolejności także gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, techniczno-budowlanych pozwoliła dokonać pełnej diagnozy problemów i zagrożeń. Diagnoza stanu aktualnego Gminy Borkowice została opracowana na podstawie dostępnych informacji, dokumentów i opracowań o charakterze diagnostycznym i strategicznym oraz na podstawie zebranych danych statystycznych na potrzeby niniejszego dokumentu.

Planowanie i programowanie rewitalizacji prowadzone będzie w oparciu o procesy:

- określenie wizji i koncepcji wyprowadzenia obszaru ze stanu kryzysowego,
- szczegółową analizę i wybór działań rewitalizacyjnych oraz określenie sposobów i warunków ich realizacji,
- określenie źródeł finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone będą w sposób spójny wewnątrz (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnątrz (z celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).

"Gminny Program Rewitalizacji Gminy Borkowice na lata 2016-2026" ma służyć identyfikacji obszarów zdegradowanych. LPR warunkuje koordynację działań, czyli współpracę Urzędu Gminy oraz przedstawicieli mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych na rzecz realizacji działań rewitalizacyjnych.

Efektom implementacji LPR jest, m.in. odwrócenie negatywnych zjawisk i procesów, poprawa stanu infrastruktury społecznej i technicznej, przeciwdziałanie degradacji przestrzeni, zapobieganie zjawisku wykluczenia społecznego, ograniczanie patologii społecznych, wzrost jakości życia społeczności lokalnej, stymulowanie aktywności społeczności lokalnej, rozwój przedsiębiorczości, zrównoważony rozwój społeczno-ekonomiczny w dłuższej perspektywie czasowej.

Podstawa opracowania

"Gminny Program Rewitalizacji Gminy Borkowice na lata 2016-2026" został opracowany w oparciu o następujące akty prawne i dokumenty:

- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777)
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2016 r., poz. 383)
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 2 lipca 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie udzielania pomocy de minimis przez fundusze rozwoju obszarów miejskich w ramach regionalnych programów operacyjnych (Dz. U. 2015, poz. 1001)
- Wytyczne Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 3 lipca 2015 r. (MIiR/H 2014-2020/20(01)/07/2015)
- Wytyczne Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa z dnia 9 września 2008 r. (MRR/H/18(2)/08/08)
- Narodowy Plan Rewitalizacji 2022. Założenia. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 2014 r.
- Krajowa Polityka Miejska 2032, Warszawa 2015 r.
- Narodowy Plan Rewitalizacji 2022. Założenia. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 2014 r.
- Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020
- obowiązujące lokalne dokumenty planistyczne i strategiczne powiatu przysuskiego
- obowiązujące lokalne dokumenty planistyczne i strategiczne gminy Borkowice.

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ NA OBSZARZE GMINY BORKOWICE

1.1. Informacje ogólne

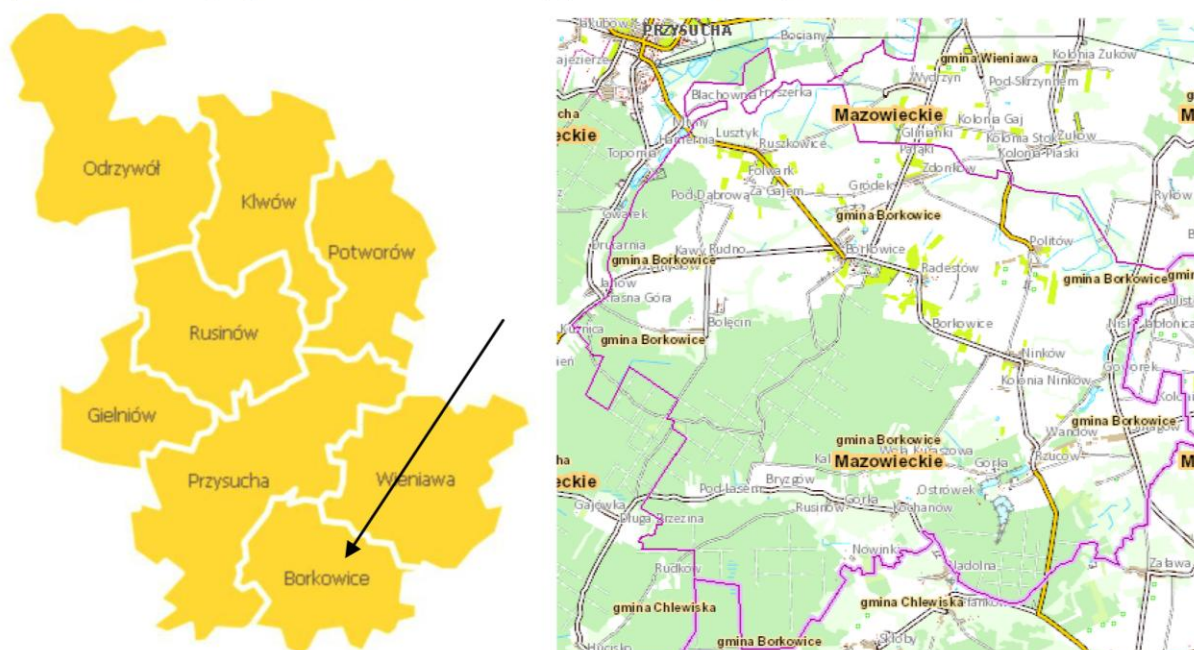
Gmina Borkowice to gmina wiejska, leżąca w południowej części województwa mazowieckiego, w powiecie przysuskim. Powierzchnia gminy wynosi 85,74 km². Siedzibą władz gminy jest miejscowość Borkowice.

Gmina Borkowice sąsiaduje z:

- od północnego wschodu z gminą miejsko-wiejską Przysucha (siedziba powiatu)
- od zachodu z gminą wiejską Wieniawa
- od południa z gminą wiejską Chlewiska w powiecie szydłowieckim.

Gmina składa się z 16 sołectw.

Rysunek 1. Powiat przysuski i Gmina Borkowice (opracowanie własne)

Gmina Borkowice jest jedną z mniejszych obszarowo gmin powiatu przysuskiego - stanowi 10,7% jego powierzchni.

W skład gminy wchodzi 16 sołectw: Borkowice, Bolęcín, Bryzgów, Kochanów, Ninków, Niska Jabłonica, Politów, Radestów, Rudno, Rusinów, Ruszkowice, Rzców, Smagów, Wola Kuraszowa, Wymysłów, Zdonków.

Borkowice znajduje się w odległości ok. 6 km od Przysuchy (siedziby powiatu), ok. 20 km od Szydłowca (w województwie mazowieckim), 27 km od Końskich (w województwie świętokrzyskim), 34 km od Opczna (w województwie łódzkim) i 38 od Radomia (w województwie mazowieckim).

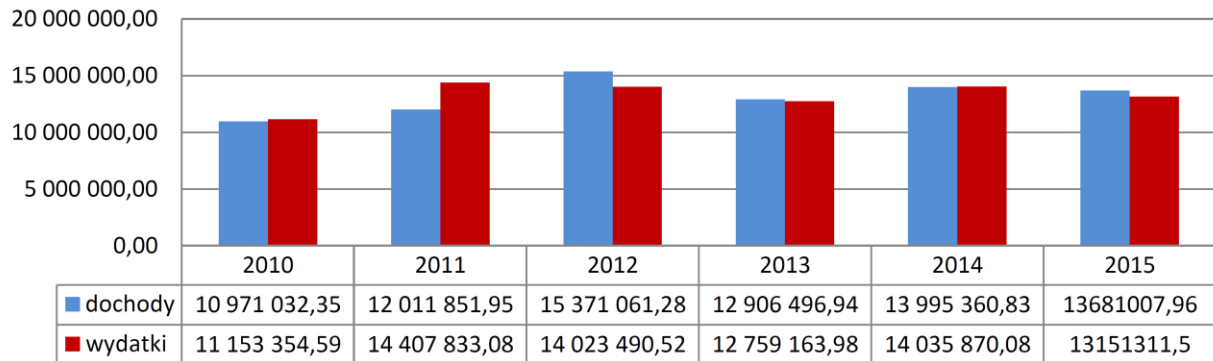
Przez teren gminy Borkowice nie przebiega droga rangi krajowej, połączenia ponadregionalne odbywają się za pośrednictwem drogi wojewódzkiej nr 727 relacji Kłwów - Przysucha - Szydłowiec. Podstawę powiązań komunikacyjnych wewnątrzgminnych stanowią drogi powiatowe i gminne.

Gmina Borkowice zamieszkiwana jest przez 4 330 mieszkańców (GUS na dzień 31.12.2015 r.).

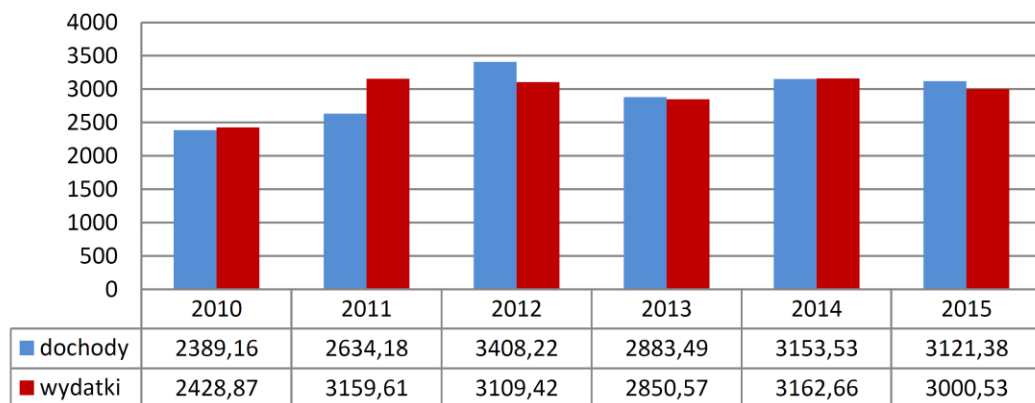
Gmina Borkowice stanowi lokalną wspólnotę samorządową tworzoną przez jej mieszkańców. Zarządza nią Rada Gminy składająca się z 15 radnych, pracujących w 3 komisjach. Wójt Gminy Borkowice jest jednoosobowym organem wykonawczym Gminy. Urząd Gminy w Borkowicach zarządza jednostkami podległymi.

Dochód gminy w roku 2015 wyniósł 13 681 007,96 zł, a wydatki 13 151 311,50 zł. Dochody gminy nie wykazują stałych tendencji.

Wykres 1. Dochody i wydatki ogólne budżetu gminy Borkowice w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015)

Wykres 2. Dochody i wydatki budżetu Gminy Borkowice w latach 2010-2015 w przeliczeniu na 1 mieszkańca (GUS, 2010-2015)

Gmina Borkowice korzystała w ostatnich latach z dofinansowania zewnętrznego do prowadzonych przez siebie inwestycji i projektów, m.in. z: Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Narodowego Programu Poprawy Dróg Lokalnych. Z ważniejszych działań inwestycyjnych na terenie gminy przeprowadzono: budowę dróg gminnych i modernizację infrastruktury drogowej, w tym oświetlenia, modernizację świetlic wiejskich, budowę kompleksów sportowych i placów zabaw. Ponadto zrealizowano szereg działań tzw. "miękkich", m.in.: cykliczne imprezy rodzinne, sportowe i kulturalne, projekty oświatowe i wspierające przedsiębiorczość.

1.2. Sfera społeczna

1.2.1. Uwarunkowania demograficzne

Gmina Borkowice (wg stanu na 31.12.2015 r.) liczy ogółem 4 330 mieszkańców, w tym 2 148 mężczyzn i 2 182 kobiet. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 50 osób na km².

Ludność gminy stanowi 10,17% ludności powiatu przysuskiego.

Tabela 1. Demografia w gminie Borkowice w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba ludności gminy						
Liczba ludności ogółem	4 575	4 539	4 489	4 453	4 402	4 330
Liczba mężczyzn	2 286	2 262	2 224	2 222	2 178	2 148
Liczba kobiet	2 289	2 277	2 265	2 231	2 224	2 182
Liczba ludności według ekonomicznych grup wiekowych						
Wiek przedprodukcyjny	633	617	595	582	595	750
Wiek produkcyjny	3 016	3 010	2 975	2 943	2 884	2 656
Wiek poprodukcyjny	923	912	919	928	923	924
Wskaźniki demograficzne						
Przyrost naturalny	-46	-31	-33	-9	-20	-35

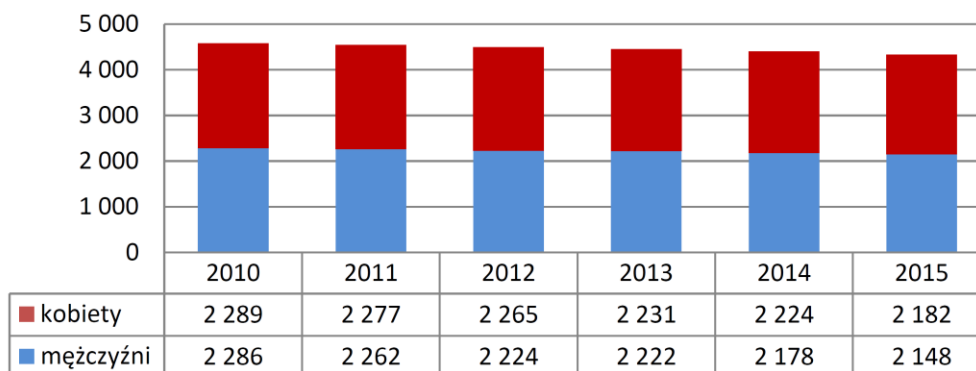
Wskaźniki demograficzne dla gminy Borkowice wynoszą (wg GUS, 2015):

- wskaźnik obciążenia demograficznego:
 - ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym – 63 osób
 - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym – 123,2 osób
 - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym – 34,8 osób
- wskaźniki modułu gminnego:
 - gęstość zaludnienia – 50 osób na 1 km²
 - kobiety na 100 mężczyzn – 102.

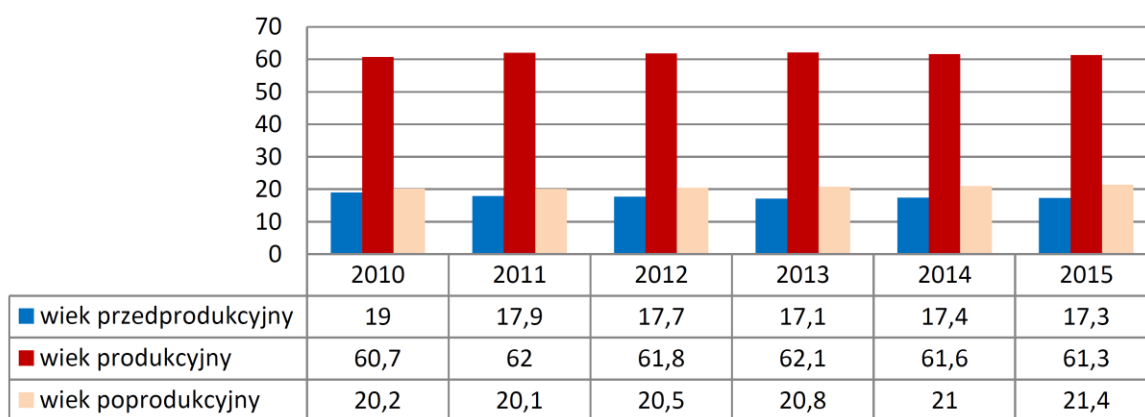
Liczba osób zamieszkałych na terenie gminy w ostatnich latach spada. Populacja gminy charakteryzuje się obecnie mało korzystną strukturą wiekową, ponieważ wyraźnie przybywa osób w wieku poprodukcyjnym. W roku 2015 struktura według ekonomicznych grup wiekowych wynosiła: w wieku przedprodukcyjnym - 17,3% ogółu, w wieku produkcyjnym - 61,3%, poprodukcyjnym - 21,4%.

Niekorzystnym zjawiskiem demograficznym są także nie wykazujące tendencji wzrostowej wskaźniki przyrostu naturalnego i salda migracji oraz prognozy spadku liczby ludności na terenie gminy. W konsekwencji mieszkańców gminy sukcesywnie ubywa i postępuje proces starzenia się społeczeństwa. W latach 2010-2015 populacja gminy Borkowice zmniejszyła się o 245 osób, tj. o ponad 5%.

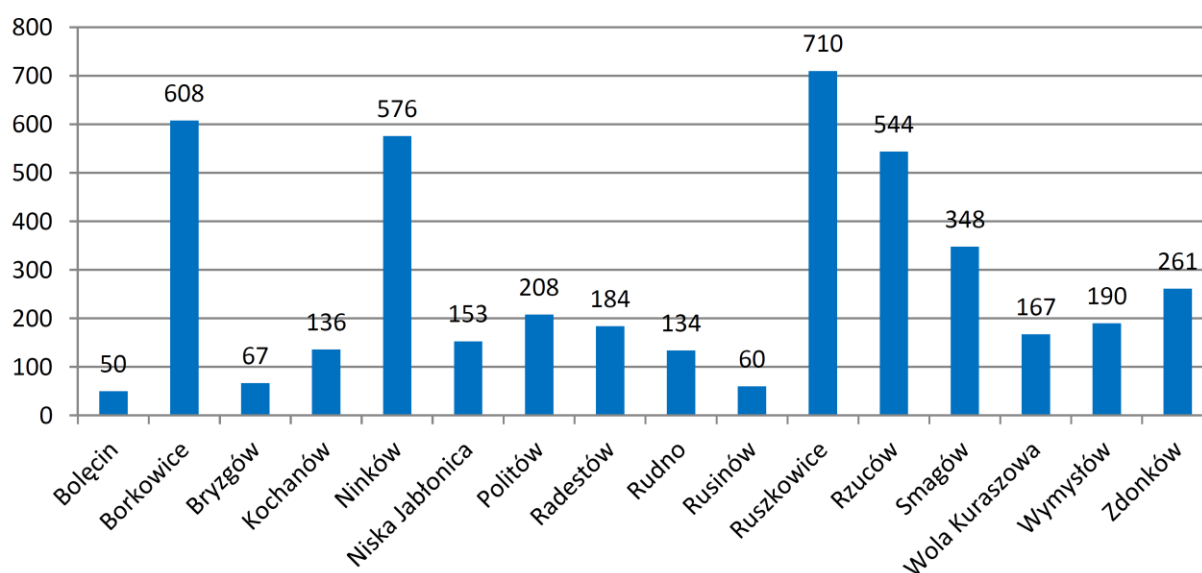
Wykres 3. Liczba ludności w gminie Borkowice w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015)

Wykres 4. Struktura ekonomicznych grup wieku mieszkańców gminy Borkowice w % w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015)

Wykres 5. Liczba mieszkańców sołectw gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach)

Średnia dla gminy wynosi 64 osób w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw. Wskaźnik dla gminy są najmniej korzystne dla miejscowości: Bolecin, Politów, Bryzgów i Wymysłów. W liczbie ludności w wieku produkcyjnym najkorzystniejsze wskaźniki przyjmuje miejscowość Rusinów i Ninków.

Wskaźnik średniej gęstości zaludnienia kształtuje się tu na poziomie około 50 osób/km² i jest charakterystyczny dla wskaźników notowanych na terenach wiejskich powiatu. Rozmieszczenie mieszkańców w poszczególnych obszarach nie jest równomierne.

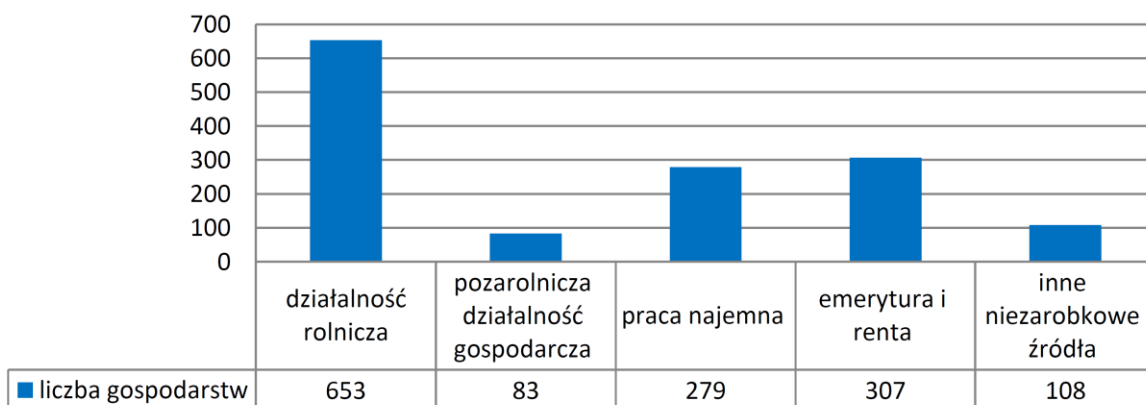
Za pomocą danych Głównego Urzędu Statystycznego (Prognoza ludności na lata 2008-2035, Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050; www.stat.gov.pl) przeprowadzono prognozę demograficzną dla gminy Borkowice. Przewiduje się, że w perspektywie do 2020 roku liczba mieszkańców kształtować się będzie na poziomie 4.160 osób, co oznacza spadek o około 4% w stosunku do stanu obecnego.

1.2.2. Poziom życia mieszkańców

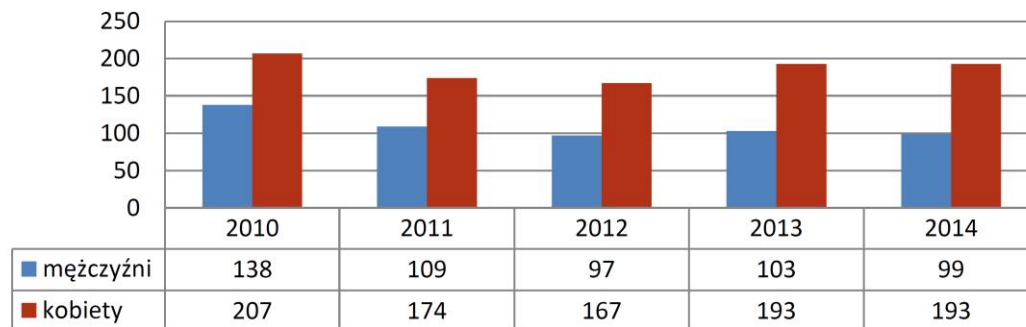
W Gminie Borkowice funkcjonuje 689 gospodarstw domowych (według danych Narodowego Spisu Powszechnego). W przeważającej części są to gospodarstwa jednorodzinne.

Źródłami utrzymania są: praca najemna w rolnictwie i poza nim oraz niezarobkowe źródła utrzymania (np. emerytura, renta). Według danych GUS dla obszaru gminy aż 60 % gospodarstw domowych utrzymuje się z tzw. źródeł niezarobkowych tj. renta, emerytura, zasiłek, itp. Dla pozostałych gospodarstw domowych głównym źródłem utrzymania jest praca najemna lub prowadzenie własnej działalności gospodarczej.

Wykres 6. Źródła utrzymania gospodarstw domowych w gminie Borkowice (opracowanie własne na podst. GUS, Bank Danych Lokalnych).

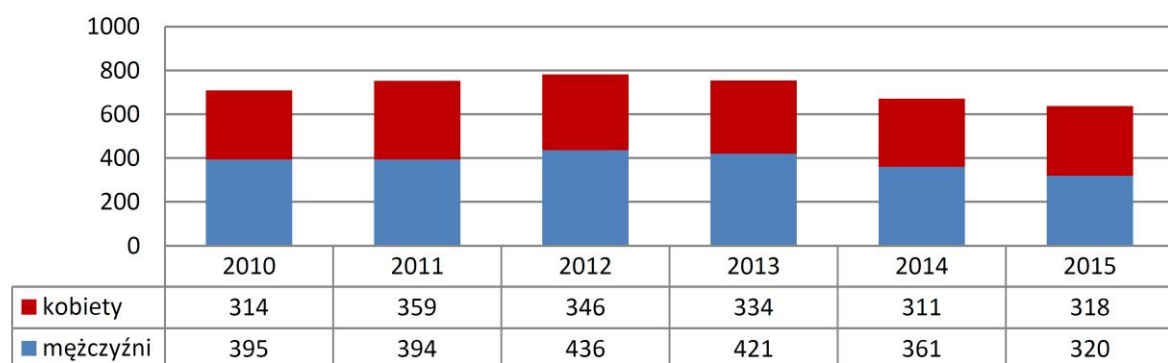

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na terenie powiatu przysuskiego wynosiło (według GUS 2015), w roku 2015 - 3 330,53 zł, co stanowi 83,20 % średniej krajowej. Dla województwa średnie wynagrodzenie jest wyższe i wynosi - 4 927,34 zł. Dla gminy Borkowice takie statystyki nie są prowadzone, można jednak założyć, że średnie wskaźniki są takie same lub niższe jak dla powiatu. Średnie wskaźniki dla powiatu i województwa wykazują tendencje rosnącą, jednak należy wnioskować, że wzrost płac nominalnych nie ma wpływu na zwiększenie poziomu realnych dochodów gospodarstw domowych.

Wykres 7. Liczba osób pracujących według innego podziału niż PKD na terenie gminy Borkowice (GUS, 2010-2014)

Rynek pracy na terenie gminy kształtowany jest głównie przez sektor prywatny, w tym znaczny udział ma rolnictwo. W rejestrze REGON zarejestrowanych było w roku 2015 ogółem 281 podmiotów gospodarczych prowadzących działalność, z czego ok. 91% to podmioty reprezentujące sektor prywatny. W sektorze prywatnym przeważają znacząco osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek.

Bezrobocie jest jednym z poważniejszych problemów społeczno-ekonomicznych gminy. W gminie Borkowice jako osoby bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy w Przysusze (Al. Szkolna 7, Przysucha) w roku 2015 było zarejestrowanych 638 osób w wieku produkcyjnym. Udział osób bezrobotnych z terenu gminy w ogóle mieszkańców powiatu zarejestrowanych w PUP wynosił 13,5 %.

Wykres 8. Liczba osób bezrobotnych w gminie Borkowice w latach 2010-2015 (Powiatowy Urząd Pracy w Przysusze)

Stopa bezrobocia dla gminy Borkowice na koniec 2015 roku wynosiła 24,8%, dla powiatu przysuskiego wynosiła 23,7%, dla województwa mazowieckiego wynosiła 8,4 %, dla terenu Polski - 9,8%. Powiat przysuski jest 3 powiatem w województwie o najwyższej stopie bezrobocia. Zarówno w skali gminy, jaki i powiatu liczba osób pozostających bez pracy jest malejąca.

Poziom bezrobocia wynika z relatywnie wysokiego odsetka pracujących w sektorze rolniczym i nie daje pełnych informacji o skali zjawiska. Zgodnie z obowiązującymi zasadami rejestracji bezrobotnych, osoby będące właścicielami lub posiadaczami nieruchomości rolnej powyżej 2ha przeliczeniowych nie są ujęte w ewidencji osób bezrobotnych, nawet w przypadku, gdy nie wykonują żadnej pracy. Wpływa to na skalę zjawiska bezrobocia ukrytego.

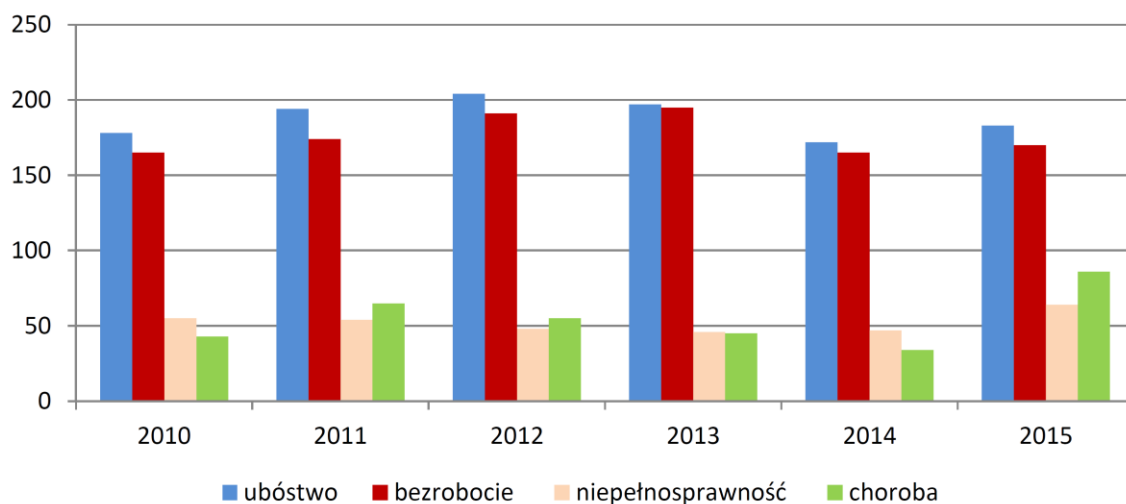
Brak pracy jest poważnym problemem społecznym, ponieważ często staje się przyczyną innych dysfunkcji rodziny, np. ubóstwa, bezradności, ale też i uzależnień. Na terenie gminy

pomoc społeczną mieszkańcom świadczy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Borkowicach, który realizuje zadania własne zgodnie i zlecone z zakresu pomocy społecznej.

Tabela 2. Działalność GOPS w Borkowicach w latach 2010-2015 (GOPS Borkowice)

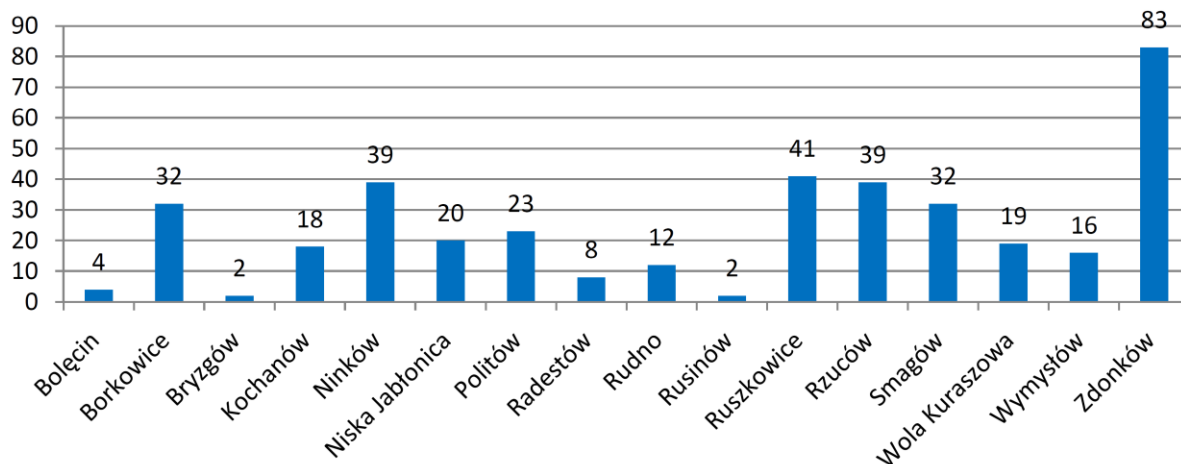
Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba korzystających z pomocy GOPS ogółem						
Liczba rodzin	260	270	278	258	229	237
Liczba osób w rodzinach	793	765	790	755	672	679
Liczba osób według powodów przyznania pomocy z GOPS						
Ubóstwo	178	194	204	197	172	183
Bezrobocie	165	174	191	195	165	170
Niepełnosprawność	55	54	48	46	47	64
Długotrwała choroba	43	65	55	45	34	86
Ochrona macierzyństwa	1	1	*	4	-	4

Wykres 9. Najważniejsze powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej w latach 2010-2015 (GOPS Borkowice)

Najwięcej świadczeń udzielnych było z powodu: ubóstwa, bezrobocia, długotrwałej choroby, niepełnosprawności. Dużym problemem jest rosnąca liczba świadczeń wypłacanych z powodu ubóstwa, świadczy ona o wielu problemach związanych z utrzymaniem rodzin, brakiem pracy, itp.

Wykres 10. Liczba osób z poszczególnych sołectw korzystających z pomocy GOPS w Borkowicach w 2015 roku (GOPS Borkowice)

W ramach GOPS w Borkowicach działają: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Punkt Konsultacyjny. Mieszkańcy gminy mogą korzystać z pomocy instytucji powiatowych np.: Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Przysusze, Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej w Przysusze i jednostek specjalistycznych na swoim terenie.

1.2.3. Mieszkalnictwo

Czynnikiem wpływającym na standard życia ludności danego obszaru są warunki mieszkaniowe. Istniejące warunki mieszkaniowe w gminie są zbliżone do warunków mieszkaniowych w kraju. Polityka gminy w zakresie budownictwa mieszkaniowego polega zarówno na działaniach doraźnych, jak i długofalowych, zmierzających do uporządkowania spraw związanych z planowaniem przestrzennym.

W zabudowie gminy Borkowice wyróżnia się:

- tereny zabudowy zagrodowej - mieszkaniowej wraz z zabudową gospodarczą związane z produkcją rolną, z towarzyszącymi usługami, w tym wytwórczości i rzemiosła, usługami agroturystycznymi,
- tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej - zabudowa mieszkalna w formie wolnostojących budynków,
- budynki większe gabarytowo to m.in.: obiekty szkół, budynki administracji,
- tereny zabudowy rekreacji indywidualnej (letniskowej),
- tereny zabudowy produkcyjnej, rzemieślniczej,
- brak zabudowy wielorodzinnej, tzw. „bloków”.

Dominującym rodzajem zabudowy gminy jest zabudowa mieszkaniowa - przeważa zabudowa zagrodowa oraz niska jednorodzinna (wolnostojąca). Na terenie gminy jest łącznie 1 644 budynki mieszkalne (głównie w zasobach osób prywatnych), 1 671 mieszkań, o przeciętnej powierzchni 71,2 m². W zasobach gminy znajduje się 10 mieszkań o powierzchni ogólnej 508 m² (dane GUS, 2014).

Tabela 3. Charakterystyka zasobów mieszkaniowych w gminie Borkowice w latach 2010-2014 (GUS, 2010-2014)

Wyszczególnienie	Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014
Budynki mieszkalne	szt.	1 605	1 622	1 628	1 638	1 644
Zasoby mieszkaniowe						
Mieszkania ogółem	szt.	1 646	1 648	1 655	1 665	1 671
Izby	szt.	5 456	5 467	5 509	5 566	5 599
Powierzchnia użytkowa mieszkań ogółem	m ²	115 986	116 221	117 266	118 356	119 011
Wyposażenie mieszkań w instalacje						
Wodociąg	szt.	1 252	1 254	1 261	1 271	1 277
Ustęp spłukiwany	szt.	961	963	970	98	986
Łazienka	szt.	878	880	887	897	903
Centralne ogrzewanie	szt.	815	817	824	834	840

Analizując budynki pod względem okresu budowy należy stwierdzić, że mieszkania wybudowane przed 1944r. (tzw. stare zasoby mieszkaniowe) stanowią niespełna 12% ogółu mieszkań, natomiast udział budynków najnowszych, tj. powstałych po 2002 roku osiąga wskaźnik około 7,5%. Najliczniejszą grupę budynków mieszkalnych wybudowano w latach 1945-1970 oraz w latach 1971-1988.

Ruch budowlany, biorąc pod uwagę okres 2003-2014, kształtuje się na poziomie około 5 mieszkań/rok i dotyczy budynków nowych, jak również po rozbudowie. Inwestycje mieszkaniowe prowadzone są wyłącznie w ramach budownictwa indywidualnego. Mieszkania z tego okresu charakteryzują się wysokim komfortem po stronie powierzchni użytkowej - średni metraż nowego mieszkania to około 123m².

W zależności od roku wzniesienia zasoby budowlane są bardzo zróżnicowane pod względem poziomu zapotrzebowania na energię cieplną – wskaźniki energochłonności, z uwagi na rodzaj stosowanych w budownictwie technologii, są charakterystyczne dla zasobów budowlanych na terenie całego kraju.

1.2.4. Infrastruktura społeczna na terenie gminy Borkowice

Tabela 4. Infrastruktura administracyjna i społeczna na terenie gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach)

wyszczególnienie	Nazwa
Placówki administracyjne	Urząd Gminy w Borkowicach Urząd Stanu Cywilnego w Borkowicach
Jednostki pomocnicze	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Borkowicach Gminny Ośrodek Kultury w Borkowicach Gminny Zespół Oświaty w Borkowicach Gminna Biblioteka Publiczna w Borkowicach
Placówki oświatowe zarządzane przez Gminę	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Borkowicach: Publiczna Szkoła Podstawowa im. Janusza Łąckiego, Publiczne Gimnazjum nr 1, Szkoła Muzyczna I stopnia im. Oskara Kolberga z siedzibą w Ruszkowicach Zespół Szkół Ogólnokształcących w Rzurowie: Publiczna Szkoła Podstawowa im. Nauczycieli Tajnego Nauczania, Publiczne Gimnazjum nr 2 Przedszkole Samorządowe w Ninkowie

Placówki oświatowe pozostałe	<ul style="list-style-type: none"> zarządzane przez Starostwo Powiatowe: Zespół Szkół Rolniczych im. Stanisława Staszica w Borkowicach, Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Rusinowie zarządzane przez Stowarzyszenie S.A.K. "OPOKA" w Przysusze: Niepubliczny Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy S.A.K. "OPOKA" w Borkowicach zarządzane przez zakon siostr Benedyktynek Misjonarek: Niepubliczne Przedszkole siostr Benedyktynek Misjonarek w Borkowicach
Opieka zdrowotna	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Borkowicach Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Chlewiskach - Filia w Rzurowie Gabinet Stomatologiczny w Borkowicach
Bezpieczeństwo	Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Borkowicach, Ninkowie, Rzurowie, Woli Kuraszowej

1.2.5. Struktura organizacji pozarządowych

Na terenie gminy Borkowice działają organizacje pozarządowe:

- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Gminy Borkowice, które jest organizatorem imprez kulturalnych, festynów i przeglądów (organizuje życie społeczne, kulturalne, rekreacyjne gminy) oraz pozyskuje środki na organizację zajęć dla dzieci i młodzieży
- Związek Harcerstwa Polskiego - 5 Wielopoziomowa Drużyna Harcerska im. Emilii Plater posiadająca harcówkę im. Janusza Łąckiego w szkole w Borkowicach
- Związek Kombatantów Rzeczypospolitej i byłych więźniów politycznych koło w Borkowicach
- Stowarzyszenie Kobiet Kreatywnych ze Smagowa
- Stowarzyszenie na rzecz budowy pomnika majora Henryka Dobrzańskiego "Hubala" w Rudnie
- Fundacja "A jednak" - działania na rzecz odrestaurowanie pałacu w Borkowicach.

Kluby sportowe na terenie gminy to:

- Międzygminny Ludowy Uczniowski Klub Sportowy " PLATAN" (zapasy)
- Klub Piłki Nożnej Ruszcovia - Borkowice
- Uczniowskie Kluby Sportowe w Borkowicach i Ruszkowie.

Gmina należy do Lokalnej Grupy Działania "Razem na Piaskowcu" (wraz z gminami województwa mazowieckiego: Chlewiska, Jastrząb, Mirów, Orońsko, Szydłowiec oraz Powiatem Szydłowieckim, gminami województwa świętokrzyskiego Mirzec i Skarżysko Kościelne). LGD zabiega o dofinansowanie zadań lokalnych z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego i Województwa Mazowieckiego. LGD została powołana w celu stymulowania oddolnych inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

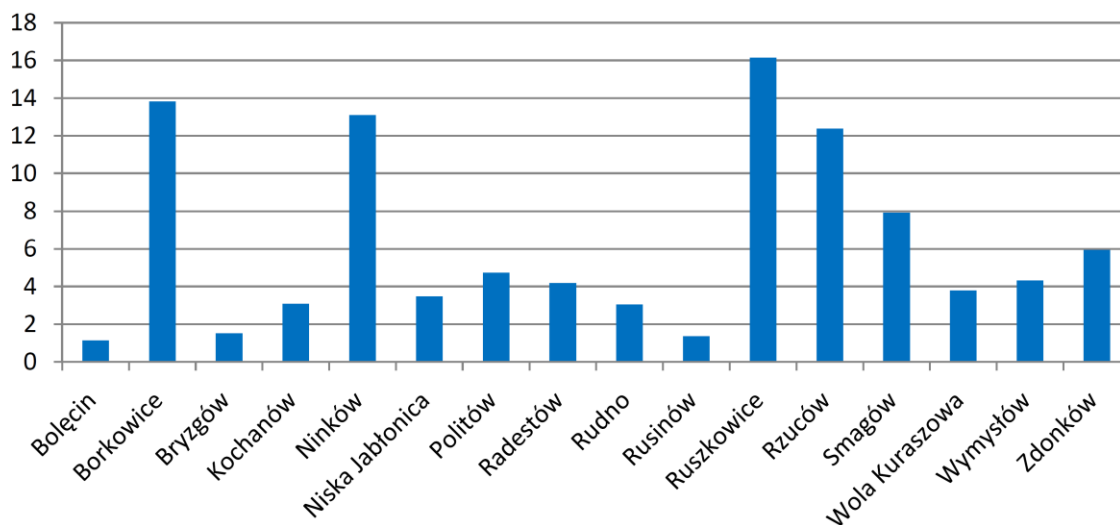
1.2.6. Podsumowanie problemów sfery społecznej

W analizowaniu czynników społecznych, mających wpływ na przyszłość gminy, zwraca się uwagę na problemy:

- demograficzne - zwłaszcza na tendencje rozwojowe, czyli ludność w wieku produkcyjnym i starzenie się społeczeństwa
- bezrobocia
- ubóstwa i innych dysfunkcji społecznych, w tym osób korzystających z pomocy ośrodków pomocy społecznej
- warunków życia, w tym warunków mieszkaniowych

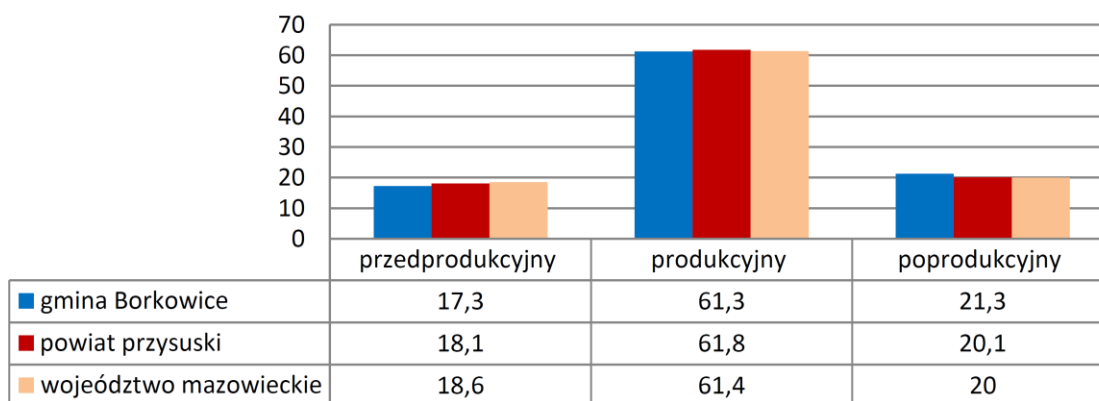
W analizowaniu danych demograficznych i społecznych należy wziąć pod uwagę fakt, że mniej korzystnie będą wypadły wskaźniki dla miejscowości o małej liczbie mieszkańców. Ponieważ działanie rewitalizacyjne mają przynieść pozytywne skutki na ogół społeczeństwa w gminie, należy zwrócić uwagę na występowanie w miejscowościach najbardziej zaludnionych podobnych problemów, jak na terenie całej gminy. Dlatego analizując dane należy brać pod uwagę miejscowości: Borkowice, Ninków, Ruszkowice i Rzuców - jako miejscowości gdzie kumulują się problemy gminne.

Wykres 11. Procentowe ujęcie liczby ludności w poszczególnych sołectwach gminy Borkowice w stosunku do liczby mieszkańców gminy ogółem (Urząd Gminy w Borkowicach)

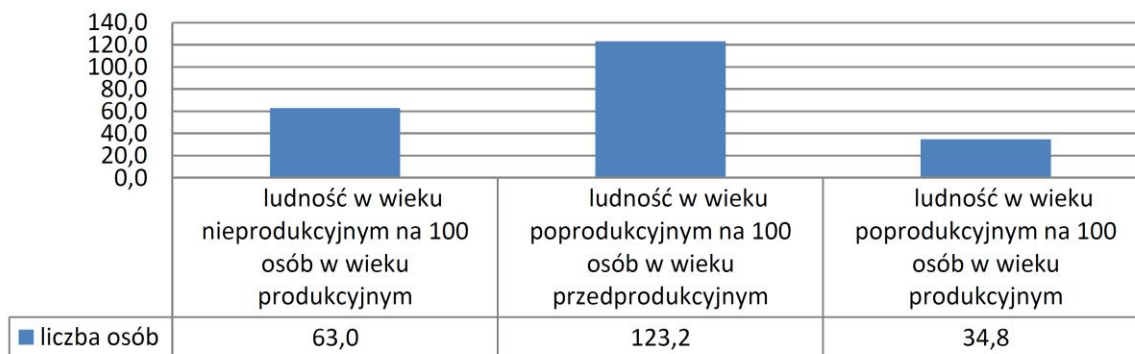

W gminie Borkowice obserwowany jest spadek liczby mieszkańców. Populacja gminy charakteryzuje się mało korzystną strukturą wiekową, ponieważ wyraźnie przybywa osób w wieku poprodukcyjnym (gmina Borkowice ma gorsze wskaźniki niż powiat i województwo).

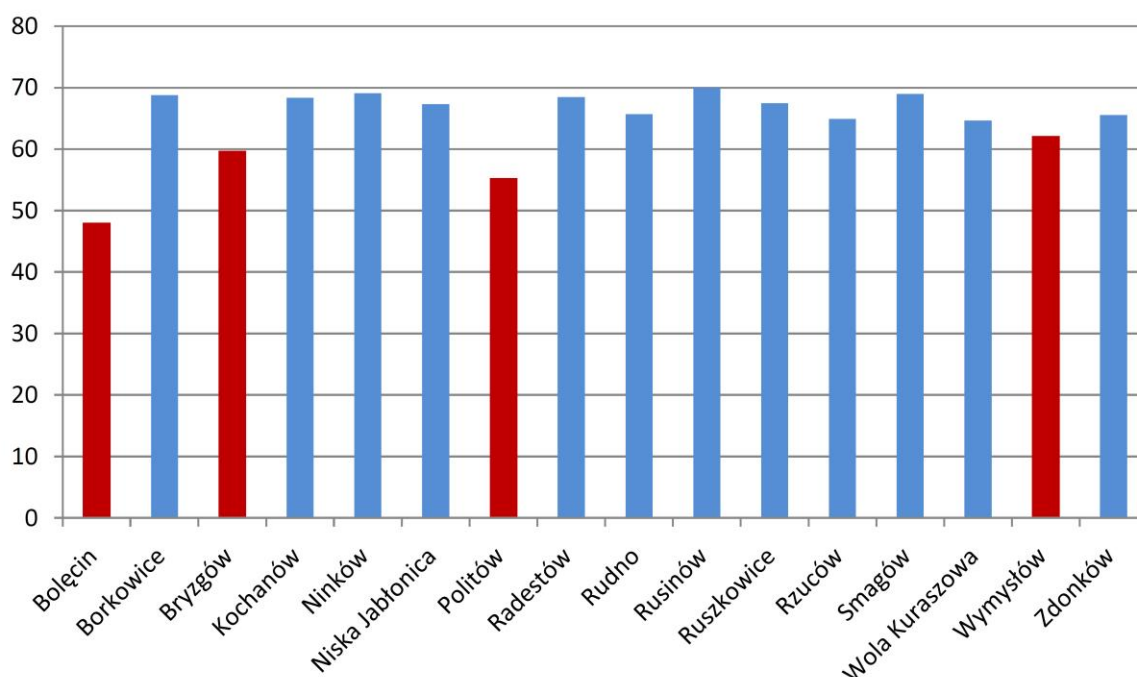
Wykres 12. Porównanie procentowe osób według ekonomicznych grup wiekowych gminy Borkowice, powiatu przysuskiego oraz województwa mazowieckiego w roku 2015 (GUS, 2015)

Wykres 13. Wybrane wskaźniki demograficzne według ekonomicznych grup wieku dla gminy Borkowice (GUS, 2015)

Wykres 14. Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach)

Kolor czerwony - poniżej średniej dla gminy

Średnia dla terenów gminy wynosi 64 osoby w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw. W liczbie ludności w wieku produkcyjnym najkorzystniejsze wskaźniki przyjmuje miejscowość Rusinów, w dalszej kolejności Smagów i Ninków. Najmniej korzystne wskaźniki przyjmują miejscowości z mniejszą liczbą mieszkańców ogółem, tj. np. Bołęcin.

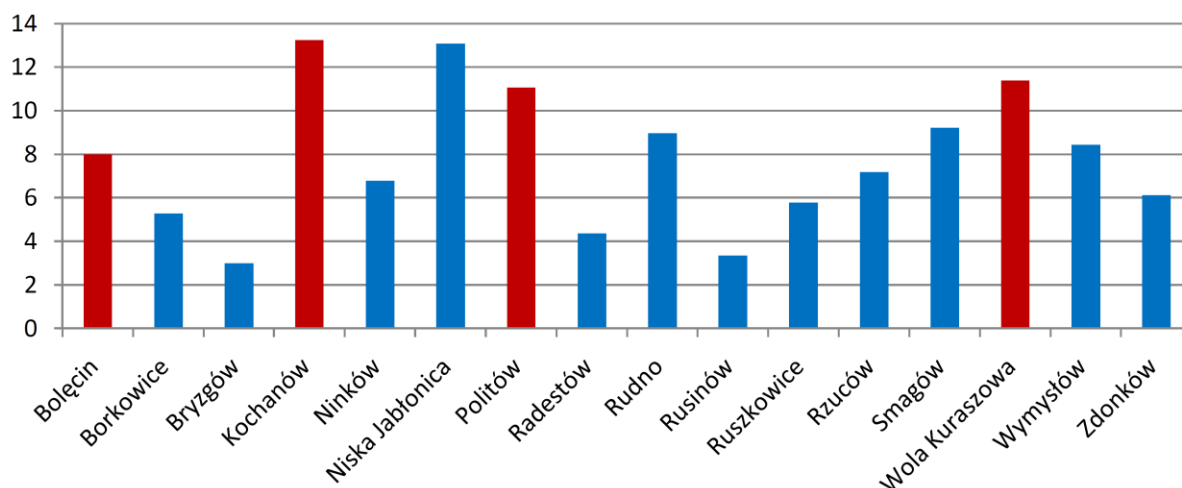
Dla przeanalizowania kondycji społeczeństwa ważne jest uwzględnienie osób wieku poprodukcyjnym (kobiety powyżej 60 roku życia, mężczyźni powyżej 65 roku życia) w stosunku do liczby ludności. W badaniach demograficznych za społeczeństwa stare uważa się społeczeństwa, w których odsetek osób powyżej 65 roku życia przekracza 8 %. W gminie zauważalna jest tendencja „starzenia się” społeczeństwa ponieważ odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wynosi tu 21,4% i wg danych statystycznych zdecydowanie wzrasta.

Obserwowane problemy demograficzne mają znaczący wpływ na rozwój gospodarczy gminy, trwale i radykalnie obniżając jej potencjał. Niekorzystne zmiany w strukturze ludności mogą przyczyniać się do pogłębiania problemów ekonomiczno-społecznych. Zmiany demograficzne dynamicznie wpływają na popyt na poszczególne usługi i zasoby siły roboczej. W efekcie następuje osłabienie działalności gospodarczej, co powoduje obniżenie dochodu samorządu i mieszkańców.

Bezrobocie na terenie gminy na koniec 2015 roku wynosiło 24,8% (gorszy wskaźnik niż teren powiatu i województwa, jednocześnie należy zaznaczyć, że powiat przysuski jest 3 powiatem w województwie o najwyższej stopie bezrobocia).

Sytuacja na lokalnym rynku pracy nie jest zatem korzystna, duża liczba osób bezrobotnych korzysta ze świadczeń GOPS w Borkowicach. Głównymi kryteriami korzystania z pomocy społecznej instytucjonalnej branymi pod uwagę - w niniejszej analizie - są: ubóstwo, bezrobocie i wystąpienia w rodzinie przemocy domowej.

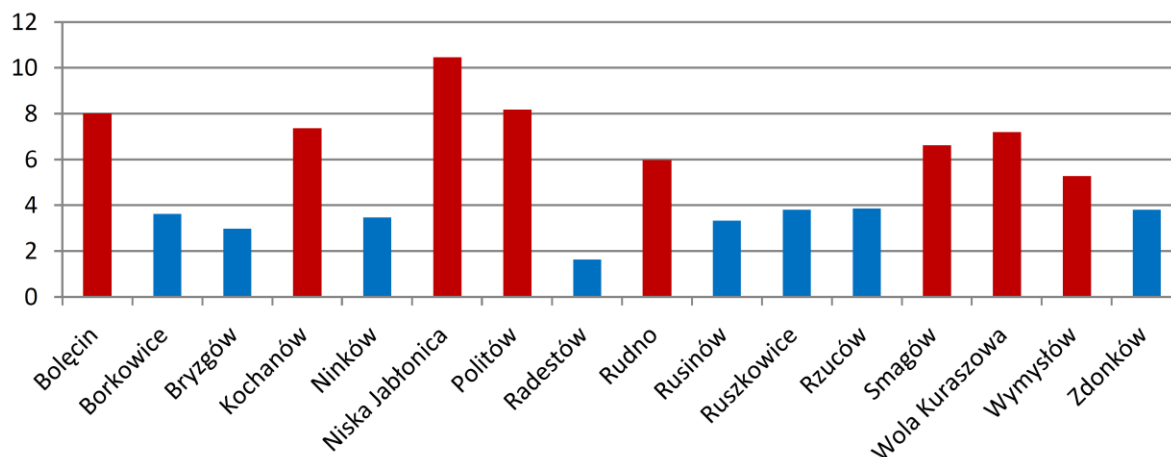
Wykres 15. Liczba korzystających z pomocy GOPS w Borkowicach na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw (GOPS Borkowice)

Kolor czerwony - powyżej średniej dla gminy

Średnia dla gminy wynosi 9,4 osób na 100 mieszkańców. Najmniej korzystne wskaźniki wykazują miejscowości Kochanów, Wola Kuraszowa, Politów i Bolećcin.

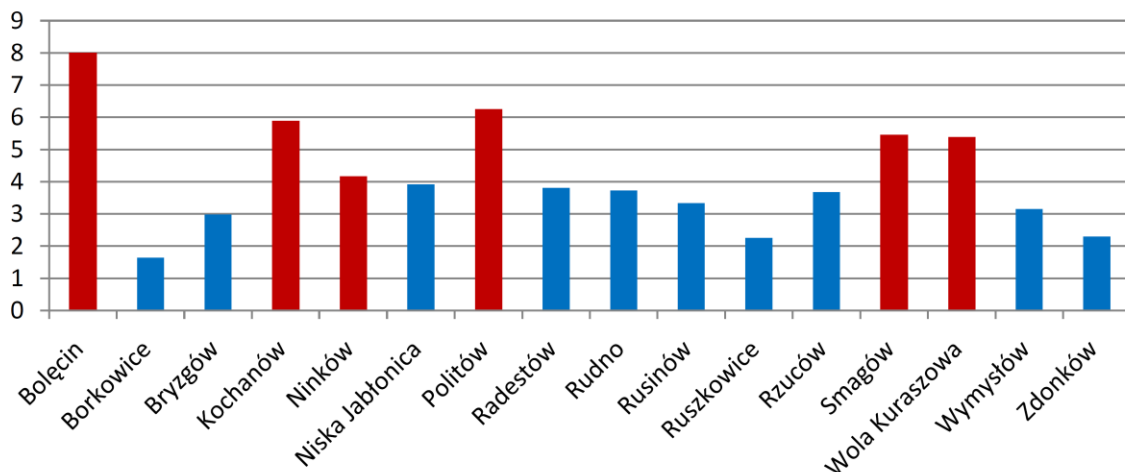
Wykres 16. Liczba korzystających z pomocy GOPS w Borkowicach z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw (GOPS Borkowice)

Kolor czerwony - powyżej średniej dla terenów gminy

Średnia dla gminy wynosi 5,2 osób korzystających z pomocy GOPS w Borkowicach z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw. Najmniej korzystne wskaźniki osiągają sołectwa Niska Jabłonica, Politów i Bołęcin.

Wykres 17. Liczba korzystających z pomocy GOPS w Borkowice z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw (GOPS Borkowice)

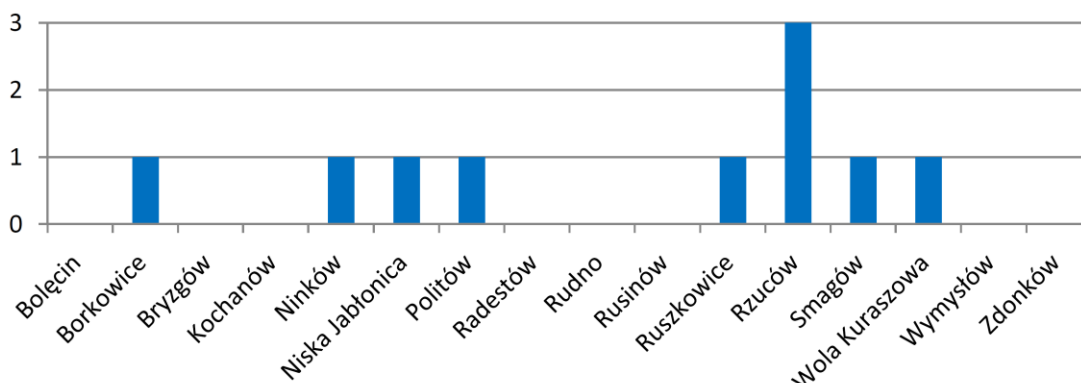

Kolor czerwony - powyżej średniej dla terenu gminy

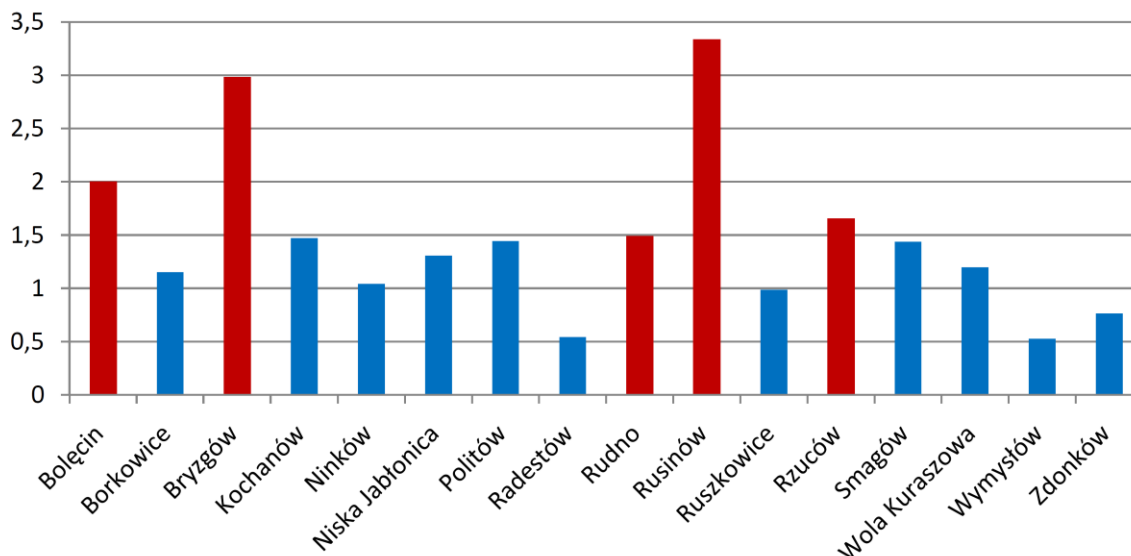
Średnia dla gminy wynosi 4 osoby korzystających z pomocy GOPS w Borkowicach z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw. Najmniej korzystne wskaźniki osiągają miejscowości Bołęcin, Politów i Kochanów, ze względu na małą liczbę mieszkańców w ogóle.

Osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym mogą być osoby i rodziny, w których środowiskach domowych występują zjawiska patologiczne. W Borkowicach działa pomoc instytucjonalna dla osób z problemami społecznymi.

Wykres 18. Liczba wydanych Niebieskich Kart z powodu wystąpienia w rodzinie przemocy domowej na terenie gminy Borkowice (GOPS Borkowice)

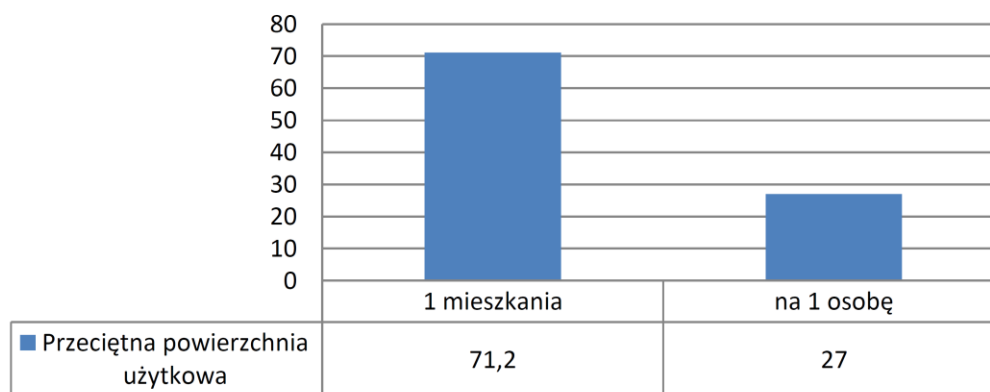
Wykres 19. Liczba popełnianych przestępstw na terenie gminy Borkowice na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw (GOPS Borkowice)

Kolor czerwony - powyżej średniej dla terenu gminy

Na jakość życia mają wpływ warunki mieszkaniowe w gminie. Wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców w 2014 r. (GUS, 2014) wynosił 379,6.

Wykres 20. Wskaźniki powierzchni mieszkań w gminie Borkowice (GUS, 2014)

W wyposażeniu mieszkań 76% posiada wodociąg, 54% łazienkę, 59% ustęp spłukiwany, około 50% centralne ogrzewanie.

Ważnym wyznacznikiem w sferze społecznej jest dostępność infrastruktury: instytucji sfery administracyjnej, edukacyjnej, kulturalnej i sportowej oraz opieki zdrowotnej i bezpieczeństwa mieszkańców. Z racji pełnienia funkcji wiodących w gminie miejscowość Borkowice będzie najlepiej wyposażonym - pod tym względem - obszarem gminy. Lepiej zaopatrzone w infrastrukturę społeczną są też miejscowości wiejskie z większą liczbą mieszkańców.

Tabela 5. Dostępność infrastruktury społecznej na terenach poszczególnych sołectw gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach)**Kolor czerwony - brak danego rodzaju infrastruktury**

Sołectwo/ osiedla	Dostępność instytucji, obiektów					
	administracyjnych	edukacyjnych	kulturalnych	sportowych	opieki zdrowotnej	bezpieczeństwa
Bolęcín						
Borkowice						
Bryzgów						
Kochanów						
Ninków						
Niska Jabłonica						
Politów						
Radestów						
Rudno						
Rusinów						
Ruszkowice						
Rzuców						
Smagów						
Wola Kuraszowa						
Wymysłów						
Zdonków						

Na terenie gminy dzieci i młodzież mają możliwość kształcenia na poziomie przedszkolnym, podstawowym, gimnazjalnym. Wyznacznikiem korzystania z infrastruktury społecznej jest współczynnik skolaryzacji rozumiany jako relacja liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Współczynniki skolaryzacji netto na terenie gminy Borkowice (GUS, 2014) wynosił: dla szkolnictwa podstawowego - 89,75%, dla gimnazjów - 99,27%.

W Przysusze - najbliższym mieście powiatowym - nie działają filie wyższych uczelni, dlatego młodzież pragnąca się dalej kształcić wyjeżdża do większych ośrodków (np. Radomia, Kielc). Młode osoby wykształcone często wybierają pracę poza gminą. Mieszkańcy przerywający naukę na poziomie średnim lub nie posiadający kwalifikacji nie zawsze są atrakcyjnymi pracownikami dla firm. Ponadto w społeczeństwie Borkowice zaznacza się brak aktywności do zdobywania nowych umiejętności: doksztalcenia, zmiany kwalifikacji, itp.

Wskaźnikiem aktywności uczestniczenia w życiu kulturalnym jest korzystanie z usług bibliotecznych przez mieszkańców. W roku 2014 (GUS, 2014) z księgozbiorów w dwóch placówkach bibliotecznych korzystało 445 czytelników. Ludność korzystająca na 1 placówkę biblioteczną wynosiła 2 201 osób. Wskaźniki korzystania z bibliotek na terenie gminy Borkowice wynoszą (GUS, 2014):

- księgozbiór bibliotek na 1000 ludności - 2981,4 woluminów
- czytelnicy bibliotek na 1000 ludności - 100 osób,

- wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika - 14,5 woluminów.

Aktywność społeczności lokalnej może mieć istotny wpływ na zmiany zachodzące w ich odtoczeniu. Jednym z przejawów aktywności mieszkańców jest liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy. Wskaźnik ten można interpretować jako współczynnik aktywności społeczeństwa obywatelskiego – im większa liczba jednostek tego rodzaju tym bardziej aktywna jest lokalna społeczność. W większości sołectw gminy nie działają żadne stowarzyszenia i fundacje - jednocześnie uznaje się je za obszary kryzysowe w tym kryterium.

Celem nadrzędnym programu zorientowanego na społeczność jest poprawa warunków życia mieszkańców oraz umacnianie lokalnej gospodarności. Potencjał ludzki jest kluczowym czynnikiem rozwoju gminy. Młodzi, dobrze wykształceni mieszkańcy, którzy pozostają w społeczności lokalnej, to gwarancja utrzymania bieżącego popytu na usługi i gwarancja stabilnej przyszłości gminy. Natomiast społeczeństwo starzejące się prognozuje spadek popytu na lokalne dobra i usługi oraz trwale obniża potencjał rozwoju gminy. Gmina jest obszar nadmiernego i długofalowego odpływu ludności, który powoduje stagnację o tendencjach rozwojowych, która jest niekorzystna ze względów gospodarczych.

W ramach "Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Borkowice..." należy wyznaczyć kilka grup społecznych wymagających wsparcia, ze względu na sytuację ekonomiczną, jak i poziom aktywności gospodarczej.

Tabela 6. Główne zagrożenia i problemy sfery społecznej oraz możliwości interwencji na terenie gminy Borkowice

Główne zagrożenia i problemy	Wyszczególnienie	Opis
depopulacja	Opis problemu	Stale zmniejszająca się liczba ludności na terenie gminy w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego i salda migracji. Niekorzystne prognozy demograficzne. Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych - całość gminy
	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none"> umożliwienie i zachęcenie młodych ludzi do osiedlania się na terenie gminy poprzez interwencje w sferze społecznej (ułatwienie dostępności i szerokiej oferty instytucji), rozwój terenów mieszkalnych wraz z infrastrukturą, działania w celu poprawy na lokalnym rynku pracy, itp.
bezrobocie	Opis problemu	Bezrobocie jest zjawiskiem interdyscyplinarnym i dotyczy zarówno płaszczyzny gospodarczej, jak i społecznej. Sytuacja na lokalnym rynku pracy nie jest korzystna - stopa bezrobocia wynosi ponad 24 %. Duża liczba osób bezrobotnych korzysta ze świadczeń GOPS w Borkowicach - jest to pomoc doraźna, niezbędna, ale nie eliminująca problemów. Zwłaszcza, że większość bezrobotnych ma niskie kwalifikacje i brak specjalizacji. Ponadto osoby bezrobotne często są mało aktywne na rynku pracy, ze względu na słabą samoocenę, ale i ze względu na niechęć do podjęcia jakiegokolwiek pracy. Na terenie gminy może wzrosnąć zatrudnienie w sektorze usługowym lub sektorze usług społecznych, ale wiąże się to z koniecznością nabywania pragmatycznych umiejętności przez mieszkańców i występowaniem z inicjatywą. Stopień upowszechnienia kształcenia ustawicznego w regionie jest niski, ponadto upowszechnienie kształcenia ustawicznego jest znacznie zróżnicowane w zależności od aktualnie posiadanego poziomu wykształcenia (osoby posiadające wykształcenie wyższe są znacznie częściej zainteresowane kształceniem ustawicznym, niż osoby o niskich kwalifikacji i relatywnie gorszej pozycji na rynku pracy. Zjawisko długotrwałego bezrobocia jest nierozdzielnie związane z niskim poziomem życia mieszkańców. Kolejne pokolenia w tak funkcjonujących rodzinach dotknięte są często tymi samymi problemami.
		Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych - całość gminy, w szczególności sołectwa: Borkowice, Ninków, Ruszkowice, Rzuców, Politów, Smągów, Wymystów, Zdonków.
	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none"> wsparcie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy, szczególnie w odniesieniu do grup społecznych, które doświadczają największych trudności związanych z integracją z rynkiem pracy, tj. osób długotrwale bezrobotnych, młodzieży do 30 roku życia, osób niepełnosprawnych, kobiet powracających oraz wchodzących po raz pierwszy na rynek pracy, osób po 50 roku życia poprzez bezpośrednie dopasowanie realizowanego wsparcia do zróżnicowanych potrzeb osób bezrobotnych, właściwe zdiagnozowanie oraz kompleksowe podejście, uwzględniające specyfikę lokalnego rynku pracy wspieranie podniesienia ogólnego poziomu wykształcenia społeczeństwa w podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie znaczenia kształcenia ustawicznego wsparcie w powstawaniu spółdzielni socjalnych jako ważnego instrumentu ekonomii społecznej

ubóstwo	Opis problemu	<p>Zjawisko ubóstwa implikowane jest bezrobociem, niskim poziomem edukacji, niskim poziomem zdrowotności. Wiele lat życia w trudnych warunkach, długotrwałe bezrobocie i brak chęci do zmiany powoduje, że pogarsza się sytuacja mieszkańców dotkniętych ubóstwem. Rodziny, które borykają się z problemem krótko często nie chcą nawet korzystać ze wsparcia oferowanego przez opiekę społeczną, a jeśli już się na to zdecydują, starają się szybko wyjść z kryzysu. Dane dotyczące liczby osób korzystających ze wsparcia społecznego obrazują sytuację rodzin, gdzie od pokoleń występuje problem biedy, uzależnień, niepełnosprawności czy też bezrobocia. W gminie nie zarysowują się wyraźnie tzw. "enklawy biedy" - jest to zjawisko rozproszone.</p> <p>Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych - całość gminy, w szczególności sołectwa: Borkowice, Ninków, Ruszkowice, Rzuców, Kochanów, Niska Jabłonica, Wola Kuraszowa, Zdonków.</p>
	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększeniem dostępności usług pomocy społecznej • wspieranie pomocy uzależnionej od potrzeb danej rodziny, np. pomoc w znalezieniu pracy, stypendium socjalne itp. • wzmocnienie roli trzeciego sektora w realizacji usług społecznych
osoby starsze	Opis problemu	<p>W gminie występuje zjawisko starzenia się społeczeństwa - w chwili obecnej wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym wynosi ponad 21 % i tendencja jest wzrostowa, co jest świadectwem malejącej atrakcyjności gminy. Ze świadczeń GOPS w Borkowicach korzystają 86 osoby z powodu choroby i 64 z powodu niepełnosprawności - w zdecydowanej większości są to osoby starsze. W gminie brakuje miejsc i form aktywizacji osób starszych, dostępu opieki medycznej, usług opiekuńczych, itp. Ponadto występuje problem z dojazdem do miejsc świadczenia wszelkich usług skierowanych do osób starszych.</p> <p>Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych - całość gminy, w szczególności sołectwa: Borkowice, Ruszkowice, Rzuców.</p>
	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • wspieranie działań w zakresie profilaktyki i ochrony zdrowia seniorów oraz zapewnienie im dostępu do usług zdrowotnych, diagnostycznych i rehabilitacji • powstanie zakładu usług opiekuńczych dla osób starszych i chorych, dla których nie istnieje możliwość pozostawienia w środowisku domowym • rozwijanie usług opiekuńczych dla seniorów w ich środowisku zamieszkania • rozwijanie współpracy z samorządami na rzecz aktywizacji zawodowej starszych i niepełnosprawnych mieszkańców • likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych • wzmocnienie roli trzeciego sektora w realizacji usług społecznych
dzieci i młodzież	Opis problemu	<p>Na terenie gminy osoby w wieku do 18 roku życia stanowią ok. 17 % mieszkańców. Dzieci i młodzież mają zapewniony dostęp do placówek oświatowych do poziomu gimnazjalnego. Młodzież pragnąca zdobyć wykształcenie na wyższym poziomie opuszcza teren gminy. W gminie brakuje zarówno dostępu do ciekawej oferty placówek kulturalnych, jak i infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. W miejscowościach nie działają inne instytucje, w tym stowarzyszenia, które organizują czas wolny dzieci i młodzieży.</p> <p>Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych - całość gminy, w szczególności sołectwa: Borkowice, Ruszkowice, Rzuców.</p>
	Możliwość	<ul style="list-style-type: none"> • wspierania podniesienia poziomu nauczania poprzez: poprawę poziomu nauczania języków obcych, dostęp do

	interwencji	<p>nowoczesnych technologii (pracownie komputerowe, Internet), dostęp do obiektów i inicjatyw z zakresu kultury, sportu i rekreacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • wspieranie działalności instytucji kulturalnych, sportowych oraz kół zainteresowań, klubów itp. • zapewnienie atrakcyjnych zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży w kołach zainteresowań oraz organizacja innych zajęć, konkursów, akcji, itp. • zwiększenie dostępu do opieki nad dzieckiem małym - wpieranie powstawania placówek przedszkolnych w miarę potrzeb • wpieranie powstawania placówek rodzinnej pieczy zastępczej , które zapewniają dziecku całodobową opiekę oraz wychowanie w formie zindywidualizowanej • wspieranie młodych osób, które ze względu na czynniki ekonomiczne, społeczne czy kulturowe znajdują się poza systemem szkolnictwa poprzez umożliwienie ukończenie danego etapu kształcenia oraz kontynuację nauki (dostęp do materiałów dydaktycznych, pokrycie kosztów związanych z uczestnictwem w systemie oświaty) • wzmocnienie roli trzeciego sektora w realizacji usług społecznych
osoby zagrożone wykluczeniem społecznym ze względu na występujące w ich środowisku domowych zjawiska patologiczne	Opis problemu	<p>Do grupy tej należą środowiska, gdzie notuje się wysokie wskaźniki uzależnień (od alkoholu, substancji psychoaktywnych itp.) i innych zachowań patologicznych (np. bezradności, przemocy domowej). Zjawiska te mogą być zarówno przyczyną, jak i skutkiem innych negatywnych sytuacji bądź zachowań widocznych w społeczeństwie. Wśród beneficjentów GOPS w Borkowicach są 23 rodziny pobierające świadczenia z powodu alkoholizmu ich członka i 32 z powodu występowania przemocy. Pomoc instytucjonalna dla osób i rodzin z problemami jest na terenie gminy zagwarantowana.</p> <p>Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych - całość gminy, w szczególności sołectwa: Rzuców, Borkowice, Ninków, Ruszkowice.</p>
	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie dostępności usług pomocy społecznej (w tym w szczególności usług terapeutycznych dla rodzin dysfunkcyjnych) • prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przemocy w rodzinie • wzmocnienie roli trzeciego sektora w realizacji usług społecznych

1.3. Sfera gospodarcza

1.3.1. Struktura gospodarki

Ogółem w gminie zarejestrowanych jest 281 podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON (stan na 31.12.2015 r., w tym: 256 to podmioty tworzące sektor prywatny (około 91%). W sektorze prywatnym przeważają - w 85,5% - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej w gminie Borkowice w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rejestr REGON ogółem						
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	273	264	263	263	271	281
Sektor publiczny	28	26	27	27	26	25
Sektor prywatny	245	238	236	236	245	256
Sektor prywatny						
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	214	208	203	200	208	219
Spółki handlowe	8	7	8	8	9	9
Spółdzielnie	1	1	1	1	1	1
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	8	7	8	8	8	8

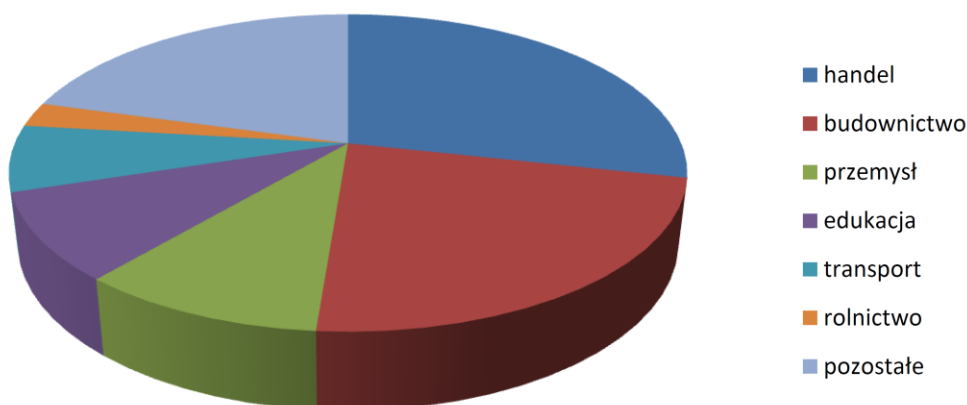
Tabela 8. Zestawienie podmiotów gospodarki narodowej w gminie Borkowice wg sekcji PKD w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015)

Sektor gospodarki:	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	16	14	10	11	6	7
Górnictwo i wydobywanie	1	1	1	1	1	1
Przetwórstwo przemysłowe	26	28	28	28	28	28
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	-	-	-	-	-	1
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami, odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	-	-	-	-	-	1
Budownictwo	60	56	50	50	55	64
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	84	79	80	78	80	80
Transport i gospodarka magazynowa	14	15	17	17	19	19
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	4	4	4	3	4	4
Informacja i komunikacja	-	1	1	2	1	2
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	5	4	5	6	7	6
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	5	5	5	5	5	4
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	8	9	9	8	9	8

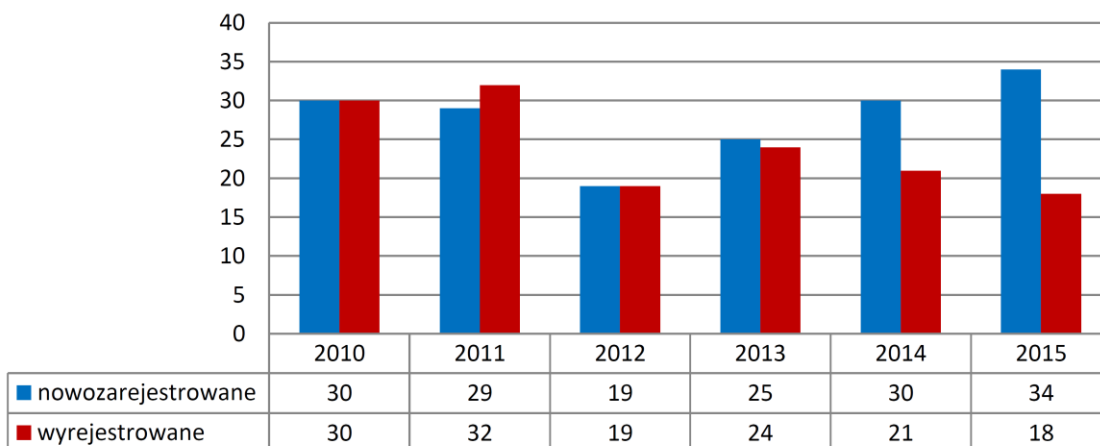
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	-	1	2	-	3	5
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	6	6	6	6	6	6
Edukacja	21	21	23	26	26	25
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	11	9	11	10	10	8
Działalność związana z kulturą, rozrywką, rekreacją	4	4	4	5	5	4
Pozostała działalność usługowa; gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	8	7	7	7	7	8

Na terenie gminy Borkowice najwięcej podmiotów działa w obszarze handlu hurtowego i detalicznego - 28 % ogółu zarejestrowanych podmiotów - oraz budownictwa (22,7 %). Kolejne sektory to: przetwórstwo przemysłowe (9,9 % ogółu), edukacja (8,8%) oraz transport i gospodarka magazynowa (6,7%).

Wykres 21. Procentowe zestawienie podmiotów gospodarczych według rodzaju działalności na terenie gminy Borkowice w roku 2015 (GUS, 2015)

Wykres 22. Nowozarejestrowane i wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej w gminie Borkowice w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015)

W gminie Borkowice wśród podmiotów prowadzących działalność gospodarczą zdecydowanie przeważają małe podmioty (np. jednoosobowe lub rodzinne) zajmujące się głównie handlem i usługami. Są to najczęściej sklepy i hurtownie (spożywcze, materiałów budowlanych itp.), a także drobne zakłady produkcyjno-usługowe, jak warsztaty samochodowe, usługi remontowo-budowlane, itp. Średnich przedsiębiorstw, zakładów przemysłowych, jest niewiele. Na terenie gminy nie ma dużego przemysłu.

Do największych prywatnych pracodawców działających na terenie gminy należy zaliczyć następujące firmy:

- WIS-GROUP Sp. z o.o. (adres firmy: Opoczno, ul. Piotrkowska 54) - wydobywanie kopaliny metodą odkrywkową ze złoża „Borkowice II” (złoże itów kamionkowych i biało wypalających się w kat. C1.) w Borkowicach
- Sandpol Jadwiga Tokarska (Rdestów, ul. Ogrodowa 15) firma handlowo-usługowa branży bezpieczeństwa drogowego, sprzedawca i wykonawca oznakowania jezdni (poziomego i pionowego) i otoczenia drogowego
- Norflower Sp z o.o. (Ruszkowice, ul. Gródek 21) - produkcja wieńców świątecznych.

Pracodawcą na terenie gminy jest również administracja publiczna w postaci: Urzędu Gminy i jego jednostek organizacyjnych oraz placówek oświatowych.

Gospodarka leśna nie odgrywa istotnej roli w gospodarce gminy. Drewno pozyskuje się z lasów prywatnych, są to ilości ok. 560-600 m³ grubizny. Gospodarka leśna polega m.in. na wykonywaniu trzebieży wczesnej i późnej oraz wycinki sanitarnej.

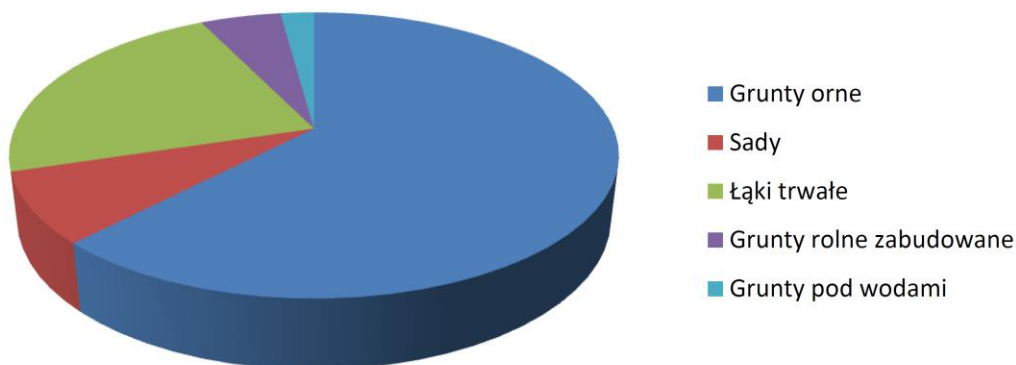
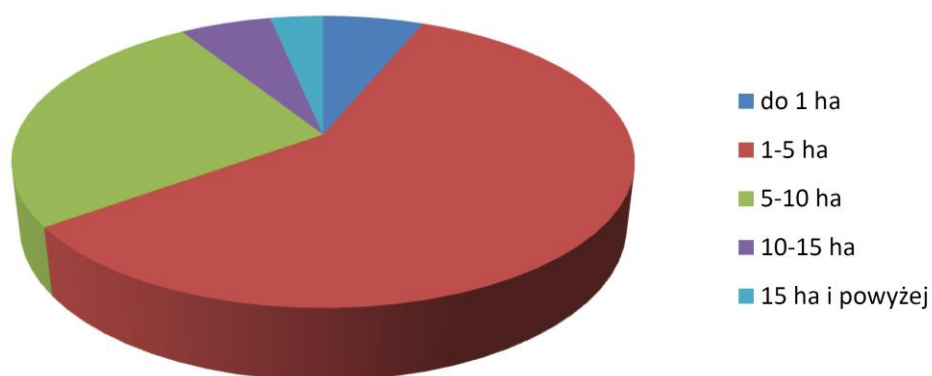
Gmina Borkowice jest terenem typowo rolnym - około 43% powierzchni gminy stanowią użytki rolne.

Powierzchnia użytków rolnych w gminie w 2015 r. (Urząd Gminy Borkowice)

Użytkowanie gruntów rolnych		Powierzchnia w ha
Użytki rolne ogółem		3 724
W tym:	Grunty orne	2 319
	Sady	299
	Łąki trwałe	839
	Grunty rolne zabudowane	191
	Grunty pod stawami	60
	Grunty pod rowami	19

W gminie gospodarstwa rolne zaczynają się powoli odradzać w postaci gospodarstw specjalistycznych, np. uprawa krzewów owocowych. W rejonach wsi: Borkowice, Ninków, Politów, Zdonków, Radestów rolnictwo będzie stanowiło nadal znaczącą rolę.

Uzupełnieniem działalności gospodarstw rolnych jest prowadzenie agroturystyki. Szczególnie predestynowane do tej roli są sołectwa: Kochanów, Rusinów, Bolęcín, Wola Kuraszowa i Niska Jabłonica, Bryzgów.

Wykres 23. Powierzchnia użytków rolnych w gminie w 2015 r. (Urząd Gminy Borkowice)**Wykres 24. Struktura gospodarstw rolnych według powierzchni w gminie Borkowice (GUS, Powszechny Spis Rolny, 2010)**

1.3.2. Podsumowanie problemów sfery gospodarczej

Problemem o charakterze gospodarczym na terenie gminy Borkowice jest przede wszystkim niski stopień przedsiębiorczości oraz słabe zainteresowanie inwestowaniem na jej obszarze inwestorów strategicznych.

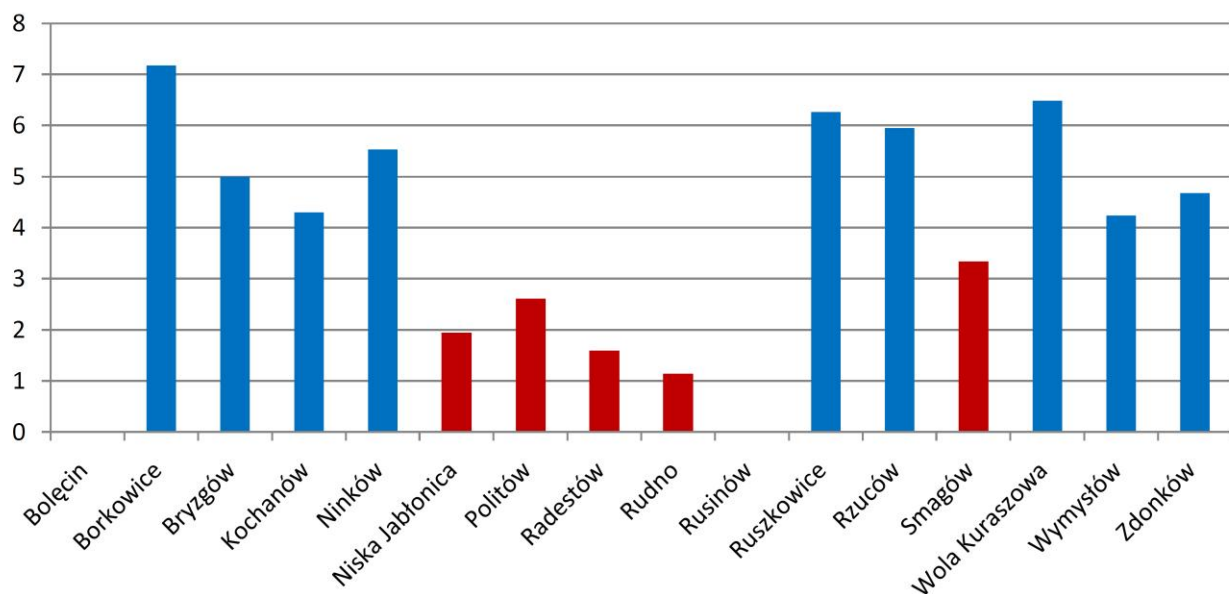
Tabela 9. Wskaźniki dla podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Borkowice w roku 2014 (GUS, 2014)

Wyszczególnianie	Wskaźnik
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	616
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	68
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	47
podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	62
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	99,9
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	47
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	7,7
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	1,82

podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	111
udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON w %	7,7 %

Brak pracy w gminie, a co za tym idzie - wysoka stopa bezrobocia jest jednym z najpoważniejszych problemów społeczno-ekonomicznych gminy. Poziom bezrobocia - w wysokości 24,8% osób w wieku produkcyjnym - odzwierciedla m.in. niski poziom wykształcenia mieszkańców, obniża ich aktywność, wpływa na pogorszenie sytuacji materialnej i zwiększa korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej, wpływa na poziom i jakość sfery gospodarczej w gminie.

Wykres 25. Liczba podmiotów gospodarczych w sołectwach gminy Borkowice w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (opracowanie własne)

Kolor czerwony lub brak wskaźnika - poniżej średniej gminy

Średnia liczby podmiotów gospodarczych dla gminy jest bardzo niska wynosi 3,7 na 100 mieszkańców. Najwyższą koncentracją aktywności gospodarczej liczoną liczbą przedsiębiorstw na 100 mieszkańców sołectwa charakteryzują się Borkowice (wskaźnik wynosi 7,1 - jest to miejscowość gminna, o funkcjach centrotwórczych, o największej liczbie mieszkańców). Wysokie wskaźniki notują także miejscowości: Wola Kuraszowa, Ruszkowice i Rzuców. Najniższe wartości przyjmują wskaźniki w najslabiej zaludnionych sołectwach - tj. w Bolecinie i Rusinowie oraz w: Rudnie, Radestowie, Niskiej Jabłonce, Smagowie i Politowie.

Gmina Borkowice jest zaliczana do gmin o niskim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, co jest związane z charakterystycznymi cechami tego obszaru, zwłaszcza monofunkcją gospodarczą - rolnictwem, które jednocześnie nie spełnia wiodącej roli i siły napędowej ekonomii gminy. Region postrzegany jako ośrodek rolniczy, dlatego wyspecjalizowana i nowoczesna gospodarka rolna powinna być jednym z ważnych filarów wzrostu gospodarczego. Dynamika rozwoju tej dziedziny będzie bardzo silnie uzależniona od skutecznego pozyskiwania środków strukturalnych Unii Europejskiej oraz rozwoju samych

gospodarstw poprzez m.in.: scalenia gruntów, specjalizację produkcji, wykorzystanie nowoczesnych maszyn i technik rolniczych, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Głównym czynnikiem napędzającym wzrost gospodarczy gminy będzie nadal kapitał prywatny w strukturze podmiotów rodzimych – głównie mikro i małych przedsiębiorstw. Wzmacnianie ich roli i siły tworzenie rodzimej gospodarki jest rolą władz samorządowych.

Zauważa się, na terenie gminy Borkowice, znaczny potencjał do rozwoju turystyki. Uwarunkowania środowiska przyrodniczego pozwalają na uprawianie turystyki kwalifikowanej – pieszej, wodnej i rowerowej oraz sportów wodnych. Potencjał ten musi zostać wykorzystany, zarówno przez gospodarstwa agroturystyczne jak i większych ośrodków z kompleksową bazą wypoczynkową (noclegową, gastronomiczną, zapleczem rekreacyjnym) w powiązaniu z ofertą całej gminy czy regionu i promowaniu jej wśród potencjalnych turystów.

W aspekcie gospodarczym teren całej gminy należy uznać za obszar zdegradowany, dlatego iż działania muszą objąć wszystkich mieszkańców w wieku produkcyjnym. Realizacja działań w jednym rejonie nie zagwarantuje właściwego efektu długofalowego wpływającego na poprawę sytuacji w gminie.

Tabela 10. Główne zagrożenia i problemy sfery gospodarczej na terenie gminy Borkowice

Główne zagrożenia i problemy	Wyszczególnienie	Opis
wysoka stopa bezrobocia	Opis problemu	Bezrobocie jest zjawiskiem interdyscyplinarnym i dotyczy zarówno płaszczyzny gospodarczej, jak i społecznej (opis w tabeli: Główne zagrożenia i problemy sfery społecznej na terenie gminy Borkowice).
		Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych - całość gminy, w szczególności sołectwa: Borkowice, Ninków, Ruszkowice, Rzuców, Politów, Smągów, Wymysłów, Zdonków.
	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none"> współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Przysusze w celu aktywizacji osób bezrobotnych stworzenie warunków i wspieranie aktywizacji zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży, osób długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym wsparcie w powstawaniu spółdzielni socjalnych jako ważnego instrumentu ekonomii społecznej
niska aktywność gospodarcza mieszkańców	Opis problemu	Niekorzystne trendy demograficzne, wysokie bezrobocie, niska dochodowość rolnictwa wpływają na aktywność społeczna w kwestii prowadzenia działalności gospodarczej. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie rośnie (średnio 3 nowozarejestrowane podmioty gospodarcze w skali roku - od roku 2010), ale nie jest to wzrost, który przekładałby się znacząco na poprawę sytuacji na rynku pracy.
		Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych - całość gminy, w szczególności sołectwa: Smągów, Politów, Niska Jabłonica i Rudno.
	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none"> stworzenie warunków i wspieranie aktywizacji zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży, osób długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym polepszenie przedsiębiorcom warunków prowadzenia działalności gospodarczej w ramach infrastruktury technicznej i drogowej ułatwiania procesów inwestycyjnych poprzez przyjazny podmiotom gospodarczym samorząd współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Przysusze w celu aktywizacji osób bezrobotnych współpraca z ośrodkami doradztwa rolniczego i agencjami w celu aktywizacji i przeprowadzania szkoleń dla rolników i ich rodzin
działalność głównie mikroprzedsiębiorców	Opis problemu	Ponad 95 % przedsiębiorstw działających w gminie to mikroprzedsiębiorstwa, o ograniczonych zasobach finansowych, niezdolne do rozszerzenia liczby miejsc pracy, wprowadzania innowacyjności, promocji, itp. Jest to jedna ze słabości lokalnej gospodarki, która tworzą głównie samozatrudnieni oraz osoby fizyczne zatrudniające do 9 osób. Dlatego też na terenie gminy Borkowice za grupę wymagającą wsparcia należy uznać przedsiębiorców (obecnych i przyszłych).
		Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych - całość gminy.

	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • polepszenie przedsiębiorcom warunków prowadzenia działalności gospodarczej w ramach infrastruktury technicznej i drogowej • włączenie przedsiębiorców prywatnych w procesy rewitalizacyjne na terenie gminy • postawienie na rozwój małych i średnich podmiotów, które kształtują innowacyjność gospodarki i najszybciej tworzących nowe miejsca pracy • ułatwiania procesów inwestycyjnych poprzez przyjazny podmiotom gospodarczym samorząd • rozwój instytucjonalnej współpracy międzysektorowej - stworzenie platformy infrastrukturalnej i instytucjonalnej w celu wzmocnienia lokalnej przedsiębiorczości, a zwłaszcza przedsiębiorstw usługowych (w tym usług otoczenia biznesu) • wykorzystanie walorów środowiska naturalnego do rozwoju turystyki, agroturystyki
małe zainteresowanie prowadzeniem działalności gospodarczej w gminie większych inwestorów	Opis problemu	<p>Teren gminy cechuje niskie zainteresowanie ze strony dużych inwestorów, w tym inwestorów zagranicznych. Wpływ na taki stan rzeczy może mieć położenie gminy - w odległości od głównych szlaków komunikacyjnych regionu, brak przemysłu, brak surowców mineralnych.</p> <p>Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych: Borkowice, Ninków, Ruszkowice, Rzuców.</p>
	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • poprawa dostępność i skomunikowania z otoczeniem gminy Borkowice • budowanie montażu finansowego ze wszystkich możliwych źródeł – zarówno bezzwrotnych jak i preferencyjnych – oraz kreowania partnerstwa publiczno-publicznego i publiczno-prywatnego • szeroka promocja oferty prowadzenia działalności gospodarczej, możliwości nabycia lub dzierżawy terenów i obiektów pod działalność • kompleksowe przygotowanie terenów pod działania gospodarcze • wykorzystanie walorów środowiska naturalnego do rozwoju turystyki • wyposażenie w infrastrukturę sieciową i komunikacyjną terenów atrakcyjnych dla potencjalnych inwestorów
rolnictwo	Opis problemu	<p>Rolnictwo stanowi podstawowy sektor lokalnej gospodarki w gminie Borkowice, jednak dla mieszkańców rolnictwo przestaje mieć znaczenia jako główne źródło dochodu. Gmina zalicza się do obszarów o średnich i dobrych warunkach przyrodniczo-glebowych do produkcji rolnej. Powierzchnia użytków rolnych w gminie wynosi 3 724 ha. Pod wpływem czynników naturalnych oraz antropogenicznych w gminie zachodzi pogorszenie właściwości użytkowych gleby. W części sołectw stopniowo odradza się gospodarka rolna na scalanych gruntach w postaci gospodarstw specjalizujących się w uprawie krzewów ozdobnych.</p> <p>Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych: Borkowice, Ninków, Politów, Zdonków, Radestów.</p>

	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none">• wspieranie scalania gruntów w większe struktury powierzchniowe zapewniające zwiększoną wydajność rolną i zyski• wspieranie specjalizacji produkcji rolnej• wspieranie renowacji i rewitalizacji obiektów i terenów zbiorników wodnych w celu ich szerszego wykorzystania na cele gospodarcze i społeczne• pobudzenie rolników i ich rodzin w zakresie różnicowania działalności rolnej i powiązanej z rolnictwem• wsparcie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego• współpraca z ośrodkami doradztwa rolniczego i agencjami w celu aktywizacji i przeprowadzania szkoleń dla rolników i ich rodzin• wspieranie kampanii informacyjnych skierowanych do rolników na temat możliwości pozyskania środków finansowych na rozwój gospodarstw agroturystycznych oraz na zróżnicowanie działalności• rozwój agroturystyki• propagowanie produkcji zdrowej żywności i promocja rolnictwa ekologicznego• wsparcie dla gospodarstw rolnych, korzystających z alternatywnych źródeł energii lub je wytwarzających (np. uprawa wierzby energetycznej, wykorzystanie biomasy np. resztek poźniwnych)
--	-----------------------	--

1.4. Strefa funkcjonalno-użytkowa

1.4.1. Zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Borkowice posiada opracowane "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borkowice", którego część tekstowa i część graficzna stanowią załączniki do Uchwały Nr VII/58/99 Rady Gminy Borkowice z dnia 25.10.1999 roku.

Podstawowe ustalenia „Studium...” obejmują kierunki zagospodarowania przestrzennego dla obszaru gminy w aspekcie: struktury przestrzennej, przeznaczania terenów pod konkretne funkcje, ochrony środowiska, rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, społecznej, kształtowaniu przestrzeni rolniczej.

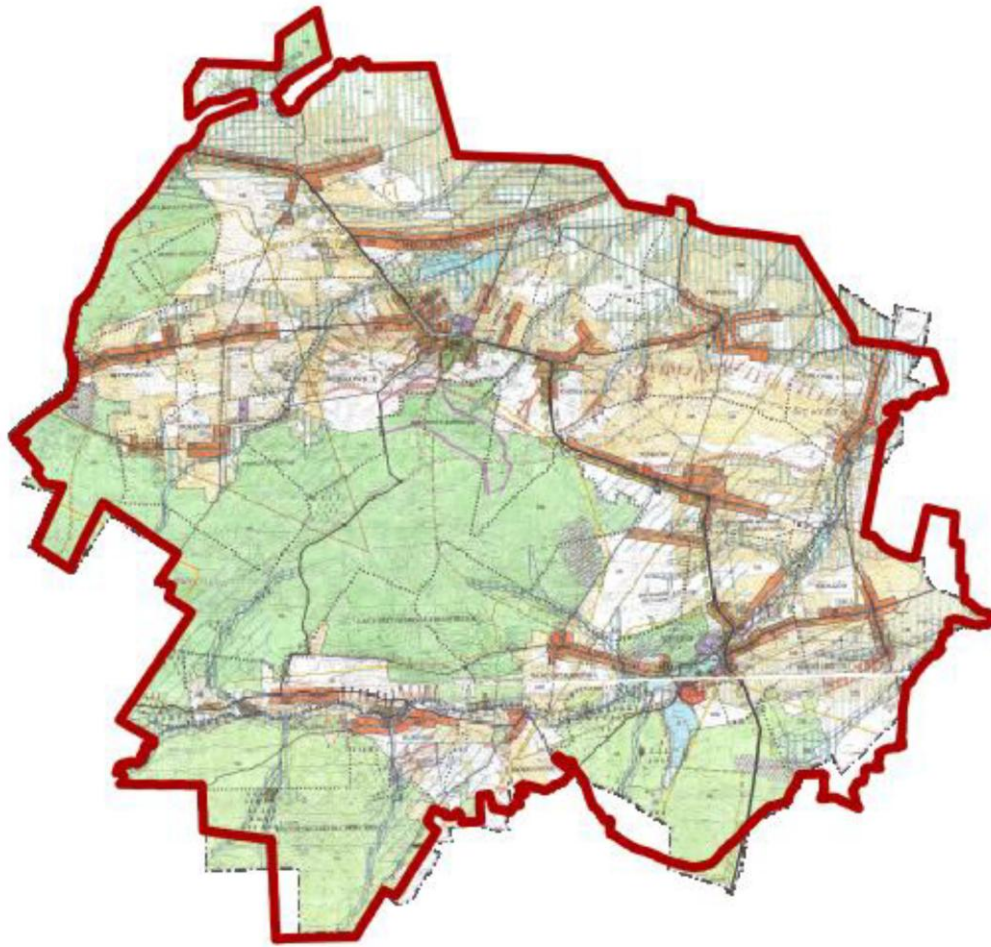
Gmina przystąpiła do realizacji miejscowego planu zagospodarowania dla sołectwa Borkowice, w związku ze zmianą sposobu użytkowania części gruntów.

Tabela 11. Dane o sołectwach w gminie Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach)

Sołectwo	Powierzchnia sołectwa (w ha)	Liczba budynków	Liczba ludności na dzień 10.12.2015
Bołęczin	325,3407	39	50
Borkowice	1 623,7153	185	608
Bryzgów	377,7944	69	67
Kochanów	482,9200	63	136
Ninków	652,1973	198	576
Niska Jabłonica	272,2670	78	153
Politów	488,6281	107	208
Radestów	313,7546	67	184
Rudno	278,4170	62	134
Rusinów	424,4430	53	60
Ruszkowice	962,8164	245	710
Rzuców	829,1616	208	544
Smagów	562,6431	146	348
Wola Kuraszowa	308,2810	84	167
Wymysłów	358,4622	71	190
Zdonków	313,9386	91	261

Największe przestrzenie są sołectwa: Ruszkowice Borkowice, Ninków, Politów i Smagów. Najmniejsze sołectwa to Radestów i Rudno. Najwięcej mieszkańców mają sołectwa: Ruszkowice, Borkowice, Ninków, Rzuców i Smagów.

Rysunek 2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borkowice (<http://www.portal.gison.pl/borkowice/>)

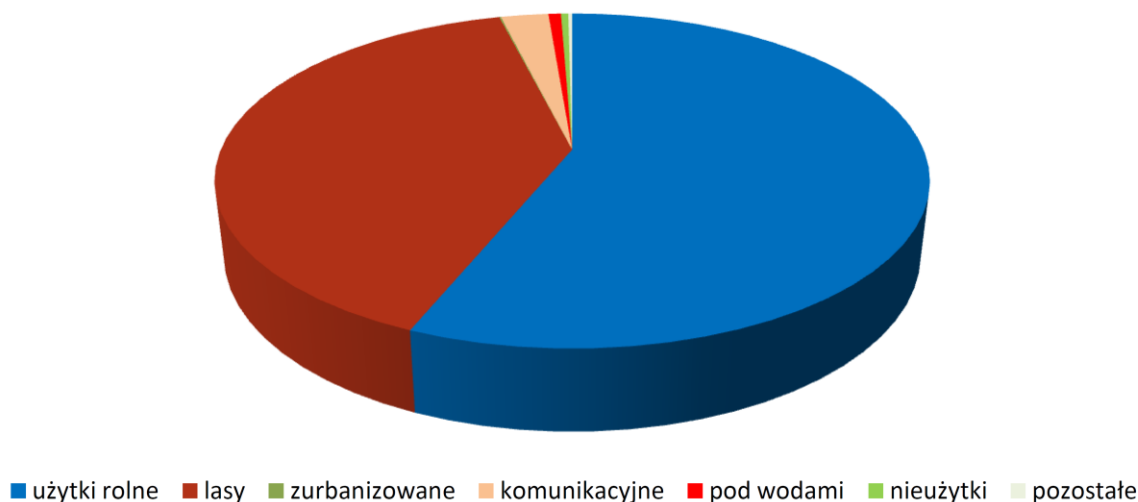

W granicach poszczególnych sołectw wyodrębnia się tereny istniejących i planowanych obszarów rozwoju osadnictwa, usług podstawowych, rolniczej przestrzeni produkcyjnej, funkcji prowadzenia działalności gospodarczej. Ważną część sołectw stanowią kompleksy leśne oraz tereny wartościowe przyrodniczo i krajobrazowo.

W zagospodarowaniu przestrzeni gminy największą powierzchnię zajmują tereny użytków rolnych, tj. ok. 56% jej powierzchni. Grunty zurbanizowane stanowią 2,66% przestrzeni gminy, w tym: tereny mieszkaniowe 2,6%, a tereny komunikacji - 96,5%. Nieużytki to 0,4% powierzchni gminy.

Tabela 12. Struktura zagospodarowania przestrzennego gminy Borkowice w ha w roku 2014 (GUS, 2014)

Powierzchnia		Gmina ogółem w ha
Powierzchnia ogółem		8 580
Użytki rolne razem		3 724
Grunty leśne i zadrzewione		3 417
Grunty po wodami		58
Grunty zabudowane i zurbanizowane		229
w tym:	tereny mieszkaniowe	6
	tereny inne zabudowane	1
	tereny rekreacji i wypoczynku	1
	tereny komunikacyjne ogółem	221
Użytki ekologiczne		17
Nieużytki		34

Wykres 26. Struktura zagospodarowania przestrzeni na terenie gminy Borkowice (GUS, 2014)

Rozwój osadnictwa następował w kilku okresach, czego odzwierciedleniem są różne układy przestrzenne poszczególnych wsi:

- miejscowość gminna Borkowice ma charakter zabudowy zwartej wielodrożnej - o rozbudowanym układzie przestrzennym. Składają się na niego tereny mieszkalnictwa zagrodowego i jednorodzinnego, obiekty różnego typu usług, w tym obsługi rolnictwa oraz dominanta w przestrzennym zagospodarowaniu jakim jest założenie pałacowo-parkowe. Borkowice nie posiadają rynku, znaczenie centrum podkreślane jest układem ulic. W północnej części sołectwa znaczny obszar stanowią stawy, natomiast jego południową część zajmuje zwarty kompleks leśny
- uzupełniający ośrodek gminy - miejscowość Rzuców - o rozbudowanym układzie przestrzennym. W zagospodarowaniu znaczącą funkcję posiadają tereny mieszkaniowe (zabudowa zagrodowa wiejska) w połączeniu z funkcjami przemysłowymi, usługowymi i usługowo-mieszkaniowymi. Układ wzbogacony jest kompleksem dworsko-pałacowym oraz licznymi wielkopowierzchniowymi zbiornikami wodnymi, usytuowanymi przy rzece Jabłonicy
- pozostałe wsie (pozostają w zasięgu obsługi ośrodka gminnego i uzupełniającego) - przeważają sznurowe układy urbanistyczne tzw. ulicówki (wsie rozwijające się, po jednej lub obu stronach wzdłuż traktów, dróg) oraz układy wielodrożne. Zabudowa miejscowości jest zwarta w jej centrach i rozproszona na granicach. Część zabudowy stanowią luźne przysiółki.

Obiekty infrastruktury społecznej znajdują się w większych miejscowościach w gminie, są to obiekty administracji.

1.4.2. Infrastruktura techniczna

Gmina Borkowice położona jest na uboczu w stosunku do międzynarodowych i krajowych szlaków komunikacyjnych. Połączenia ponadregionalne odbywają się za pośrednictwem drogi wojewódzkiej nr 727 relacji Klwów - Przysucha - Szydłowiec (długość na terenie gminy 13,148 km). Podstawę powiązań komunikacyjnych wewnątrzgminnych stanowią drogi powiatowe (38,314 km, w tym o nawierzchni ulepszonej - 34,421 km) i gminne (55 km dróg,

w tym o nawierzchni ulepszonej - 32 km). Ponadto istnieją drogi o charakterze wewnętrznym, a także drogi polne, leśne, dojazdy.

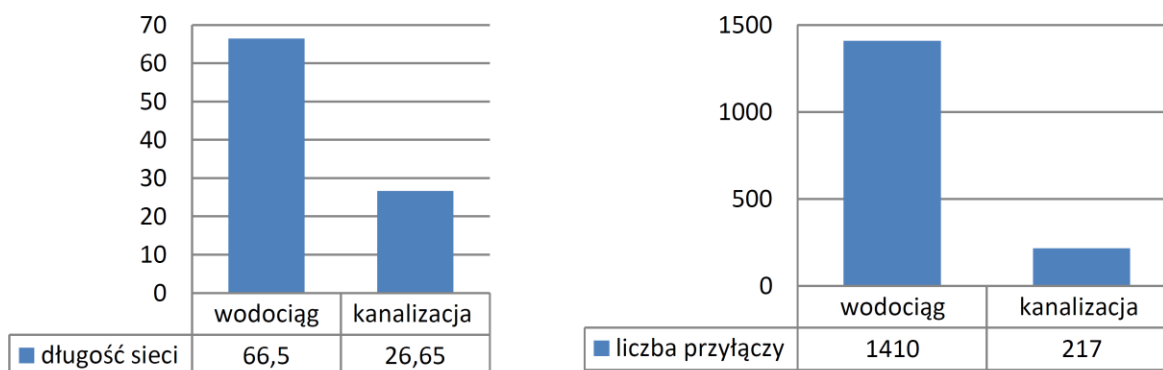
Przez teren gminy nie prowadzą linie kolejowe.

Gmina Borkowice jest w pełni zelektryfikowana. Zasilanie w energię elektryczną realizowane jest liniami napowietrznymi i kablowymi 15 kV wychodzącymi z GPZ-tów zlokalizowanych w Przysusze i Końskich. Przez obszar gminy Borkowice do stacji transformatorowych prowadzą linie średniego napięcia, a następnie linie niskiego napięcia doprowadzające energię do odbiorców. Administratorem sieci średniego i niskiego napięcia jest Polska Grupa Energetyczna S.A. Oddział Skarżysko-Kamienna Rejon Energetyczny Skarżysko. W gminie brak jest źródeł wytwórczych energii elektrycznej.

Podstawowe źródło zaopatrzenia w wodę obszaru gminy stanowi sieć wodociągów funkcjonująca w oparciu o studnie głębinowe w miejscowościach Borkowice i Ninków. Uzupełnieniem sieci wodociągowej są studnie kopane. Łączna długość rozdzielczej sieci wodociągowej wynosi 66,5km (stan na koniec 2015 r.), z przyłączami prowadzącymi do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w ilości 1 410 szt. Wskaźnik zwodociągowania gminy wyrażony liczbą osób korzystających z instalacji do ogółu ludności wynosi blisko 98%.

Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Borkowice wynosi 26,65 km. Do sieci przyłączonych jest 217 odbiorców (przyłącza). Gmina nie posiada własnej oczyszczalni ścieków, istniejąca sieć kanalizacji sanitarnej obsługiwana jest przez oczyszczalnię ścieków komunalnych w Przysusze (zarządzana przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o. o w Przysusze - Zakład Wodociągów i Kanalizacji). Wskaźnik skanalizowania gminy wyrażony liczbą osób korzystających z instalacji do ogółu ludności wynosi około 20%. Na terenie gminy funkcjonują również przydomowe oczyszczalnie ścieków w ilości 115 sztuk, zbiorniki bezodpływowe posiada 418 gospodarstw (GUS, 2015).

Wykres 27. Długość sieci i liczba przyłączy do sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w gminie Borkowice (GUS, 2014)

Na terenie gminy nie występują sieci ciepłownicze oraz brak jest dużych źródeł produkcji ciepła. Zaopatrzenie w ciepło oparte jest o nieliczne kotłownie lokalne, zlokalizowane głównie przy obiektach użyteczności publicznej np. szkoły, urząd, itp. oraz o indywidualne systemy grzewcze. Kotłownie lokalne mieszczą się bezpośrednio przy zasilanym budynku i są to źródła ciepła o mocy znacznie poniżej 1MW. Gospodarka paliwowa jest zróżnicowana i obejmuje: paliwa węglowe, olej opałowy i energię elektryczną. Indywidualne systemy grzewcze to: instalacje centralnego ogrzewania oraz piece. Indywidualne źródła ciepła w zabudowie mieszkaniowej to źródła ciepła niewielkich mocy bazujące głównie na paliwie węglowym.

Gmina Borkowice nie jest zgazyfikowana. Mieszkańcy korzystają z gazu propan-butan w butlach (głównie do celów kulinarnych) - jest to forma bardzo rozpowszechniona, ze względu na dostępność punktów dystrybucji butli gazowych. W gminie istnieją pojedyncze przydomowe instalacje na gaz ciekły wykorzystywane do celów grzewczych.

W gminie Borkowice dostępność telefonii stacjonarnej nie stwarza problemów. Przekazniki wszystkich operatorów sieci komórkowych znajdują się w miejscowości Wymysłów.

Usługi internetowe dostarczane są siecią kablową, na bazie telefonii stacjonarnej oraz bezprzewodowo. Istnieje potrzeba rozbudowy sieci światłowodowej.

W pojedynczych gospodarstwach domowych w gminie zainstalowane są instalacje solarne wykorzystywane do ogrzania wody użytkowej.

1.4.3. Granice stref ochrony konserwatorskiej i obiekty zabytkowe

W analizach przestrzennych gminy Borkowice występują wartościowe zagadnienia dotyczące urbanistyki, architektury i archeologii. Na terenie gminy Borkowice znajdują się zabytki architektoniczne nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa mazowieckiego oraz inne cenne obiekty o walorach architektonicznych, tradycyjnych dla regionu. Są to obiekty: zespoły dworskie z założeniem parkowym, budynki mieszkalne, kaplice i kapliczki, cmentarze parafii rzymsko-katolickich.

Tabela 13. Obiekty architektoniczne wpisane do rejestru zabytków województwa mazowieckiego (Narodowy Instytut Dziedzictwa, fotografie własne)

Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru	
Borkowice	Kościół parafialny pw. Świętego. Krzyża i św. Mateusza	427/A z 25.01.1957, 377/A z 21.06.1967, 32/A z 25.04.1980	
	Zespół pałacowy z XVIII-XIX w.	- pałac: 247/A z 20.03.1984 - park: P-II-1 z 21.12.1947 oraz 292/A z 19.07.1985 i z 7.05.1998 - spichlerz: 15-II-1 z 22.09.1947, 568/A z 11.12.1970 oraz 33/A z 25.04.1980	

Rzuców	Zespół dworski z poł. XIX w.	805 z 16.11.1972 oraz 276/A/84 z 20.11.1984 i z 22.01.1997	
	Leśniczówka "Gucin" 1905 r.	A-828 z 3.12.2008	

W gminie poza zabytkami wpisanymi do rejestru, są też obiekty o walorach architektonicznych, tradycyjnych dla regionu.

Większość zabytków - poza obiektami sakralnymi - są niewłaściwie zagospodarowane lub w złym stanie technicznym, wymagającym napraw, modernizacji, wprowadzenia nowych funkcji.

Tabela 14. Cenne historycznie i artystycznie obiekty i tereny w gminie Borkowice (opracowanie własne)

Rodzaj	Miejscowość	Obiekt
obiekty architektoniczne	Borkowice	<ul style="list-style-type: none"> • dom rządcy z przełomu XIX i XX w., • czworaki podworskie z XIX w., • budynek plebanii z 1916 r., • organistówka z 1919 r., • dom parafialny z 1931 r., • kaplica Jana Sobieskiego na Krakowej Górze z 1933 r.
	Ninków	• dwór z pozostałościami parku z 1914 r
	Radestów	• dwór z parkiem z XIX w., młyn z 1953
	Ruszkowice	• dwór z końca XIX w
	Rzuców	<ul style="list-style-type: none"> • dwór z parkiem z pocz. XIX w., • młyn z XX w., • dawny pensjonat z XX w. • kościół parafialny z 1988 (architekt Przemysław Gawor).
cmentarze	Borkowice	cmentarz parafialny rzymsko-katolicki: cenne nagrobki z XIX i XX w., kaplica rodziny Dembińskich, nagrobek ks. Jana Wiśniewskiego proboszcza parafii Borkowice.
	Bryzgów	cmentarz parafialny rzymsko-katolicki:
Miejsca Pamięci Narodowej	Borkowice	<ul style="list-style-type: none"> • budynek Straży Pożarnej - Kamień pamięci - poświęcony mieszkańcom Borkowic, którzy zginęli w czasie walk o niepodległość Polski w powstaniach narodowych, w okresie pierwszej i drugiej wojny światowej (ustawiony w roku 2006) • plac kościelny - obelisk z 1928 r. • tablica pamiątkowa w hołdzie kpt. Januszowi Łąckiemu w budynku szkoły oraz dęb katyński przed szkołą
	Bryzgów	Nagrobek ofiar terroru hitlerowskiego pomordowanych mieszkańców Bryzgowa na cmentarzu parafialnym

	Nowinki	Pomnik poświęcony 23 zamordowanym mieszkańcom wsi Bryzgow - dnia 7.IX.1944 r
	Niska Jabłonica	Pomnik pamięci dla mieszkańców Niskiej Jabłownicy zamordowanych w hitlerowskich obozach (ustawiony w 2009 r.)
	Radestów	Tablica pamiątkowa w hołdzie kpt. Januszowi Łąckiemu (ustawiona w roku 2012)
	Ruszkowice	pamiątkowy krzyż z 1928 r. w 10-tą rocznicę odzyskania niepodległości
	Rzuców	tablica w hołdzie nauczycielom tajnego nauczania, uczestnikom ruchu oporu w latach 1939-1945 (ustawiony w roku 2012)

Stanowiące pozostałości śladów osadniczych stanowiska archeologiczne zewidencjonowano w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (obszary AZP na terenie gminy Borkowice: 75-63, 76-62, 76-63, 76-64, 77-63, 77-64.). Do rejestru zabytków archeologicznych nie są wpisane zabytki z terenu gminy Borkowice. Łącznie zlokalizowano 35 stanowisk, w tym na terenie miejscowości: Niska Jabłonica (stanowisko kultury pucharów lejkowych), Smągów (wczesne średniowiecze), Wandów (kultura amfor kulistych), Wola Kuraszowa (wczesne średniowiecze - stanowisko dawnego grodziska), Wymysłów (stanowisko kultury pucharów lejkowych) i Zdonków (wczesne średniowiecze).

1.4.4. Podsumowanie problemów sfery funkcjonalno-użytkowej

W strukturze administracyjnej województwa mazowieckiego gminę Borkowice zalicza się do subregionu radomskiego, który jest jednym ze słabiej zagospodarowanych i rozwijających się regionów województwa.

W "Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy" wprowadzono podział terenów istniejących i planowanych obszarów rozwoju osadnictwa, usług podstawowych, rolniczej przestrzeni produkcyjnej, funkcji prowadzenia działalności gospodarczej, kompleksów leśnych. Nie przewiduje zasadniczych zmian w strukturze przestrzennej gminy. Obszar gminy będzie utrzymany w większości jako sfera produkcji rolniczej.

Dla ładu przestrzennego właściwe jest:

- przestrzeganie podstawowych funkcji poszczególnych terenów w celu unikania kolizji w zagospodarowaniu przestrzeni
- ograniczenie lokalizacji zabudowy rozproszonej, dążenie do koncentracji zabudowy w obrębie terenów wyznaczonych do rozwoju osadnictwa,
- przestrzeganie form architektonicznych wynikających z uwarunkowań kulturowych.

Zdiagnozowano problemy z zagospodarowaniem centrum poszczególnych miejscowości, zwłaszcza w miejscowości gminnej Borkowice i sołectwie Rzuców, a w innych sołectwach - na terenach małych powierzchniowo. W tkance przestrzennej zauważane są problemy generowane przede wszystkim przez niedostatki infrastrukturalne, których genezy należy upatrywać w niezapewnieniu poszczególnym obszarom właściwych i koniecznych elementów.

Tabela 15. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną sołectw gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach)

* zaznaczenie kolorem oznacza brak danego rodzaju infrastruktury sieciowej w sołectwie

Sołectwo	Wyposażenie		
	wodociąg	kanalizacja	gaz
Bolęcín			
Borkowice			
Bryzgów			
Kochanów			
Ninków			
Niska Jabłonica			
Politów			
Radestów			
Rudno			
Rusinów			
Ruszkowice			
Rzuców			
Smagów			
Wola Kuraszowa			
Wymysłów			
Zdonków			

Negatywnymi zjawiskami w strukturze przestrzennej i funkcjonalnej gminy Borkowice są:

- brak ładu urbanistycznego, estetyki przestrzeni i wyeksponowania walorów
- znaczne tereny niezagospodarowane lub zdewastowane
- niepełne wyposażenie w infrastrukturę techniczną sieciową
- stan techniczny budynków prywatnych właścicieli oraz ich niska efektywność energetyczna.

Dalszy rozwój osadnictwa na terenie gminy Borkowice musi być podporządkowany dążeniu do tworzenia ładu przestrzennego (porządkowania układów osiedleńczych i komunikacyjnych), a także ekonomicznego wykorzystania terenu - wydobywaniem i wypromowaniem walorów gminy oraz możliwości rozwoju funkcji obsługi wypoczynku i turystyki. Ponadto powinien polegać na dążeniu do poprawy jakości życia mieszkańców, ochronie środowiska przyrodniczego i dóbr kultury.

Tabela 16. Główne zagrożenia i problemy sfery przestrzenno-funkcjonalnej na terenie gminy Borkowice

Główne zagrożenia i problemy	Wyszczególnienie	Opis
niski poziom ładu przestrzennego - brak przestrzeni publicznych w centrach miejscowości	Opis problemu	<p>Miejscowości zarówno pod względem rozlokowania, jak i liczby ludności nie są równomierne: w części północnej przewalają tereny rolne z największą liczbą mieszkańców, w części południowej - tereny leśne i wsie o małej liczbie mieszkańców. Dla części sołectw jedynym rozplanowaniem jest droga główna, a czasem przyporządkowane do niej ulice (Borkowice, Radestów, Rzuców). W części sołectw znajdują się stawy i zbiorniki wodne (Borkowice, Rzuców, Rusinów), które wpływają na rozplanowanie przestrzenne miejscowości. Żadna miejscowość w gminie nie posiada typowego centrum, brak jest przestrzeni ogólnodostępnych, przeznaczonych dla mieszkańców, np. zagospodarowanego parku czy skweru dla rekreacji i wypoczynku, czy miejsca dla organizacji życia społeczno-kulturalnego gminy. Szczególnie uciążliwe i widoczne jest to w większych miejscowościach.</p>
	Możliwość interwencji	<p>Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych: Borkowice, Kochanów, Rzuców.</p> <ul style="list-style-type: none"> • konieczność wprowadzenia w strukturę przestrzenną miejscowości elementów ładu przestrzennego, w tym zorganizowanie terenów ogólnodostępnych, o cechach centrotwórczych, przeznaczonych dla integracji mieszkańców • wykorzystanie istniejących obiektów, w tym zabytkowych, na cele społeczno-kulturalne • wykorzystanie walorów naturalnych gminy dla rozwoju funkcji rekreacyjnych, wypoczynkowych, turystycznych oraz rozwoju budownictwa letniskowego • wspieranie renowacji i rewitalizacji obiektów i terenów zbiorników wodnych w celu ich szerszego wykorzystania na cel gospodarcze i społeczne
degradacja obiektów zabytkowych	Opis problemu	<p>Na terenie gminy znajdują się obiekty zabytkowe w Borkowicach i Rzucowie - wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków. Są to obiekty wymagające działań rewitalizacyjnych, nadania im nowego przeznaczenia i funkcji ze względu na posiadany potencjał rozwojowy i usytuowanie w centrach miejscowości, w zabytkowych parkach.</p>
	Możliwość interwencji	<p>Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych: Borkowice, Rzuców.</p> <ul style="list-style-type: none"> • konieczność zachowania dziedzictwa i historii regionu poprzez odnowę i właściwe wykorzystanie - zagospodarowanie - niszczących obiektów i terenów zabytkowych • przeznaczenie obiektów na cele społeczne, kulturalne, a nawet gospodarcze • dbałość o Miejsca Pamięci Narodowej, kapliczki i inne mniejsze, zabytkowe formy architektoniczne i miejsca kulturowe i historyczne na terenie gminy • promowanie włączania się inwestorów prywatnych w działania rewitalizacyjne gminy

niski poziom zasobu mieszkaniowego	Opis problemu	<p>Wartość nieruchomości na terenie gminy nie jest wysoka, ze względu na niską atrakcyjność gminy do osiedlania się na stałe. Ponadto o niskim poziomie zasobu mieszkaniowego świadczy m.in. niski poziom energetyczny budynków oraz braki w infrastrukturze technicznej sieciowej. Średnie wskaźniki dla mieszkań na terenie gminy nie są niskie (przeciętna powierzchnia wynosi 71,2 m²), ale na taki stan rzeczy wpływ mają nowsze mieszkania wybudowane na obrzeżach miejscowości. Na obszarach centralnych wsi, budynki mieszkalne są najczęściej parterowe, występują w zabudowie szeregowej, z niewielkim podwórzem z tyłu i są najczęściej w gorszym stanie technicznym. Stare budynki to często także zabudowa drewniana.</p>
		Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych - całość gminy.
	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • sukcesywne doposażenie budynków mieszkalnych w infrastrukturę sieciową • propagowanie i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych • wykorzystanie posiadanych walorów przyrodniczych gminy, które sprzyjają rozwojowi zabudowy letniskowej (głównie w miejscowościach: Bolęcín, Bryzgów, Kochanów, Wola Kuraszowa).
niski poziom wydajności energetycznej budynków	Opis problemu	<p>Budynki zlokalizowane w gminie Borkowice to w większości budynki mieszkalne lub mieszkalno-usługowe o niedostatecznym stanie technicznym i o niskich właściwościach termoizolacyjnych. Niski poziom energetyczny budynków (głównie wybudowanych w latach 1945-1970 oraz w latach 1971-1988) to: brak prawidłowego ocieplenia, szczelnych okien, pokrycia dachowego (na niektórych budynkach mieszkalnych są jeszcze pokrycia azbestowe, które - poza szkodliwym oddziaływaniem na ludzi i środowisko - z upływem czasu tracą swoje właściwości izolacyjne). Mieszkania opalane są głównie paliwem stałym, brak jest wysokosprawnych piecy c.o. Kotłownie lokalne mieszczą się bezpośrednio przy zasilanym budynku. Czynniki te mają wpływ na komfort mieszkania, wysokie koszty eksploatacji, negatywnie oddziałuje na środowisko naturalne.</p>
		Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych - całość gminy.
	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie przeprowadzenia głębokiej (kompleksowej) termoizolacji i wymiany źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych • wymiana energochłonnego oświetlenia wewnątrz budynków na energooszczędne (np. LED) • propagowanie i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych

1.5. Sfera środowiskowa

1.5.1. Cechy środowiska naturalnego

Pod względem fizyczno-geograficznym gmina Borkowice leży na granicy dwóch jednostek fizyczno-geograficznych:

- Równiny Radomskiej, leżącej na Wzniesieniach Południowomazowieckich, która obejmuje północno-wschodnią część gminy, o rzędnych od 180-200 m n.p.m. Jest to równina denudacyjna z zdegradowanej pokrywie utworów czwartorzędowych, pod którymi zalegają warstwy jurajskie i kredowe. Przecinają ją płytkie doliny rzeczne; Radomki, Iżanki i Krępianki. Jest to równina typowo rolnicza, z małym udziałem terenów zalesionych.
- Garbu Gielniowskiego na Wyżynie Kieleckiej, który obejmuje południową część gminy. Występują tu wzniesienia o wysokościach 250-320 m n.p.m., które zbudowane są z utworów liasowych, miejscami czwartorzędowych. Garb obejmuje Dolinę rzeki Kamiennej, graniczy ze Wzgórzami Opoczyńskimi na zachodzie i Płaskowyżem Suchedniowskim - na południu. Na Garbie początek mają rzeki Radomka i Drzewiczka, jest to teren gęściej zalesiony.

Obszar gminy Borkowice zbudowany jest z utworów dewonu, permu, triasu, jury dolnej i czwartorzędu.

Do surowców naturalnych, występujących na terenie gminy Borkowice zaliczają się: piaskowce, kruszywa naturalne, rudy żelaza, ropy ogniotrwałe i ceramiczne, torfy. Złoża tych surowców nie odznaczają się dużymi zasobami oraz znaczącą jakością kopaliny. Udokumentowane złoża znajdują się w: Borkowicach, Rusinowie, Ruszkowicach i Smagowie, eksploatowane jest złożo „Borkowice II”.

Według podziału Polski na dzielnice rolniczo-klimatyczne gmina Borkowice położona jest na pograniczu Regionu Środkowomazowieckiego i Regionu Wschodniomałopolskiego. Są to klimaty umiarkowane, uwarunkowane wpływami mas powietrza polarno-morskiego i polarno-kontynentalnego. Dla tego terenu średnia roczna opadu atmosferycznego wynosi od 500 do 650 mm, średnia roczna temperatura od +7,5° do +8,5°, okres wegetacyjny trwa od 210 do 217 dni w roku.

Przeważająca część terenu gminy posiada korzystne warunki klimatyczne dla rozwoju osadnictwa i rolnictwa. W sąsiedztwie lasów panują dogodne warunki klimatyczne sprzyjające rozwojowi funkcji rekreacyjnej, w tym budownictwa wypoczynkowego. Niekorzystne warunki klimatu lokalnego występują w dolinach rzek.

Obszar gminy położony jest w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Szydłowiec-Goszczewice (GZWP 412, 413). Wody gruntowe występują w osadach piaszczysto - żwirowych dolin rzecznych (na głębokości od 0,5 -2 m) oraz przewarstwienia piaszczysto - żwirowe na wysoczyznach (głębokość występowania 3-8 m). Głównym źródłem zaopatrzenia w wodę są warstwy wodonośne występujące na głębokości ok. 45 m - wody dolnojurajskie.

Obszar gminy Borkowice znajduje się w zlewni rzek:

- Radomki - lewobrzeżny dopływ Wisły, wypływa z Lasów Koneckich, długość rzeki wynosi 98 km, a dorzecze zajmuje powierzchnię ponad 2000 km²
- Jabłonicy -lewobrzeżnego dopływu Szabasówki, o długości 33,77 km.

Zbiorniki wodne w gminie Borkowice związane są z występowaniem rzek, zwłaszcza w rejonie doliny Jabłonicy:

- rozlewisko wodne w Niskiej Jabłownicy
- kompleksy stawów hodowlanych w Niskiej Jabłownicy
- zbiornik w Rzurowie (należący do założenia wodnego do napędu XIX wiecznej fabryki)
- kompleksy stawów hodowlanych w Rzurowie
- kompleksy stawów hodowlanych w Borkowicach.

Wody powierzchniowe mogą być wykorzystane w celach turystyczno-wypoczynkowych.

Zgodnie z podziałem przyrodniczo-leśnym Borkowice leżą na terenie VI Krainy Małopolskiej w drugiej dzielnicy Gór Świętokrzyskich mezoregionu Puszczy Świętokrzyskiej, w zasięgu występowania wszystkich ważniejszych gatunków drzew leśnych. Lasy na terenie gminy Borkowice są we władaniu Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych poprzez Nadleśnictwo Przysucha. Lasy niepaństwowe nadzorowane są przez nadleśnictwa na zasadzie umów. Lasy zajmują powierzchnię 3 251,63 ha (GUS, 2015), w tym: lasy Skarbu Państwa 1 589,03 ha, lasy prywatne - 1 662,6 ha. Lasy w granicach gminy to w przeważającej części lasy mieszane z jodłą, sosną, dębem, świerkiem z domieszką buka, modrzewia i brzozy.

Tabela 17. Tereny leśne i tereny zieleni w gminie Borkowice w roku 2015 (GUS, 2015)

Wyszczególnienie		Opis
Lasy ogółem		3 251,63 ha
w tym:	Lasy publiczne ogółem (lasz Skarbu Państwa)	1 589,03 ha
	Lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	1 589,03 ha
	Lasy publiczne Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej SP	2,09 ha
	Lasy prywatne ogółem	1 662,6 ha
Zieleńce		2 sztuki (parki podworskie w Borkowicach i Rzurowie), powierzchnia ogółem - 1,65 ha
teren zielony		Rzurow, ul. Szkolna – 2 ha
Tereny cmentarzy		2 obiekty o łącznej powierzchni - 2,8 ha
Inne tereny zieleni		0,55 ha ogółem

1.5.2. Ochrona przyrody

Tereny prawnie chronione w gminie Borkowice zajmują powierzchnię 5585,10 ha, co stanowi 65% obszaru gminy. Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Przysusko-Szydłowieckie zajmuje część południowo-wschodnią gminy. Inne formy ochrony to użytki ekologiczne i pomniki przyrody. Na obszarze gminy brak jest obszarów Natura 2000.

Tabela 18. Obszary chronione na terenie gminy Borkowice (opracowanie własne)

Forma ochrony	Opis
Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Przysusko-Szydłowieckie	Obejmuje tereny w dolinach górnego biegu Radomki i Drzewiczki w południowej części województwa mazowieckiego i północnej województwa świętokrzyskiego. Łączna powierzchnia obszaru wynosi 41 709 ha. Znaczną część obszaru pokrywają lasy, które wspólnie ze Staropolskim Zagłębieniem Przemysłowym (rozciągającym się w rejonie Przysuchy, Rzurowa i Chlewisk) stanowią bardzo atrakcyjny teren turystyczno-wypoczynkowy, a także naukowo-badawczy. Do obszaru włączono strefy źródliskowe rzek Radomki, Drzewiczki oraz Iżanki. Na terenie OCHK występują duże kompleksy leśne borów sosnowo-jodłowych z bukiem, dębem w wieku dochodzącym do 140 lat.

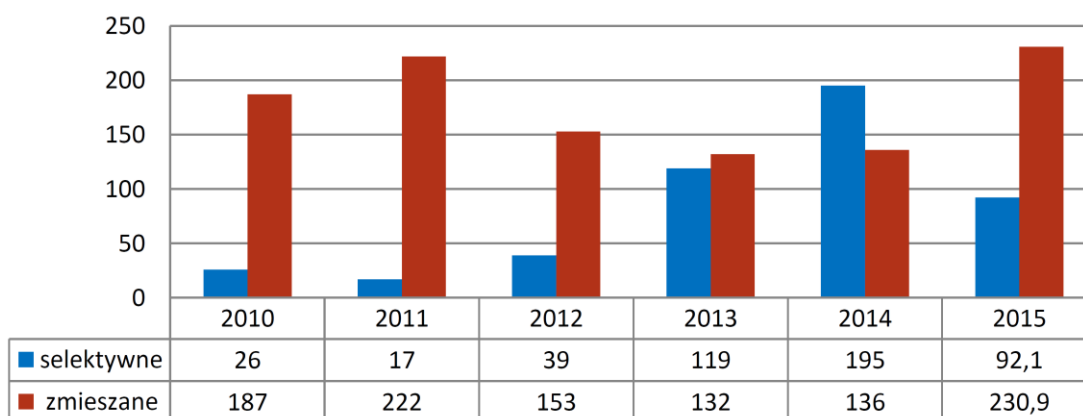
Użytki ekologiczne	użytek ekologiczny 203- bagno	powierzchnia: 3,60 ha
	użytek ekologiczny 204 - dawne pastwisko - siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich i chronionych gatunków	powierzchnia: 0,82 ha
	użytek ekologiczny 205 - dawna łąka i pastwisko - siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich i chronionych gatunków	powierzchnia: 1,20 ha
	użytek ekologiczny 206 - bagno	powierzchnia: 4,89 ha
	użytek ekologiczny 207 - bagno	powierzchnia: 6,96 ha
	użytek ekologiczny 208 - bagno	powierzchnia: 2,50 ha
Pomniki przyrody	Borkowice - park zabytkowy	Platan klonolistny
		Buk pospolity
		Modrzew polski
	Rzuców - park zabytkowy	Olsza czarna
		Dąb szypułkowy
		Dąb szypułkowy
		Dąb szypułkowy
	Rzuców - nadleśnictwo Przysucha, Obręb Rzuców	Dąb szypułkowy

Przez zachodnio-południową część gminy Borkowice przebiega główny korytarz ekologiczny Częstochowa - Wschód. Pomniejsze korytarze ekologiczne tworzą doliny cieków wodnych - zwłaszcza Jabłonicy i Radomki oraz kompleksy leśne w południowej części gminy.

1.5.3. Gospodarka odpadami

Według "Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla województwa mazowieckiego na lata 2016-2021 z uwzględnieniem lat 2022-2027" gmina Borkowice należy do Regionu południowego gospodarki odpadami w województwie, w związku z czym odpady, wytworzone na jej terenie, mogą być przewożone do regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych. Główna instalacja i składowisko dla tego regionu (RIPOK) to Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych w Radomiu.

Wykres 28. Odpady zbierane w Mg w gminie Borkowice w latach 2010-2015 (Urząd Gminy w Borkowicach)

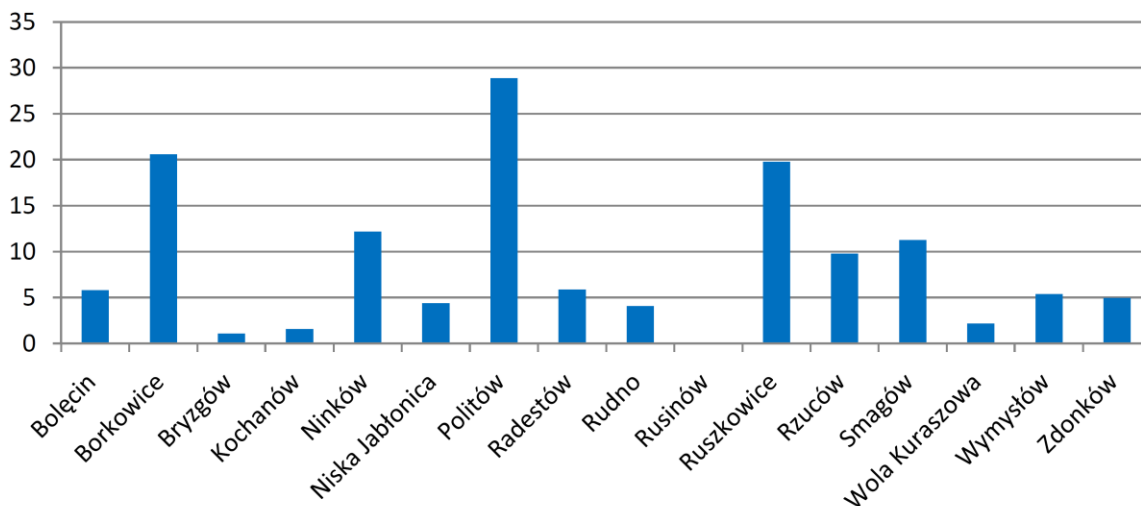
W gminie Borkowice w roku 2015 ogółem zebrano 323 Mg odpadów, z czego 27 % stanowiły odpady segregowane i 72 % odpady zmieszane. 1 254 gospodarstw domowych na terenie gminy objętych jest zbiórką odpadów.

Odbiorcą odpadów komunalnych z terenu gminy Borkowice jest Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o. o w Przysusze - Zakład Oczyszczania Miasta.

System zbiórki odpadów komunalnych w gminie opiera się na zbiórce odpadów niesegregowanych (zmieszanych) oraz segregowanych, w podziale na: papier, tektura, kartony, plastik i szkło.

Ponadto w gminie sukcesywnie zabierane są odpady zawierające azbest, na podstawie ewidencji do "Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest", zgodnie z którym dofinansowuje demontaż i odbiór od właścicieli azbestu. Ogółem na terenie gminy Borkowice zewidencjonowano 138,471 Mg azbestu i odpadów go zawierających.

Wykres 29. Ilość zewidencjonowanego azbestu w Mg w poszczególnych sołectwach gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach)

Azbest był odbierany z gospodarstw domowych w roku 2014 w ilości 34,4 Mg oraz w roku 2015 w ilości 38,5 Mg.

1.5.4. Podsumowanie problemów sfery środowiskowej

Gmina Borkowice posiada wysoką pozycję w regionalnym systemie przyrodniczym. Jej część południowo-wschodnią zajmują tereny silnie zalesione, stanowiące fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu Lasy Przysusko-Szydłowieckie oraz fragment węzła ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym - Częstochowa - Wschód.

W kontekście stanu środowiska naturalnego w gminie należy ocenić: jakość powietrza, zagrożenie hałasem oraz gospodarkę odpadami niebezpiecznymi.

Dużym wyzwaniem na terenie gminy jest jakość powietrza. Głównym źródłem niskiej emisji jest zabudowa mieszkaniowa o niskich standardach energetycznych oraz spalanie paliw przez pojazdy samochodowe przejeżdżające przez gminę.

Gmina Borkowice objęta jest mazowiecką strefą badań w zakresie ochrony powietrza. W ostatnich latach uzyskała ona klasę C w zakresie przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{2,5} i PM₁₀ oraz beznzo(a)pirenu. Cały obszar województwa w latach 2010-2015 uzyskał klasę D2 z powodu przekroczenia poziomu celu długoterminowego ozonu. Oznacza to przekroczenia normowanych poziomów. Za prawdopodobne przyczyny tego zjawiska uznać należy przede wszystkim procesy spalania paliw w celach energetycznych i technologicznych oraz komunikacyjnych.

Tabela 19. Wynikowe klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (z uwzględnieniem krajowych norm dla uzdrowisk) (WIOŚ Warszawa,2015)

Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy												
SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	As	Cd	Ni	BaP	PM2,5	O ₃ *	O ₃ **
Strefa PL1404 - rok 2015												
A	A	C	A	A	A	A	A	A	C	C	A	D2

* według poziomu docelowego

** według poziomu celu długoterminowego

Tabela 20. Klasyfikacja strefy świętokrzyskiej według parametrów, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin (WIOŚ w Warszawie,2015)

Rok	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy			
	SO ₂	NO _x	O ₃ (według poziomu docelowego)	O ₃ (według poziomu długoterminowego)
2015	A	A	A	D2

Przedstawione informacje dotyczą stanu zanieczyszczenia powietrza dla całej strefy badania. Zaliczenie strefy do gorszej klasy (klasa C) nie oznacza zatem, że jakość powietrza na terenie całej strefy nie spełnia określonych kryteriów. Gmina Borkowice nie została wskazana jako obszar przekroczeń dla analizowanych zanieczyszczeń.

Na terenie gminy Borkowice nie są prowadzone pomiary zanieczyszczeń powietrza.

Tabela 21. Zanieczyszczenie powietrza dla gminy Borkowice– według rocznego uśrednienia stężeń (Delegatura WIOŚ w Radomiu)

Substancja	Notowany poziom zanieczyszczenia [µg/m ³]	Poziom dopuszczalny substancji w powietrzu [µg/m ³]
Dwutlenek azotu	7	40,0
Dwutlenek siarki	5	20,0
Pył zawieszony PM10	20	40,0
Pył zawieszony PM2,5	14	20,0**
Benzen	1,2	5,0
Ołów	0,01	0,5

* poziom dopuszczalny dla pyłu zawieszonego PM2,5 do osiągnięcia do dnia 1 stycznia 2020 r.

Z przedstawionych danych wynika, że żadna z badanych substancji w uśrednieniu rocznym nie przekroczyła wartości poziomów dopuszczalnych (tzw. twardych standardów jakości powietrza) określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu. Rolniczy charakter gminy, niski wskaźnik zainwestowania, przewietrzenie terenu oraz walory środowiska przyrodniczego wpływają pozytywnie na jakość powietrza. Gmina Borkowice nie należy do obszarów przekroczeń monitorowanych zanieczyszczeń.

Ze względów klimatycznych konieczne jest prowadzenie polityki eliminującej zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego energooszczędными mediami energetycznymi. Skuteczne wdrożenie działań naprawczych w tym zakresie wymaga równoległe podejmowania kompleksowych działań informacyjno-edukacyjnych. Gmina jest w trakcie tworzenia "Planu gospodarki niskoemisyjnej".

W zakresie szkodliwości i poziomów hałasu w środowisku - pomiary hałasu komunikacyjnego na terenie województwa przeprowadzane były w roku 2015 m.in. na terenie miasta Iłża przy

drodze krajowej nr 9. Przez teren gminy Borkowice nie przebiegają drogi o takim natężeniu, dlatego nie ma możliwości przeanalizowania skali hałasu.

Tabela 22. Natężenie ruchu na drodze wojewódzkiej w obrębie gminy Borkowice w 2010 i 2015 roku (GDDKiA)

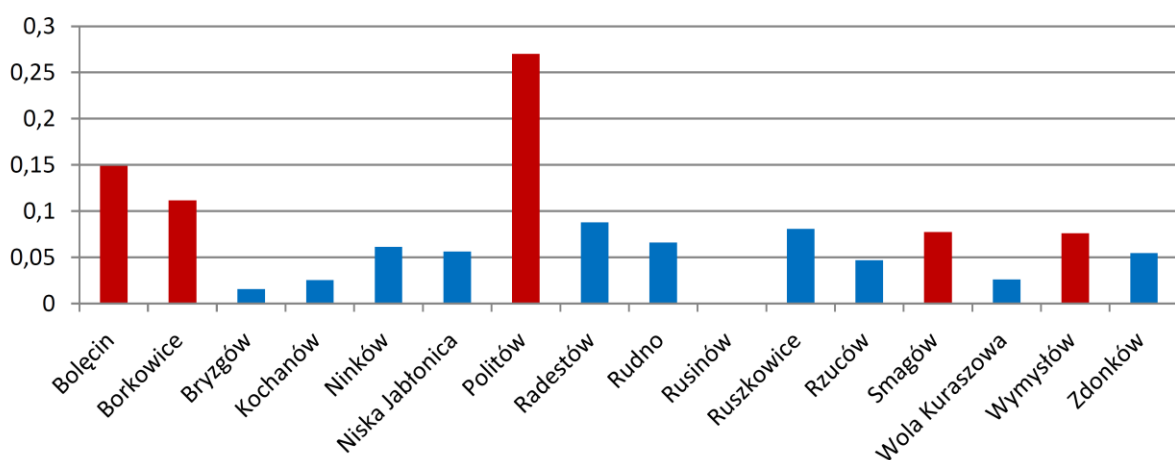
Nr drogi - odcinek	Pojazdy silnikowe ogółem	Struktura ruchu według liczby pojazdów					
		motocykle	samochody osobowe, mikrobusy	lekkie samochody ciężarowe (dostawcze)	samochody ciężarowe	autobusy	ciągniki
pomiary 2010 rok							
727 Przysucha – Szydłowiec (m. Ruszkowice)	2493	40	2084	222	117	15	15
pomiary 2015 rok							
727 Przysucha – Szydłowiec (m. Ruszkowice)	2836	23	2470	167	151	14	11

W zakresie ograniczenia uciążliwości hałasu na terenie gminy konieczna jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej. Działania w tym zakresie dotyczą zarówno poprawy stanu technicznego, jak i: bezpieczeństwa transportu (stan techniczny i oznakowanie), oświetlenia ulicznego, powstawanie infrastruktury około drogowej (parkingi, zatoki, ścieżki rowerowe itp.).

W zakresie gospodarki odpadami konieczne jest podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy w zakresie właściwego gospodarowania odpadami oraz podnoszenie skuteczności selektywnego zbierania odpadów poprzez rozwój selektywnej zbiórki odpadów w systemie pojemnikowym i workowym, ze szczególnym uwzględnieniem odpadów biodegradowalnych, wielkogabarytowych i niebezpiecznych.

Szczególnym zadaniem w zakresie gospodarki odpadami niebezpiecznymi jest eliminacja wyrobów zawierających azbest, które powinny zostać usunięte z terenu kraju do 2032 roku. Zgodnie z obowiązującym prawem, usunięcie z terenu nieruchomości wyrobów zawierających azbest ciąży na właścicielu nieruchomości.

Wykres 30. Ilość wyrobów zawierających azbest w stosunku do ilości budynków w poszczególnych sołectwach gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach)

Kolor czerwony - powyżej średniej dla gminy

Najwięcej azbestu w stosunku do ogółu budynków jest w miejscowościach: Politów, Bolęcín, Borkowice, Wymysłów i Smagów.

Skuteczne przeciwdziałanie zagrożeniom dla środowiska wymaga intensyfikacji współpracy jednostek działających w gminie, jak i w gminach sąsiednich w celu koordynacji działań z zakresu minimalizacji zagrożeń oraz likwidacji skutków zaistniałych zdarzeń. Na obszarze gminy realizacja zadań z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej należy do zadań własnych gminy. Wykonywanie ich należy do Wójta Gminy (jako organu wykonawczego), przy wsparciu instytucji wyspecjalizowanych w zapewnianiu bezpieczeństwa, jak np. Policja, Straż Pożarna, Siły Zbrojne oraz inne służby i inspekcje.

Tabela 23. Główne zagrożenia i problemy sfery środowiskowej na terenie gminy Borkowice

Główne zagrożenia i problemy	Wyszczególnienie	Opis
obecność odpadów zawierających azbest	Opis problemu	Ogółem na terenie gminy Borkowice zewidencjonowano 138,471 Mg azbestu i odpadów go zawierających. Odbieranie odpadów azbestowych z gospodarstw domowych jest zbyt niskie. Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych: Bolęcín, Borkowice, Politów, Smągów, Wymysłów.
	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none"> poprawa świadomości mieszkańców w zakresie postępowania i konieczności wyeliminowania azbestu
ochrona środowiska naturalnego	Opis problemu	Gmina Borkowice posiada wysoką pozycję w regionalnym systemie przyrodniczym, ze względu na obecność terenów leśnych i rzek, a także licznych zbiorków wodnych oraz tereny pod ochroną. Niewystarczające jest właściwe zagospodarowanie i zabezpieczenie terenów pod wodami (stawów i rzek) oraz zabytkowych parków w miejscowościach. Zagrożenie występuje też w obszarach: powietrze i hałas komunikacyjny. Sołectwa, które należy zaliczyć do obszarów kryzysowych: Borkowice, Rzuców.
	Możliwość interwencji	<ul style="list-style-type: none"> rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej w zakresie ograniczenia uciążliwości hałasu komunikacyjnego sukcesywne doposażenie budynków mieszkalnych w infrastrukturę sieciową podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy w zakresie właściwego gospodarowania odpadami oraz podnoszenie skuteczności selektywnego zbierania odpadów promowanie przeprowadzenia głębokiej (kompleksowej) termoizolacji i wymiany źródeł ciepła oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych i budynkach użyteczności publicznej wykorzystanie posiadanych walorów przyrodniczych gminy dla rozwoju gospodarczego, nie szkodzącego środowisku naturalnemu wspieranie renowacji i rewitalizacji obiektów i terenów zbiorników wodnych w celu ich szerszego wykorzystania na cele gospodarcze i społeczne promowanie włączania się inwestorów prywatnych w działania rewitalizacyjne gminy

Diagnoza do sporządzenia "Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Borkowice na lata 2016-2026"
- delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

IDENTYFIKACJA ZJAWISK NEGATYWNYCH WYSTĘPUJĄCYCH NA OBSZARACH PROBLEMOWYCH

Na potrzeby opracowania "Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Borkowice na lata 2016-2026" starano się wyselekcjonować zjawiska negatywne występujące na terenie gminy, które przekładają się na obecny stan obszaru wymagającego wsparcia.

2.1. Problemy Gminy Borkowice według opinii społecznej

Przystępując do opracowywania „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Borkowice na lata 2016-2026” przeprowadzono konsultacje społeczne w postaci ankiety. Ankieta dotyczyła wyznaczenia i oceny skali problemów ekonomicznych, społecznych, dotyczących jakości życia oraz wykazania działań inwestycyjnych i organizacyjnych, które umożliwiłyby poprawę funkcjonalności obszarów zdegradowanych, wzrost jakości życia i ożywienie społeczno-gospodarcze w gminie. W konsultacjach i badaniach ankietowych wzięli udział przedstawiciele lokalnej społeczności (badania ankietowe w dniach 18 lipca -18 sierpnia 2016 roku).

Wyniki Ankiety na potrzeby opracowania „Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Borkowice na lata 2016-2026” - Identyfikacja obszarów problemowych.

1. Czy- na terenie gminy występują poniższe problemy i zjawiska społeczne?
(Skalę problemu w tabeli oznaczono kolorem)

	W znacznym stopniu wpływa na rozwój gminy	Wpływa na rozwój gminy	Stanowi problem o minimalnym znaczeniu	Nie stanowi problemu
Bezrobocie				
Ubóstwo				
Starzenie się społeczeństwa i problemy ludzi starszych				
Zagrożenie patologiami społecznymi				
Brak perspektyw dla młodzieży				
Brak poczucia bezpieczeństwa				
Niewystarczająca opieka medyczna (baza, dostępność)				
Niewystarczająca baza kulturalno-oświatowa				
Mała aktywność społeczna				
Inne (jakie?)				
<ul style="list-style-type: none"> • Niska świadomość społeczna w zakresie ekologii, zanieczyszczenia środowiska przez mieszkańców; • Niski poziom patriotyzmu lokalnego i ogólnokrajowego • Niski poziom przedsiębiorczości • Brak należytej dbałości o środowisko naturalne 				

2. Czy na terenie gminy występują poniższej przedstawione problemy dotyczące zagospodarowania przestrzennego, bazy technicznej oraz uwarunkowań ekonomicznych?

(Skalę problemu w tabeli oznaczono kolorem według liczby głosów)

	W znacznym stopniu wpływa na rozwój gminy	Wpływa na rozwój gminy	Stanowi problem o minimalnym znaczeniu	Nie stanowi problemu
Brak ładu przestrzennego i właściwego zagospodarowania terenu				
Zły stan dróg i otoczenie drogowego				
Braki w infrastrukturze technicznej				
Niewystarczająca baza mieszkaniowa				
Brak środków na inwestycje				
Mała atrakcyjność gminy dla większych inwestorów				
Zagrożenia dla środowiska naturalnego				
Inne (jakie?), <ul style="list-style-type: none"> • Niewykorzystanie bogatych walorów przyrodniczo-krajobrazowych • Brak zainteresowania istniejącymi zabytkami oraz ruinami po dawnych ważnych historycznie obiektach • Niewiele gospodarstw rolnych • Brak bazy noclegowej • Brak wprowadzania nowoczesnych technologii energetycznych bazujących na odnawialnych źródłach energii • Brak dobrego sygnału telefonii komórkowej i sygnału internetowego (przesyłu bezprzewodowego) • Brak kanalizacji w większości miejscowości (wyjątek: Ruszkowice/Borkowice) • Niska estetyka i efektywność energetyczna obiektów prywatnych 				

3. W jakim kierunku powinny zmierzać działania Gminy mające na celu poprawę warunków życia mieszkańców?

(Skalę problemu w tabeli oznaczono kolorem według liczby głosów)

	Zadanie priorytetowe	Zadanie ważne	Zadanie o małym znaczeniu	Zadanie zbędne
Rozbudowa infrastruktury technicznej i drogowej				
Tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości				
Pozyskiwanie inwestorów				
Pozyskiwanie środków pomocowych na rozwój gminy				
Rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury społecznej				
Wspieranie rozwoju turystyki i agroturystyki				
Poprawa stanu środowiska naturalnego i wspieranie działań ekologicznych				
Efektywna współpraca z samorządami gmin sąsiednich, powiatu, województwa				

Inne (jakie?)				
<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie i promowanie istniejących walorów przyrodniczo-krajobrazowych, • Wykorzystanie, zadbanie i promowanie istniejących zabytków także tych będących w ruinie • Zwiększenie świadomości społecznej w zakresie ekologii, zanieczyszczenia środowiska przez mieszkańców • Zapewnienie lepszego sygnału internetowego • Wspieranie inicjatyw mieszkańców 				

4. Czy na terenie gminy znajduje się teren, dla którego stworzenie szczegółowego programu rewitalizacji może spowodować ożywienie gospodarcze i powstanie nowych miejsc pracy, poprawę estetyki, funkcji społecznych i przestrzenno-środowiskowych?

- Zagospodarowanie istniejących zabytków i ruin po dawnych ważnych historycznie obiektach we wsi Rzuców: średniowieczne grodzisko, ruiny elektrowni wodnej z XX w., ruiny walcowni z XIX w., ruiny wandowskiego młyna
- Rewitalizacja kąpielowego zbiornika wodnego w Wandowie
- Rewitalizacja obiektów zabytkowych w Borkowicach pałac, spichlerz, oficyna, rządówka, budynki podworskie
- Renowacja obiektu młyna na Goworku.

5. Jakie działania powinny być przeprowadzone na wyznaczonym terenie, które przyczyniłyby się do jego zasadniczej zmiany charakteru lub poprawy funkcji dotychczas spełnianych?

- Działania zagospodarowania i rewitalizacji poprzez zabezpieczenie, remont, odpowiednie oznakowanie oraz promocję.

6. Jakie problemy ekonomiczne, społeczne i związane z poprawą jakości życia, w związku z przeprowadzeniem na danym obszarze działań rewitalizujących, chciałby Pan/Pani rozwiązać lub zmniejszyć ich oddziaływanie?

(Określenie ważność problemu cyfrą od 0 do 5 (0 – problem nie występuje, 5 to problem najbardziej oddziaływały na lokalną społeczność)

Problemy ekonomiczne			
0	Brak miejsc pracy	1	Problemy z przyciągnięciem strategicznych inwestorów
0	Brak oraz zły stan terenów inwestycyjnych	1	Niewystarczająca ilość i niski standard mieszkań
2	Brak wsparcia dla tworzących nowe miejsca pracy	5	Nierozwiązany problem gospodarka odpadami, gospodarki wodno-ściekowej
3	Niewielka ilość małych i średnich przedsiębiorstw	0	Zła sytuacja na rynku mieszkaniowym
Problemy społeczne			
0	Bezrobocie		Przestępczość i chuligaństwo
0	Ubóstwo	5	Odptyw młodych i wykształconych osób
1	Zjawiska patologiczne związane z używkami	1	Utrudniony dostęp do oświaty, przekwalifikowań, doskonalenia zawodowego
1	Zjawiska patologiczne związane z przemocą	0	Brak lub niedobór organizacji i instytucji społecznych pomagającym mieszkańcom

Problemy jakości życia			
3	Niska estetyka obszaru		Słaba dostępność do obiektów infrastruktury społecznej
5	Niska funkcjonalność obszaru	2	Słaba dostępność i aktywność ośrodków kulturalnych i rekreacyjno-sportowych
5	Zły stan komunikacji i bezpieczeństwa w ruchu drogowym	5	Brak lub utrudniony dostęp do mediów i nowoczesnych technologii
1	Słaba dostępność do kompleksowej infrastruktury technicznej	5	Słaba samoorganizacja, integracja społeczna i współpraca samorządu z mieszkańcami

2.2. Analiza SWOT

Metodą obrazowego opisu i zdiagnozowania gminy Borkowice jest wykorzystanie metody badawczej w postaci analizy SWOT. Jest ona jedną z metod, którą można się posłużyć przy planowaniu strategicznym, która opiera się na zidentyfikowaniu haseł obrazujących wszelkie aspekty charakteryzowanego zjawiska. Hasłami tymi są:

- mocne i słabe strony (opisujących czynniki wewnętrzne),
- szanse i zagrożenia (opisujących czynniki zewnętrzne mające wpływ na dany obszar).

Ocena potencjału w aspekcie słabych i mocnych stron pozwala na określenie potencjału gminy w zakresie analizowanych sfer: społecznych, gospodarczych, rozwojowych.

Silny potencjał to baza umożliwiająca budowanie strategii, rozszerzanie, właściwe wykorzystanie istniejących zasobów procentujące na przyszłość. Słabości to problemy i ograniczenia do pokonania. Zagrożenia to ostrzeżenie przed niepożądanym rozwojem warunków zewnętrznych, szanse to wsparcie i inspiracje dla lokalnej polityki.

Tabela 24. Uwarunkowania wewnętrzne dla Gminy Borkowice - analiza SWOT

Obszar	Mocne strony	Słabe strony
Uwarunkowania społeczne	<ul style="list-style-type: none"> • Istniejąca baza oświatowa: przedszkola, szkoły podstawowe, Gimnazja oraz Szkoła Muzyczna I stopnia • Działalność Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Rusinowie i Niepublicznego Specjalnego Ośrodka szkolno-wychowawczego S.A.K. "OPOKA" w Borkowicach • Istniejąca baza sportowa (sale gimnastyczne, stadion, orliki, boiska) • Istniejąca baza kulturalna (Gminny Ośrodek Kultury i Gminna Biblioteka Publiczna) • Zagwarantowana podstawowa opieka medyczna oraz pomoc i opieka społeczna • Działalność klubów sportowych • Szlaki turystyczne • Działające stowarzyszenia rozwojowe i pomocowe w gminie oraz Lokalna Grupa Działania "Razem na Piaskowcu" • Wysoki poziom bezpieczeństwa • Zabytkowe dziedzictwo kulturowe gminy 	<ul style="list-style-type: none"> • Spadek liczby mieszkańców w wyniku ujemnego przyrostu naturalnego i salda migracji • Starzejące się społeczeństwo • Bezrobocie • Brak aktywizacji społecznej • Dziedziczenie ubóstwa i patologii • Brak oferty atrakcyjnego zagospodarowania czasu wolnego mieszkańców • Braki w infrastrukturze społecznej zwłaszcza z przeznaczeniem dla osób starszych • Brak mieszkań komunalnych

Gospodarka i rolnictwo	<ul style="list-style-type: none"> • Dobra jakość gleb rolnych i klas ziemi w części gminy • Tradycje rolnicze, prywatna własność i dziedziczenie gospodarstw • Korzystne warunki (naturalne, historia, zabytkowe obiekty) sprzyjające rozwojowi turystyki, agroturystyki i rekreacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Mała liczba podmiotów gospodarczych • Rozdrobnienie gospodarstw rolnych prowadzących nieopłacalną produkcję rolą (duża ilość nieużytków) • Brak specjalistycznych i nowoczesnych gospodarstw, prowadzących intensywną produkcję rolą • Brak zakładów przemysłowych • Brak gospodarstw agroturystycznych i zaplecza turystycznego • Zaniedbane stawy rybne • Brak promocji lokalnych produktów i działających firm
Zagospodarowanie przestrzenne	<ul style="list-style-type: none"> • Odpowiadająca potrzebom sieć dróg wewnątrzgminnych • Równomierne rozmieszczenie miejscowości i powiązań pomiędzy nimi • Zabytki architektoniczne 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak gminnych planów zagospodarowania przestrzennego • Słaby rozwój przestrzenny poszczególnych miejscowości (np. brak centrów, wyznaczonych obszarów funkcjonalnych) • Brak przestrzeni gminnych i działek pod budownictwo i działalność gospodarczą • Zaniedbane i niewykorzystane obiekty zabytkowe • Brak ścieżek rowerowych i szlaków spacerowych z infrastrukturą towarzyszącą
Infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> • Dostępność sieci wodociągowej w całej gminie • Istniejące przydomowe oczyszczalnie ścieków • Wystarczające zaopatrzenie w energię elektryczną • Powszechność usług telekomunikacyjnych oraz dostępność internetu 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak kompleksowej kanalizacji • Stan techniczny dróg i otoczenia drogowego • Brak melioracji obszarów rolnych • Brak gazu sieciowego • Niewykorzystywanie zasobów energii odnawialnej w gospodarstwach domowych i na skalę gospodarczą
Położenie i warunki naturalne	<ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjne położenie administracyjne i geograficzne gminy • Walory przyrodnicze i krajobrazowe (lasy, uroczyska, użytki ekologiczne i tereny chronione) • Czyste środowisko • Duża lesistość • Tereny do rekreacji i wypoczynku • Występujące złoża surowców naturalnych (glina ogniotrwała, piaski) • Niewymagające uzdatniania zasoby wód głębinowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Niekompletność infrastruktury technicznej przyjaznej dla środowiska • Zbyt małą liczbą oczyszczalni przydomowych • Słaba dostępność komunikacyjna do głównych szlaków drogowych • Duża konkurencyjność gmin ościennych

Tabela 25. Uwarunkowania zewnętrzne dla Gminy Borkowice - analiza SWOT

Obszar	Szanse	zagrożenia
Uwarunkowania społeczne	<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystanie źródeł wewnętrznych dla wzrostu poziomu usług społecznych i rozbudowy infrastruktury społecznej służącej mieszkańcom Wykorzystanie potencjału ludzkiego, aktywizacja mieszkańców, kreowanie liderów lokalnych Aktywniejsza działalność stowarzyszeń i fundacji dla rozwoju gminy oraz Lokalnej Grupy Działania 	<ul style="list-style-type: none"> Zaostrzenie niekorzystnych trendów demograficznych ze względu na wzrost migracji zarobkowej i starzenie się społeczeństwa Zbyt duże obciążenie gminy obowiązkami społecznymi przy braku wsparcia ze strony państwa Niekorzystne trendy w odniesieniu do całego regionu (związana w odpływie ludności, wysokim bezrobociem, itp.) Niskie zaangażowanie mieszkańców gminy w inicjatywy lokalne i regionalne Brak aktywności w tworzeniu miejsc pracy poza rolnictwem, dla ludzi młodych i wykształconych
Gospodarka i rolnictwo	<ul style="list-style-type: none"> Dostępność funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na rozwój rolnictwa, gospodarki, turystyki i pobudzania rynku pracy Stworzenie stref dla przedsiębiorców Wsparcie rozwoju rolnictwa i gałęzi pobocznych Możliwość przyciągnięcia zewnętrznych inwestorów różnorodnych branży Popyt na energię odnawialną pochodzącą z zasobów naturalnych, w tym z upraw, oraz wykorzystanie energii słońca i wody Możliwości wykorzystania słabszych gleb dla uprawy roślin energetycznych Dostępność taniej i licznej siły roboczej 	<ul style="list-style-type: none"> Stagnacja gospodarcza regionu Konkurencja ze strony ościennych gmin o zbliżonych lub lepszych walorach Wysokie koszty produkcji oraz tworzenie i utrzymania miejsc pracy Niewystarczająca promocja gminy Nieopłacalność produkcji rolnej
Zagospodarowanie przestrzenne	<ul style="list-style-type: none"> Promocja terenów pod inwestycje gospodarcze, usługowe oraz budownictwo mieszkaniowe i letniskowe Poprawa infrastruktury drogowej (współpraca z samorządem powiatowym, sukcesywna wymiana nawierzchni dróg i poprawa otoczenia drogowego) Wykorzystanie terenów atrakcyjnych przyrodniczo i krajobrazowo do rozwoju turystyki Rozwój bazy wypoczynkowej oraz szkoleniowo-konferencyjnej na bazie istniejących zabytków 	<ul style="list-style-type: none"> Duża konkurencja w aplikowaniu ośrodki zewnętrzne Opóźnienia w realizacji inwestycji proekologicznych
Infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> Możliwość aplikowania o środki zewnętrzne na rozbudowę infrastruktury technicznej Wykorzystanie zasobów i warunków dla rozwoju energetyki odnawialnej Przeprowadzenie inwestycji związanych z rozbudową bazy i zaplecza rekreacyjno-wypoczynkowego przez podmioty pozagminne 	<ul style="list-style-type: none"> Brak środków w budżecie gminy na inwestycje infrastrukturalne Zbyt niska świadomość ekologiczna

Położenie i warunki naturalne	<ul style="list-style-type: none">• Współpraca z samorządami (gminnymi, powiatowymi, wojewódzkimi) w celu promocji regionalnych zasobów środowiskowych i ich wykorzystania w turystyce i rekreacji• Wykorzystanie atutów uwarunkowań zewnętrznych• Wylimitowanie odpadów zawierających azbest• Rozwój bazy turystycznej	<ul style="list-style-type: none">• Konkurencja ze strony gmin ościennych• Brak skutecznej polityki aktywizującej rejonu peryferyjne województwa mazowieckiego
--------------------------------------	--	---

POWIĄZANIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY BORKOWICE Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

3.1. Nawiązanie do strategicznych dokumentów krajowych dotyczących rozwoju przestrzennego, społecznego i gospodarczego gminy i regionu

Tabela 26. Strategie polityki krajowej (opracowanie własne)

Cele strategiczne	Cele szczegółowe / operacyjne
Narodowy Plan Rewitalizacji 2022	
Głównym celem NPR jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacji tego celu służyć będzie tworzenie korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położenie nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.	
Strategia Rozwoju Kraju 2020	
Wzmocnienie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów, zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę życia ludności	<ul style="list-style-type: none"> • Sprawne i efektywne państwo • Konkurencyjna gospodarka • Spójność społeczna i gospodarcza
Strategia Rozwoju Kraju 2020- Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo	
<ul style="list-style-type: none"> • Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem, • Zapewnienie środków na działania rozwojowe, • Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela, • Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej, • Wzrost wydajności gospodarki, • Zwiększenie innowacyjności gospodarki, • Rozwój kapitału ludzkiego, • Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych, • Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko, • Zwiększenie efektywności transportu, • Integracja społeczna, • Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, • Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych. 	
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020	
Rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost zatrudnienia • Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych • Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym • Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej • Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	
Wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno- gospodarczym Polski	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji • Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne. • Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy • Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	
Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.	
Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko- perspektywa do 2020 r.	
Zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną gospodarkę.	<ul style="list-style-type: none"> • Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska • Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię • Poprawa stanu środowiska
Strategia Rozwoju Transportu do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)	
<p>CEL STRATEGICZNY 1: Stworzenie zintegrowanego systemu transportowego</p> <p>CEL STRATEGICZNY 2: Stworzenie warunków dla sprawnego funkcjonowania rynków transportowych i rozwoju efektywnych systemów przewozowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie nowoczesnej, spójnej sieci infrastruktury transportowej • Poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym • Bezpieczeństwo i niezawodność • Ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko • Zbudowanie racjonalnego modelu finansowania inwestycji infrastrukturalnych
Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej	
Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo-energetycznym kraju do 14% w roku 2020	
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020	
Poprawa jakości obszarów wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa, rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. • Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej. • Bezpieczeństwo żywnościowe. • Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego • Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich.
Strategia Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą do roku 2030	
Wzrost znaczenia Polski Centralnej w skali międzynarodowej jako przestrzeni przyjaznej generowaniu oraz transferowi wiedzy i innowacji	<ul style="list-style-type: none"> • Zintegrowana przestrzeń wiedzy i innowacji • Przestrzeń przyjazna twórcom i projektantom • Innowacyjna sieć medyczno-farmaceutyczna • Międzynarodowe centrum żywności prozdrowotnej • Multimodalny węzeł transportowy o znaczeniu międzynarodowym

3.1. Nawiązanie do strategicznych dokumentów regionu i gminy

Tabela 27. Strategie polityki wojewódzkiej (opracowanie własne)

Cele strategiczne	Cele szczegółowe / operacyjne
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030	
Inteligentne Mazowsze	
Przemysł i produkcja	Wzrost zdolności konkurencyjnej przemysłu w regionie poprzez stymulowanie zmian strukturalnych, pobudzanie aktywności innowacyjnej oraz efektywne wykorzystanie zasobów
Gospodarka	Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności produkcyjnej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii
Spółeczeństwo	Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki
Środowisko i energetyka	Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowane-go zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska
Kultura i dziedzictwo	Wykorzystanie kultury i dziedzictwa kulturowego do rozwoju przemysłów kreatywnych
Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020	
Misją strategii polityki społecznej województwa jest włączenie społeczne i przeciwdziałanie ubóstwu dla poprawy jakości życia mieszkańców Mazowsza.	
Wzmocnienie kapitału ludzkiego do aktywności, samodzielności i integracji społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój zintegrowanego systemu realizacji polityk publicznych dla strategicznego zarządzania polityką społeczną Regionu • Wzmocnienie inkluzji społecznej poprzez realizację działań profilaktycznych i aktywizujących • Poprawa dostępności, integracji i jakości usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym przy zwiększonym udziale organizacji pozarządowych w realizacji zadań polityki społecznej Regionu
Strategia Rozwoju Kultury w Województwie Mazowieckim na lata 2015-2020	
Misja: Kultura łączy każdego	
<ul style="list-style-type: none"> • Dobre zarządzanie w kulturze • Uczestnictwo – włączenie – spójność • Dziedzictwo – tożsamość – wspólnota • Kreatywność – motor rozwoju • Łączenie potencjałów kultury 	
Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego do 2018 roku	
Ochrona środowiska naturalnego na Mazowszu z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju, jako podstawa poprawy jakości życia mieszkańców regionu	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości środowiska • Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych • Ochrona przyrody • Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego • Edukacja ekologiczna społeczeństwa
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	
<ul style="list-style-type: none"> • Rozmieszczenie w przestrzeni inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym m w oparciu o cele i zasady zagospodarowania przestrzennego województwa • Ukierunkowanie działań dotyczących rozwoju gospodarczego, kultury i ochrony środowiska, poprzez uwzględnianie uwarunkowań, szans i zagrożeń wynikających ze zróżnicowanych cech przestrzeni województwa • Oddziaływanie na zachowania przestrzenne podmiotów gospodarujących w przestrzeni, by były one zgodne z ogólnymi celami rozwoju województwa 	

Tabela 28. Strategie polityki powiatowej i gminnej (opracowanie własne)

Cele strategiczne	Cele szczegółowe / operacyjne
Strategia Rozwoju Gminnego Powiatu Przysuskiego na lata 2016-2022	
Misją Powiatu Przysuskiego jest zrównoważony rozwój gospodarczy, przestrzenny i społeczny budujący zintegrowaną i aktywną wspólnotę powiatową wykorzystując jej potencjał, zasoby, tradycje oraz doświadczenie.	
Planowanie przestrzenne i infrastruktura wspierające rozwój gospodarczy i podwyższająca jakość życia mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> • Efektywny i pełny plan zagospodarowania przestrzennego Powiatu • Powiat zmeliorowany i skanalizowany, posiadający działające zbiorniki retencyjne • Przeprowadzony proces scalania gruntów • Funkcjonujący i sprawny system zaopatrzenia w energię z rozwiniętym systemem prosumenckim • Sprawny system transportu drogowego w sieci krajowej wojewódzkiej i powiatowej • Rozwinięta infrastruktura turystyki kwalifikowanej (rowerowej, wodnej, biegowej) oraz rekreacji i wypoczynku • Zutylizowanie azbestu z zabudowań gospodarczych na wsi
Ochrona oraz wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych Powiatu	<ul style="list-style-type: none"> • Ożywione tereny leśne Powiatu • Osiągnięcie podstawowych standardów UE w zakresie czystości wód powierzchniowych i podziemnych • Budowanie lokalnej tożsamości i integrowanie mieszkańców oparte na walorach historyczno-kulturowych • Poprawiony stan środowiska przyrodniczego w tym szaty roślinnej i świata zwierzęcego • Cieki i zbiorniki wodne Powiatu ekologicznie bezpiecznym miejscem rekreacji i turystyki • Ochrona powietrza i rozwiązanie problemu zadymienia
Konkurencyjna i efektywna gospodarka o dużej dynamice wzrostu	<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskanie inwestorów z branży przetwórczej i spożywczej oraz sektorów innowacyjnych • Wzrost potencjału gospodarczego – tj. ilości firm działających na 1000 mieszkańców – Powiatu Przysuskiego do poziomu 80 • Rozwinięty sektor małych i średnich przedsiębiorstw dzięki współfinansowaniu z funduszy UE • Rozwinięta wyspecjalizowana gospodarka rolna • Rozwinięta gospodarka turystyczna i agroturystyczna • Wykorzystany potencjał gospodarczy terenów turystycznych na cele budownictwa mieszkaniowego i infrastruktury turystycznej • Wysoko kwalifikowana i mobilna zawodowo kadra dzięki współfinansowaniu z funduszy UE
Osoby młode zaadaptowane do zmieniających się uwarunkowań rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększona przedsiębiorczość osób młodych • Równy dostęp do zatrudnienia młodych osób zagrożonych wykluczeniem oraz wykluczonych społecznie, zawodowo i zdrowotnie • Zindywidualizowane wsparcie dla osób młodych opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze • Poprawa sytuacji osób młodych opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze
Infrastruktura pomocy społecznej dostosowana do potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej • Wsparcie rodzin naturalnych w społeczności lokalnej • Podwyższenie standardów lokalowych i wyposażenia oraz likwidacja barier architektonicznych instytucji pomocy społecznej i rynku pracy • Zaktywizowane powstawanie spółdzielni socjalnych w tym w szczególności osób prawnych

	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoka dostępność usług pomocy społecznej odpowiadających zapotrzebowaniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • Systematyczne podnoszenie kwalifikacji kadr instytucji pomocy społecznej i rynku pracy do aktualnych potrzeb
Kształcenie przez całe życie i zapobieganie bezrobociu	<ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięcie stopy bezrobocia w Powiecie Przysuskim na poziomie 16% • Szkolenia zawodowe dla osób bezrobotnych umożliwiające zdobycie kwalifikacji adekwatnych do potrzeb rynku pracy • Usługi rynku pracy umożliwiające zdobycie umiejętności uniwersalnych niezbędnych do aktywnego poszukiwania pracy oraz podniesienia poziomu motywacji • Działania niestandardowe, stanowiące wsparcie suplementarne dla procesu aktywizacji zawodowej • Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian
Innowacje polityki społecznej służące aktywizacji i integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost poziom aktywności i zatrudnialności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym poprzez działania aktywnej integracji • Poprawa sytuacji rodzin dotkniętych kryzysem i dysfunkcjami, poprzez kompleksowe wsparcie oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i uzależnieniom • Rozwinięte partnerstwo publiczno-publiczne i publiczno-prywatne oraz funkcjonujący i rozwinięty trzeci sektor • Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem • Spopularyzowane i wdrożone zasady aktywnego i zdrowego starzenia się • Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w świadczeniu usług pomocy społecznej • Zapobieganie zjawisku pogłębiania się niepełnosprawności we wczesnym dzieciństwie
Otwarty i pomocny dla mieszkańców oraz efektywnie funkcjonujący samorząd powiatowy	<ul style="list-style-type: none"> • Otwarte i pomocne Starostwo Powiatowe • Ustabilizowanie liczebności populacji Powiatu Przysuskiego na poziomie 43 000 osób • Efektywne i ekonomicznie funkcjonujące Starostwo Powiatowe • Silne i aktywne organizacje pozarządowe wykonujące różnorodne zadania na rzecz Powiatu • Poprawienie stanu bezpieczeństwa Powiatu • Współpraca wszystkich szczebli samorządu na terenie Powiatu, partnerstwo publiczno-publiczne przy realizacji konkretnych zadań inwestycyjnych
Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2022	
Osoby młode zaadaptowane do zmieniających się uwarunkowań rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększona przedsiębiorczość osób młodych • Równy dostęp do zatrudnienia młodych osób zagrożonych wykluczeniem oraz wykluczonych społecznie, zawodowo i zdrowotnie • Indywidualizowane wsparcie dla osób młodych opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze • Poprawa sytuacji osób młodych opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze
Infrastruktura pomocy społecznej dostosowana do potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej • Wsparcie rodzin naturalnych w społeczności lokalnej • Podwyższenie standardów lokalowych i wyposażenia oraz likwidacja barier architektonicznych instytucji pomocy społecznej i rynku pracy • Zaktywizowane powstawanie spółdzielni socjalnych w tym w

	<p>szczegółności osób prawnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysoka dostępność usług pomocy społecznej odpowiadających zapotrzebowaniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • Systematyczne podnoszenie kwalifikacji kadr instytucji pomocy społecznej i rynku pracy do aktualnych potrzeb
Kształcenie przez całe życie i zapobieganie bezrobociu	<ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięcie stopy bezrobocia w Powiecie Przysuskim na poziomie 16% • Szkolenia zawodowe dla osób bezrobotnych umożliwiające zdobycie kwalifikacji adekwatnych do potrzeb rynku pracy • Usługi rynku pracy umożliwiające zdobycie umiejętności uniwersalnych niezbędnych do aktywnego poszukiwania pracy oraz podniesienia poziomu motywacji • Działania niestandardowe, stanowiące wsparcie suplementarne dla procesu aktywizacji zawodowej • Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian
Innowacje polityki społecznej służące aktywizacji i integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost poziom aktywności i zatrudnialności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym poprzez działania aktywnej integracji • Poprawa sytuacji rodzin dotkniętych kryzysem i dysfunkcjami, poprzez kompleksowe wsparcie oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i uzależnieniom • Rozwinięte partnerstwo publiczno-publiczne i publiczno-prywatne oraz funkcjonujący i rozwinięty trzeci sektor • Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem • Spopularyzowane i wdrożone zasady aktywnego i zdrowego starzenie się • Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w świadczeniu usług pomocy społecznej • Zapobieganie zjawisku pogłębiania się niepełnosprawności we wczesnym dzieciństwie
Powiatowy Program Rewitalizacji na lata 2016-2022	
<p>Rekomendacje zasięgu terytorialnego procesu rewitalizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gmina Borkowice - miejscowość Borkowice, zespół pałacowy • Gmina Gielniów - miejscowość Gielniów • Gmina Klwów - miejscowość Klwów • Gmina Odrzywół - miejscowość Odrzywół • Gmina Potworów - - miejscowość Potworów • Miasto i Gmina Przysucha - miejscowość Przysucha, zespół dworski • Gmina Rusinów - miejscowość Rusinów • Gmina Wieniawa - miejscowość Wieniawa 	
Strategia Rozwoju Gminy Borkowice na lata 2016-2026 (projekt)	
<p>Wizja gminy Borkowice: Gmina Borkowice to gmina przedsiębiorczych mieszkańców, która odpowiada na ich potrzeby oraz oferuje warunki do rozwoju gospodarczego</p>	
<p>Misja rozwoju gminy Borkowice: Gmina Borkowice to gmina, która uwzględni zasady zrównoważonego rozwoju we wszystkich aspektach życia, staje się przyjazna dla mieszkańców oraz atrakcyjna dla podmiotów gospodarczych, inwestorów i turystów</p>	
<p>Progres społeczny Wzmacnianie kapitału społecznego i wzrost jakości usług publicznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie wysokiego standardu usług dla mieszkańców • Poprawa funkcjonalności infrastruktury społecznej • Dbałość o dziedzictwo kulturowe i wzmocnienie tożsamości
<p>Ożywienie gospodarcze Intensyfikacja rozwoju gospodarczego w gminie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dynamizacja rozwoju przedsiębiorczości • Wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych • Wzmocnienie funkcji turystycznych • Aplikowanie o środki zewnętrzne i promocja

Rozwój infrastrukturalny Pełna i nowoczesna infrastruktura techniczna chroniąca środowisko naturalne	<ul style="list-style-type: none">• Rozwój nowoczesnej infrastruktury technicznej• Realizacja zadań z zakresu ochrony wartości przyrodniczych• Wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznych
Program Ochrony Środowiska dla gminy Borkowice na lata 2014 – 2017 z perspektywą do roku 2021 - aktualizacja	
<ul style="list-style-type: none">• Zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska• Racjonalizacja gospodarki wodnej• Zwiększenie lesistości i ochrona lasów• Poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego• Podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej• Rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej• Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych	

ZAŁOŻENIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY BORKOWICE

4.1. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego - delimitacja terenów

Obszar zdegradowany, zgodnie z treścią "Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020" Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z dnia 3 lipca 2015 r. to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy, tj. stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw)
- środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska)
- przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych)
- technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Dla potrzeb "Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Borkowice na lata 2016-2026" przeprowadzono identyfikację obszarów problemowych w ujęciu społecznym, gospodarczym, przestrzennym i środowiskowym, której istotnym elementem było obiektywne stwierdzenie, kiedy dane zjawisko ma charakter zjawiska problemowego (stanu kryzysowego). Służyć temu miała analiza porównawcza, tj. odniesienie skali zjawisk do występujących na innych poziomach statystycznych, jak i analiza opisowa danego problemu. Szczegółowa diagnoza pozwoliła na określenie stanów kryzysowych występujących na obszarze gminy Borkowice.

Tereny wyznaczone zostały na podstawie: analizy dokumentów przestrzennych i strategicznych gminy i zawartych w nich wizji i ustaleń, konsultacji społecznych i spotkań roboczych, przeprowadzonych wizji lokalnych oraz dostępnych danych statystycznych. Część danych, możliwych od uzyskania, przedstawiono w podziale na sołectwa, dla części zagadnień przedstawiono dane ogólnogminne, porównując np. ze wskaźnikami dla powiatu czy województwa. Ponieważ jednak, w przeprowadzonej analizie nie dla wszystkich obszarów można było odnieść dane statystyczne, dlatego zdecydowano się uzupełnić ją o część opisową, według stanu wiedzy, opinii mieszkańców i obserwacji.

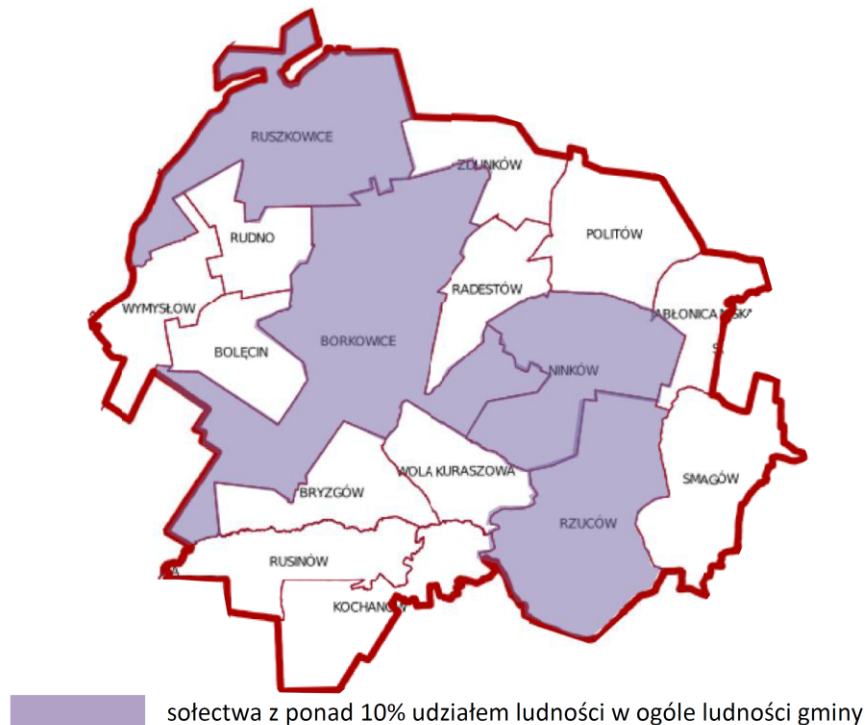
Założeniem "Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Borkowice na lata 2016-2026" jest, aby Program pomógł rozwiązywać kluczowe problemy gminy w sposób najefektywniejszy. Konieczne jest zatem ustalenie kryterium wyznaczania - delimitacji - obszarów na terenie gminy Borkowice. Kryteria te zawierają uzgodnienia:

- na wstępnym etapie prac diagnostycznych przyjęto założenie, aby do celów agregacji danych opisujących stany kryzysowe zachować podział gminy na sołectwa
- aby zapewnić kompleksowość działań rewitalizacyjnych i jak najlepsze oddziaływanie efektów rewitalizacji na obszar całej gminy - wzięcie pod uwagę tych sołectw, w których zamieszkuje stosunkowo największa liczba mieszkańców
- na podstawie przeprowadzanej diagnozy każdej ze sfer oddziaływań, wprowadzić podsumowanie w formie syntezy głównych zagrożeń i problemów oraz wykazania obszarów (sołectw) kryzysowych w każdym z głównych problemów
- przeprowadzić zsumowanie wskaźników i przyjętych założeń w stosunku do każdego sołectwa i każdego zagadnienia - tj. dla sfery społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej.

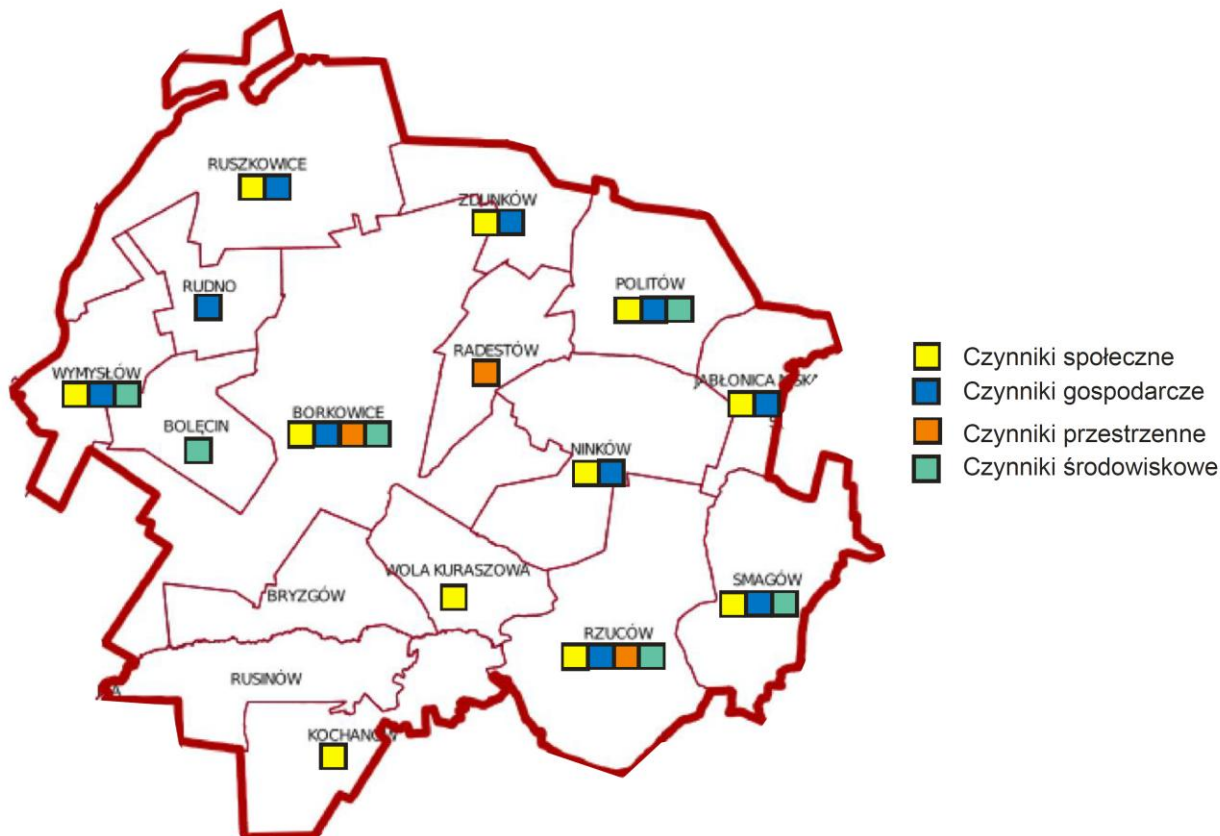
Założono, że za obszar spełniający kryterium koncentracji problemów uznane zostaną te sołectwa, w których:

- liczba ludności przekracza 10% w stosunku do ogółu mieszkańców gminy
- występuje kryzys w sferze społecznej
- występuje kryzys w sferze gospodarczej
- występuje kryzys w sferze przestrzennej.

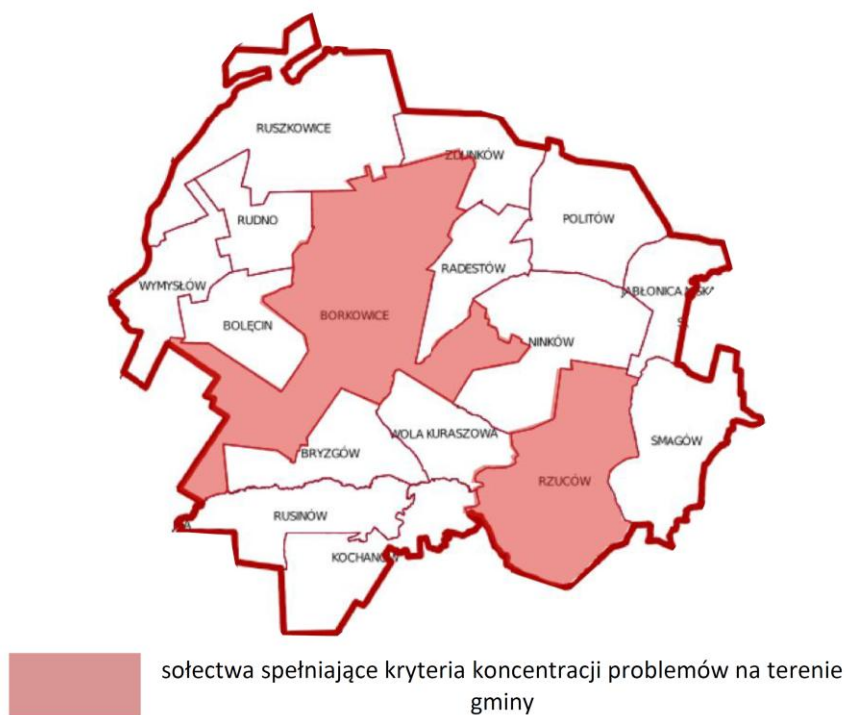
Rysunek 3. Sołectwa, w których zamieszkuje najwięcej - ponad 12% - ludności gminy Borkowice (opracowanie własne, podkład: <http://www.portal.gison.pl/borkowice/>)

Rysunek 4. Podsumowanie wskaźników do określenia obszaru kryzysowego - obszaru zdegradowanego - na terenie gminy Borkowice (opracowanie własne, podkład: <http://www.portal.gison.pl/borkowice/>)

Rysunek 5. Sołectwa spełniające kryteria koncentracji problemów do określenia obszaru kryzysowego - obszaru zdegradowanego - na terenie gminy Borkowice (opracowanie własne, podkład: <http://www.portal.gison.pl/borkowice/>)

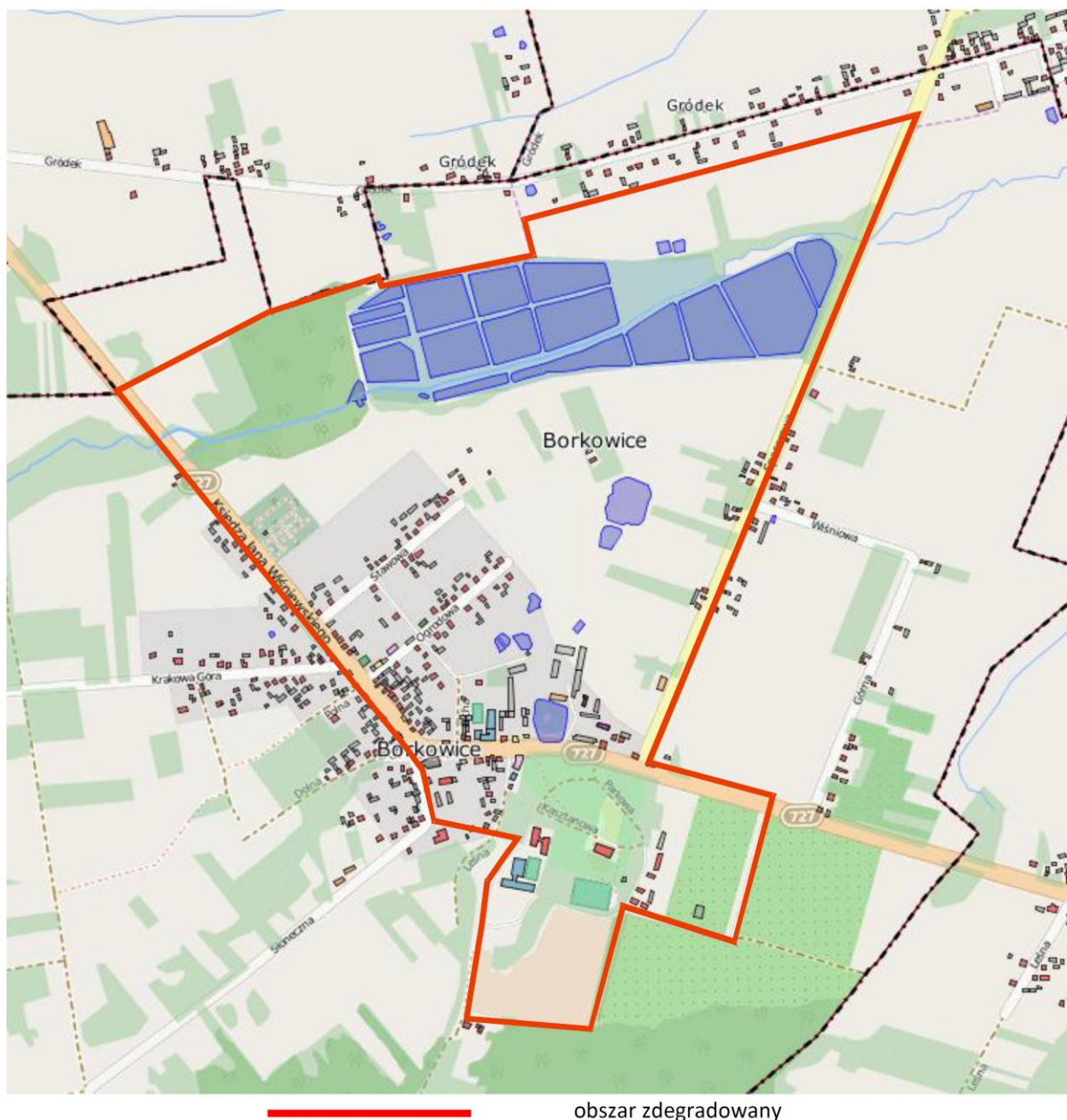

Mając na uwadze koncentrację negatywnych zjawisk, według założonych kryteriów, za obszary problemowe uznano przestrzeń sołectw Borkowice i Rzuców.

W wyznaczaniu terenu zdegradowanego kierowano się koniecznością objęcia tych części sołectw, w których rzeczywiście kumulują się problemy. W wyniku konsultacji społecznych oraz spotkań roboczych, uznano, że za tereny zdegradowane należy uznać części centrowe sołectw z wyłączeniem terenów słabiej zaludnionych i obszarów leśnych.

Rysunek 6. Obszar zdegradowany na terenie gminy Borkowice - mapa pogładowa (opracowanie własne, podkład: <http://www.portal.gison.pl/borkowice/>)

Miejscowość gminna Borkowice

Miejscowość Rzuców

obszar zdegradowany

4.2. Wyznaczenie terenu rewitalizacji

Dla wyznaczenia zasięgu obszaru rewitalizacji kierowano się następującymi przesłankami, wynikającymi z "Wytycznych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020":

- obszar rewitalizacji to całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację
- obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic
- obszar rewitalizacji to obszar o istotnym znaczeniu dla rozwoju lokalnego
- obszar rewitalizacji nie może obejmować terenów większych niż 20% gminy oraz nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% mieszkańców gminy
- w skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym portowe i powydobywcze), powojenne lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Ważną przesłanką procesu rewitalizacji jest uznanie, że obszar wyznaczony do rewitalizacji powinien mieć istotne znaczenie dla rozwoju gminy. Ta zasada daje gminie zachowanie marginesu uznaniowości we wskazaniu, która część obszaru zdegradowanego poddana ma zostać procesowi rewitalizacji. Znaczenie danego obszaru dla rozwoju gminy oceniać można pod względem:

- zgodności z gminnymi dokumentami strategicznymi
- opinii, czy dany obszar skupiać będzie życie społeczno-gospodarcze w gminie
- opinii, czy dany obszar pod względem przestrzennym może być obszarem specjalnej troski władz gminy

- opinii mieszkańców i przedsiębiorców, którzy zamieszkują lub prowadzi działania na danym obszarze.

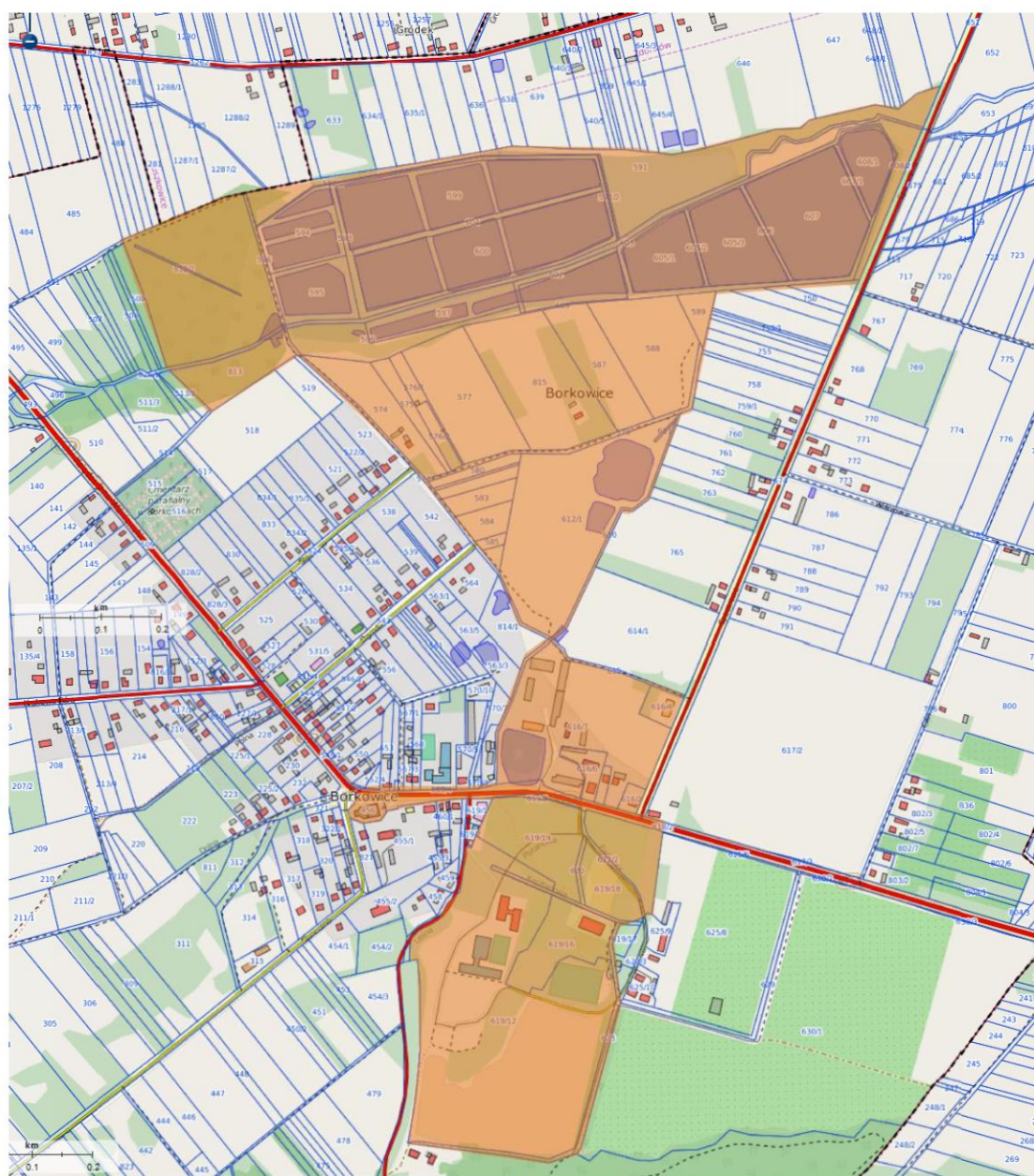
Bazując na wynikach analizy danych zastanych, wskaźnikach opisujących poziom rozwoju społeczno-gospodarczego oraz przestrzennego i środowiskowego gminy Borkowice, a także na wynikach badań ankietowych wśród mieszkańców, ponadto biorąc pod uwagę znaczenie wybranych obszarów dla rozwoju gminy, zdecydowano się wskazać do rewitalizacji w gminie Borkowice obszary w miejscowościach:

- Borkowice - obszar 1 - spójny, obejmujący centrum miejscowości
- Rzuców - obszary 2 - spójny, obejmujący centrum miejscowości.

Wyznaczone obszary rewitalizacji przedstawiono na mapach poglądowych.

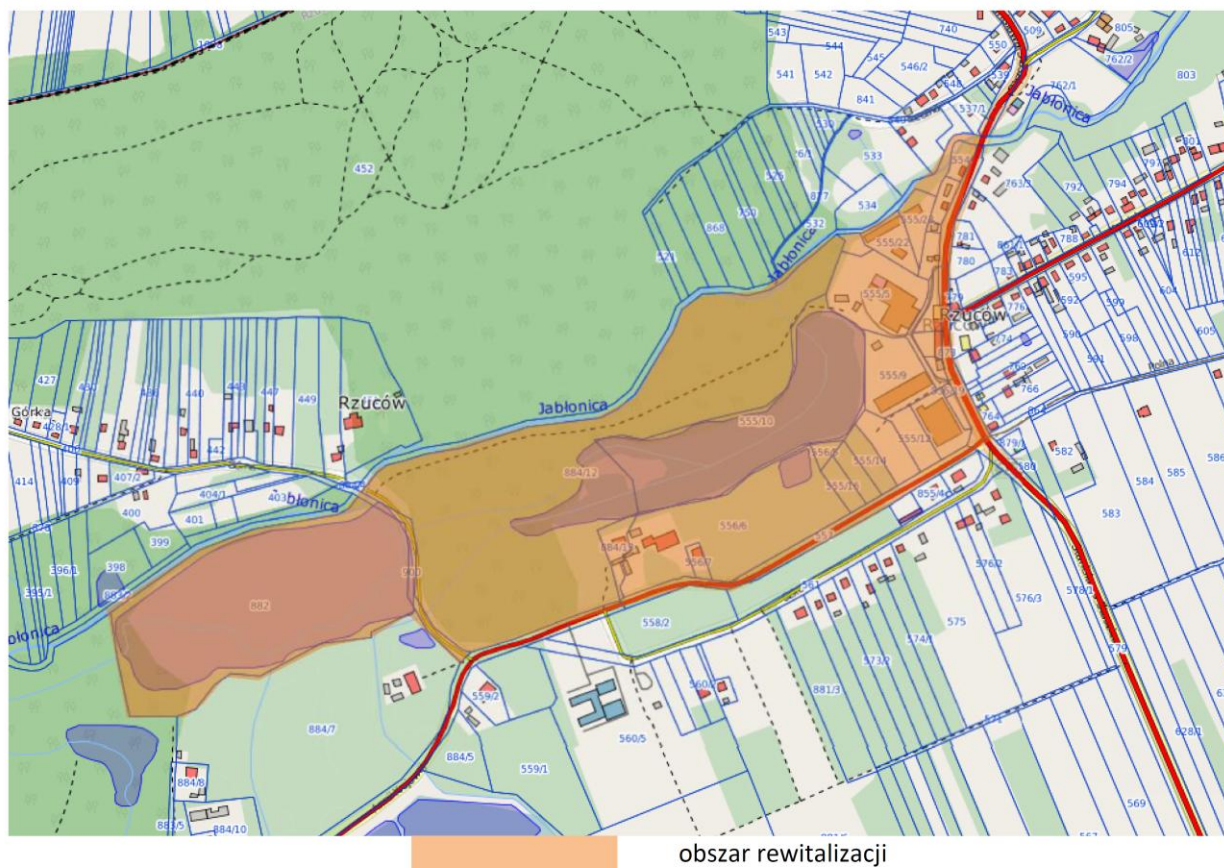
Rysunek 7. Mapa poglądowa lokalizacji obszarów przeznaczonych do rewitalizacji w gminie Borkowice (opracowanie własne, podkład: <http://www.portal.gison.pl/borkowice/>)

Miejscowość gminna Borkowice - obszar 1

obszar rewitalizacji

Miejscowość Rzuców - obszar 2

4.2.1. Dane statystyczne dotyczące rewitalizowanego obszaru

Dane wyjściowe dla gminy Borkowice to:

- powierzchnia gminy - 8 606 ha (GUS)
- liczba ludności wg stanu na 31.12.2015 r. - 4 330 mieszkańców (GUS).

Tabela 29. Wskaźniki koncentracji obszaru rewitalizacji dla gminy Borkowice (opracowanie własne)

Obszar rewitalizacji	Powierzchnia		Liczba mieszkańców	
	Borkowice	Rzuców	Borkowice	Rzuców
dane obszaru rewitalizacji	77,55 ha	28,83 ha	59 osób	40 osób
dane obszaru rewitalizacji	106,38 ha		99 osób	
udział % obszaru rewitalizacji w powierzchni gminy i liczbie mieszkańców gminy	1,23 %		2,28%	

Do rewitalizacji na terenie gminy Borkowice wyznaczony został obszar, który obejmuje 1,23% ogółu powierzchni gminy oraz 2,28% ogółu mieszkańców gminy.

Na tym terenie prowadzona będzie kompleksowa rewitalizacja, zakładająca optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań tego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów we współpracy z lokalną społecznością.

SPISY

Spis tabel

Tabela 1. Demografia w gminie Borkowice w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015).....	9
Tabela 2. Działalność GOPS w Borkowicach w latach 2010-2015 (GOPS Borkowice).....	13
Tabela 3. Charakterystyka zasobów mieszkaniowych w gminie Borkowice w latach 2010-2014 (GUS, 2010-2014)	15
Tabela 4. Infrastruktura administracyjna i społeczna na terenie gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach)	15
Tabela 5. Dostępność infrastruktury społecznej na terenach poszczególnych sołectw gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach)	22
Tabela 6. Główne zagrożenia i problemy sfery społecznej oraz możliwości interwencji na terenie gminy Borkowice	24
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej w gminie Borkowice w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015)	27
Tabela 8. Zestawienie podmiotów gospodarki narodowej w gminie Borkowice wg sekcji PKD w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015)	27
Tabela 9. Wskaźniki dla podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Borkowice w roku 2014 (GUS, 2014).....	30
Tabela 10. Główne zagrożenia i problemy sfery gospodarczej na terenie gminy Borkowice	33
Tabela 11. Dane o sołectwach w gminie Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach)	36
Tabela 12. Struktura zagospodarowania przestrzennego gminy Borkowice w ha w roku 2014 (GUS, 2014).....	37
Tabela 13. Obiekty architektoniczne wpisane do rejestru zabytków województwa mazowieckiego (Narodowy Instytut Dziedzictwa, fotografie własne).....	40
Tabela 14. Cenne historycznie i artystycznie obiekty i tereny w gminie Borkowice (opracowanie własne)	41
Tabela 15. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną sołectw gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach)	43
Tabela 16. Główne zagrożenia i problemy sfery przestrzenno-funkcjonalnej na terenie gminy Borkowice	44
Tabela 17. Tereny leśne i tereny zieleni w gminie Borkowice w roku 2015 (GUS, 2015)	47
Tabela 18. Obszary chronione na terenie gminy Borkowice (opracowanie własne)	47
Tabela 19. Wynikowe klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia (z uwzględnieniem krajowych norm dla uzdrowisk) (WIOŚ Warszawa, 2015).....	50
Tabela 20. Klasyfikacja strefy świętokrzyskiej według parametrów, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony roślin (WIOŚ w Warszawie, 2015).....	50
Tabela 21. Zanieczyszczenie powietrza dla gminy Borkowice – według rocznego uśrednienia stężeń (Delegatura WIOŚ w Radomiu).....	50
Tabela 22. Natężenie ruchu na drodze wojewódzkiej w obrębie gminy Borkowice w 2010 i 2015 roku (GDDKiA).....	51
Tabela 23. Główne zagrożenia i problemy sfery środowiskowej na terenie gminy Borkowice	53
Tabela 24. Uwarunkowania wewnętrzne dla Gminy Borkowice - analiza SWOT	57
Tabela 25. Uwarunkowania zewnętrzne dla Gminy Borkowice - analiza SWOT.....	59
Tabela 26. Strategie polityki krajowej (opracowanie własne)	61
Tabela 27. Strategie polityki wojewódzkiej (opracowanie własne)	63
Tabela 28. Strategie polityki powiatowej i gminnej (opracowanie własne)	64
Tabela 29. Wskaźniki koncentracji obszaru rewitalizacji dla gminy Borkowice (opracowanie własne) 74	

Spis wykresów

Wykres 1. Dochody i wydatki ogólne budżetu gminy Borkowice w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015)	8
Wykres 2. Dochody i wydatki budżetu Gminy Borkowice w latach 2010-2015 w przeliczeniu na 1 mieszkańca (GUS, 2010-2015).....	8
Wykres 3. Liczba ludności w gminie Borkowice w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015).....	10
Wykres 4. Struktura ekonomicznych grup wieku mieszkańców gminy Borkowice w % w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015)	10
Wykres 5. Liczba mieszkańców sołectw gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach).....	10
Wykres 6. Źródła utrzymania gospodarstw domowych w gminie Borkowice (opracowanie własne na podst. GUS, Bank Danych Lokalnych).....	11
Wykres 7. Liczba osób pracujących według innego podziału niż PKD na terenie gminy Borkowice (GUS, 2010-2014)	12
Wykres 8. Liczba osób bezrobotnych w gminie Borkowice w latach 2010-2015 (Powiatowy Urząd Pracy w Przysusze).....	12
Wykres 9. Najważniejsze powody przyznania świadczeń z pomocy społecznej w latach 2010-2015 (GOPS Borkowice).....	13
Wykres 10. Liczba osób z poszczególnych sołectw korzystających z pomocy GOPS w Borkowicach w 2015 roku (GOPS Borkowice)	14
Wykres 11. Procentowe ujęcie liczby ludności w poszczególnych sołectwach gminy Borkowice w stosunku do liczby mieszkańców gminy ogółem (Urząd Gminy w Borkowicach)	17
Wykres 12. Porównanie procentowe osób według ekonomicznych grup wiekowych gminy Borkowice, powiatu przysuskiego oraz województwa mazowieckiego w roku 2015 (GUS, 2015).....	17
Wykres 13. Wybrane wskaźniki demograficzne według ekonomicznych grup wieku dla gminy Borkowice (GUS, 2015).....	18
Wykres 14. Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach).....	18
Wykres 15. Liczba korzystających z pomocy GOPS w Borkowicach na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw (GOPS Borkowice)	19
Wykres 16. Liczba korzystających z pomocy GOPS w Borkowicach z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw (GOPS Borkowice).....	19
Wykres 17. Liczba korzystających z pomocy GOPS w Borkowice z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw (GOPS Borkowice).....	20
Wykres 18. Liczba wydanych Niebieskich Kart z powodu wystąpienia w rodzinie przemocy domowej na terenie gminy Borkowice (GOPS Borkowice)	20
Wykres 19. Liczba popełnianych przestępstw na terenie gminy Borkowice na 100 mieszkańców poszczególnych sołectw (GOPS Borkowice)	21
Wykres 20. Wskaźniki powierzchni mieszkań w gminie Borkowice (GUS, 2014)	21
Wykres 21. Procentowe zestawienie podmiotów gospodarczych według rodzaju działalności na terenie gminy Borkowice w roku 2015 (GUS, 2015)	28
Wykres 22. Nowozarejestrowane i wyrejestrowane podmioty gospodarki narodowej w gminie Borkowice w latach 2010-2015 (GUS, 2010-2015).....	28
Wykres 23. Powierzchnia użytków rolnych w gminie w 2015 r. (Urząd Gminy Borkowice)	30
Wykres 24. Struktura gospodarstw rolnych według powierzchni w gminie Borkowice (GUS, Powszechny Spis Rolny, 2010).....	30
Wykres 25. Liczba podmiotów gospodarczych w sołectwach gminy Borkowice w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (opracowanie własne)	31
Wykres 26. Struktura zagospodarowania przestrzeni na terenie gminy Borkowice (GUS, 2014)	38
Wykres 27. Długość sieci i liczba przyłączy do sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w gminie Borkowice (GUS, 2014).....	39

Wykres 28. Odpady zbierane w Mg w gminie Borkowice w latach 2010-2015 (Urząd Gminy w Borkowicach).....	48
Wykres 29. Ilość zewidencjonowanego azbestu w Mg w poszczególnych sołectwach gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach)	49
Wykres 30. Ilość wyrobów zawierających azbest w stosunku do ilości budynków w poszczególnych sołectwach gminy Borkowice (Urząd Gminy w Borkowicach).....	51

Spis rysunków

Rysunek 1. Powiat przysuski i Gmina Borkowice (opracowanie własne).....	7
Rysunek 2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Borkowice (http://www.portal.gison.pl/borkowice/).....	37
Rysunek 3. Sołectwa, w których zamieszkuje najwięcej - ponad 12% - ludności gminy Borkowice (opracowanie własne, podkład: http://www.portal.gison.pl/borkowice/)	69
Rysunek 4. Podsumowanie wskaźników do określenia obszaru kryzysowego - obszaru zdegradowanego - na terenie gminy Borkowice (opracowanie własne, podkład: http://www.portal.gison.pl/borkowice/).....	70
Rysunek 5. Sołectwa spełniające kryteria koncentracji problemów do określenia obszaru kryzysowego - obszaru zdegradowanego - na terenie gminy Borkowice (opracowanie własne, podkład: http://www.portal.gison.pl/borkowice/).....	70
Rysunek 6. Obszar zdegradowany na terenie gminy Borkowice - mapa poglądowa (opracowanie własne, podkład: http://www.portal.gison.pl/borkowice/).....	71
Rysunek 7. Mapa poglądowa lokalizacji obszarów przeznaczonych do rewitalizacji w gminie Borkowice (opracowanie własne, podkład: http://www.portal.gison.pl/borkowice/).....	73